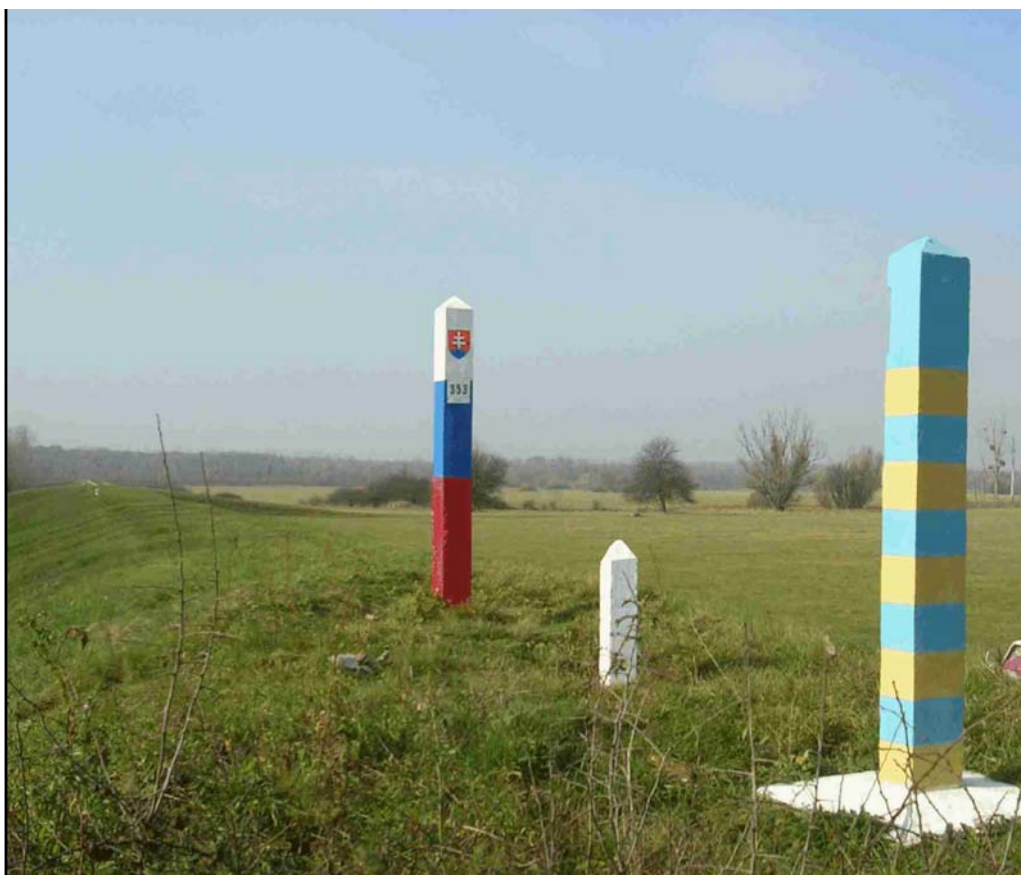

STRATÉGIA ROZVOJA CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE

Analytická časť

**OTO HUDEC
ANNA BILÁ
PETER BURGER**

Úvod

Cezhraničná spolupráca je už zaužívaným termínom regionálnej politiky a vyjadruje tak filozofiu Európskej únie prekonávať existujúce územné hranice, ale aj hranice ekonomiky, v kultúre, jazyku či myslení. Hranice bývajú bariérou ekonomického rozvoja a cieľom stratégií je hranicu spriepustiť, oživiť, k obojstrannému prospechu susediacich hraničných regiónov. Cezhraničná politika je viac než len snahou o spoznávanie susedov, ich kultúry, jazyka, povahy, je predovšetkým nástrojom regionálnej ekonomickej politiky. Z cezhraničného prúdenia tovarov a služieb, pracovnej sily, kapitálu môžu mať osoh obidve strany, snahou je dosiahnuť situáciu obojstranného prospechu, výsledku typu win – win.

Cezhraničná spolupráca je súčasťou hospodárskej politiky EÚ, je podporovaná na národnej úrovni a samozrejme v samosprávnych krajoch Slovenska, z ktorých každý susedí s aspoň regiónom susednej krajiny. Blízkosť hranice je tak zakomponovaná do života Slovenska ako prirodzený prvok, každý región Slovenska je hraničným regiónom a prítomnosť hranice je v podmienkach Európskeho spoločenstva chápaná ako výzva na jej prekonávanie. Hranica a súvisiaca odlišnosť vzbudzuje nedôveru, tvorbu predsudkov, negatívnych postojov, a preto každá cezhraničná iniciatíva musí byť v prvom rade smerovaná k postojom ľudí, inštitúcií, politiky.

V súčasnosti sa susediace je územie Košického samosprávneho kraja a Zakarpatskej oblasti centrom pozornosti kvôli jej schengenskej povahe. Hranica je zároveň v zmysle Huntingtonovej teórie aj hranicou dvoch civilizácií, západnej a východnej. O to zaujímavejšie je popasovať sa s jej vnímaním ako mostu alebo brány – alebo z iného pohľadu ako jednej z hraníc širšieho karpatského teritória. Je možné využiť hranicu s Ukrajinou ako často spomínanú bránu na východ? Skúsenosti uplynulých 20 rokov túto tézu príliš nepotvrdzujú. Globálne sily si nachádzajú cestu cez akékoľvek hranice a prekonávajú dlhé vzdialenosti aj bez otvárania existujúcich dverí či brán. Rovnako sa ako vhodná nejaví strategická rozvojová orientácia na široký karpatský euroregión,, kvôli jeho roztrieštenosti, nehomogénnosti, veľkej rozlohe, zasahovaniu do veľkého počtu území s neexistujúcou inštitucionálnou podporou – preto je skôr názorovou a diskusnou platformou alebo turistickou destináciou.

Preto je zrejme najvhodnejšou cestou ekonomický základ spolupráce opierajúci sa o konsenzuálny strategický program, podporený vôľou regionálnych a miestnych samospráv, podnikateľských subjektov, verejných inštitúcií, neziskových organizácií a obyvateľstva.

Obsah

Úvod.....	2
Obsah	3
I. Audit územia a zdrojov.....	4
1. Všeobecné informácie o Ukrajine.....	4
2. Všeobecné informácie o Zakarpatskej oblasti.....	7
3. Právne prostredie	10
4. Ekonomické prostredie	12
5. Kľúčové priemyselné odvetvia na Ukrajine.....	14
6. Zahraníčný obchod a priame zahraničné investície na Ukrajine.....	17
7. Regionálna politika	21
8. Technická infraštruktúra	22
9. Veda a výskum.....	25
10. Cestovný ruch	27
11. Ľudské zdroje.....	29
12. Sociálna oblasť a zdravotníctvo.....	32
13. Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rozvoj vidieka	32
14. Životné prostredie	33
15. Efektívnosť hraničných prechodov medzi Ukrajinou a Slovenskom.....	34
16. Cezhraničné iniciatívy a projekty	37
17. Smerovanie existujúcich stratégií	41
18. Spolupracujúce mestá a obce, združenia, aktívne mikroregióny	48
19. Možnosti financovania spolupráce Zakarpatskej oblasti a Košického kraja.....	51
II. SWOT analýzy	54
III. Analýza problémov slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce	59
Zoznam tabuliek.....	85
Zoznam obrázkov.....	86
Zoznam použitých zdrojov	87

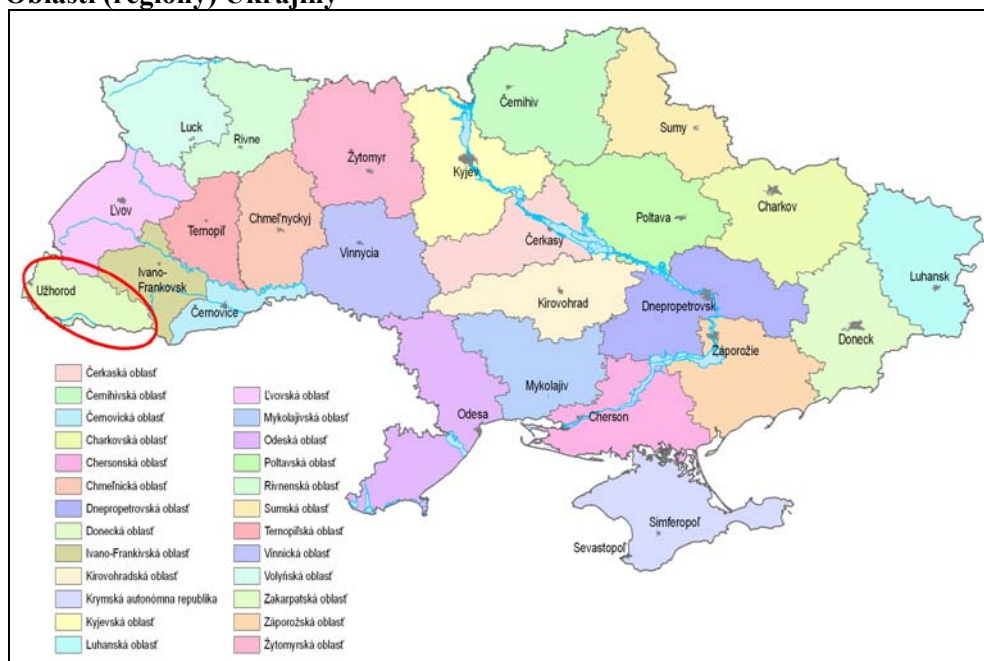
I. Audit územia a zdrojov

1. Všeobecné informácie o Ukrajine

Ukrajina, tak ako ju poznáme dnes, vznikla 24. augusta 1991. Jej rozloha 603,700 km² je ohromujúca v európskom geografickom porovnaní, je väčšia ako rozloha Francúzska (544,000 km²), Španielska (505,000 km²), Nemecka (357,000 km²) či Poľska (313,000 km²). K 01.08.2008 žilo na Ukrajine 46,211,075 obyvateľov, z toho najviac v hlavnom meste Ukrajiny Kyjeve 2,743,596. Ďalšími veľkými mestami Ukrajiny nad jeden milión obyvateľov sú Charkov (1,464,000), Dnepropetrovsk (1,047,347) a Odesa (1,002,048). Tesne pod 1,000,000 obyvateľov má mesto Doneck (993,519). Počet obyvateľov mesta Lvov v blízkosti východného Slovenska je 734 884. Jedným z určujúcich faktorov ukrajinskej spoločnosti je národnostné zloženie - podľa posledného sčítania obyvateľstva tvoria Ukrajinci viac ako tri štvrtiny populácie (77,82%), Rusi (17,28%). Politickým systémom Ukrajiny je parlamentná prezidentská Republika, na jej čele stojí prezident, ktorý je volený na 5 rokov. Prevažujúce náboženstvo je pravoslávne a gréckokatolícke.

Ukrajina má vďaka svojej rozlohe hranice s viacerými krajinami, najdlhšia hranica je s Ruskou federáciou (2,063 km), potom s Moldavskom (1194 km), Bieloruskom (975 km), Poľskom (542,5 km), Rumunskom (608 km), Maďarskom (135 km), a najkratšiu so Slovenskom (98 km). Táto hranica, hoci krátka, má strategický význam pre Slovensko z hľadiska dovozu strategických surovín, aj ako súčasná hranica Európskej únie, zvlášť pre Košický a Prešovský samosprávny kraj. Košický kraj susedí na slovensko-ukrajinskej hranici so Zakarpatskou oblasťou, ktorá má skoro dvakrát tak väčšiu rozlohu ako Košický kraj a prevažuje v nej vidiecke obyvateľstvo. Ukrajina je rozdelená na 24 oblastí (regiónov) a autonómnu republiku Krym. Okrem oblastí majú osobitné postavenie dve mestá s vlastnými samosprávnymi úradmi - Kyjev a Sevastopol'. Zaujímavosťou je, že okolo 12 miliónov Ukrajincov nežije na Ukrajine, ale v iných krajinách za hranicami Ukrajiny a to na území bývalého sovietskeho zväzu, v Európe, v Amerike (predovšetkým v USA, Kanade a Argentíne) a v Austrálii.

Obr. č. 1 Oblasti (regióny) Ukrajiny

Zdroj: autori

Tab. č. 1 Základné charakteristiky Ukrajiny a Zakarpatskej oblasti v porovnaní so Slovenskom a Košickým krajom (2005)

Územná jednotka	Rozloha územia (km ²)	Počet obyvateľov (abs.)	Z toho: mestské obyvateľstvo		Z toho: Vidiecke obyvateľstvo		Hustota osídlenia (Osôb na km ²)
			abs.	%	abs.	(%)	
Košický kraj	6,752	771,947	433,622	56.2	338,325	43.8	114.0
Zakarpatská oblasť	12,800	1,245,500	462,081	37.1	825,642	62.9	97.3
Slovensko	49,037	5,389,180	2,986,802	55.4	2,402,378	44.6	110.0
Ukrajina	603,700	47,105,200	31,943,400	67.8	15,161,800	32.2	78

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Regionálna štátna administrácia Zakarpatská, Ministerstvo hospodárstva Ukrajiny

Ekonomický, demografický a sociálny vývoj Ukrajiny za roky 2002-2007 je zachytený v nasledujúcej tabuľke:

Tab. č. 2 Ukrajina v číslach

Ukazovateľ	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Inflácia (%)	0.8	5.2	9.0	13.5	9.1	11.5
HDP (v miliónoch US\$)	42,392.7	50,133.0	64,880.9	86,141.5	106,468.7	129,596.1
Export spolu (v miliónoch US\$)	17,957.1	23,066.8	32,666.1	34,228.4	38,368.0	-
Import spolu (v miliónoch US\$)	16,976.8	23,020.1	28,996.8	36,136.3	45,038.6	-
Populácia vo veku 0-14 (%)	16.5	15.7	15.1	14.5	13.9	13.5
Populácia vo veku 15-64 (%)	69.1	69.1	69.2	69.3	69.6	69.9
Populácia vo veku 65+ (%)	14.5	15.2	15.7	16.2	16.5	16.7
Mužská populácia (%)	46.3	46.2	46.2	46.2	46.2	46.2
Ženská populácia (%)	53.7	53.8	53.8	53.8	53.8	53.8
Dĺžka života mužov (rok)	62.7	62.6	62.6	62.2	62.3	62.3
Dĺžka života žien (rok)	74.1	74.1	74.1	74.0	74.0	74.1
Priemerná mesačná mzda v hospodárstve	376,38	462,27	589,62	806,19	1041,47	1351

Zdroj: <http://web.worldbank.org>

Základné informácie o rozlohe, počte obyvateľov oblastí Ukrajiny sú v tabuľke 3.

Tab. č. 3 Prehľad oblastí Ukrajiny (rok 2007)

Oblasť/Republika/Mesto	Rozloha, km ²	Obyvateľstvo (tisíc obyvateľov)	Oblasť/Republika/Mesto	Rozloha, km ²	Obyvateľstvo (tisíc obyvateľov)
Čerkaská oblasť	20900	1321,8	L'vovská oblasť	21800	2564,1
Černihivská oblasť	30200	1143,9	Mykolajivská oblasť	24600	1207,7
Černovická oblasť	8100	905,4	Odeská oblasť	33300	2395,1
Dnepropetrovská oblasť	31900	3410,7	Poltavská oblasť	28800	1532,7

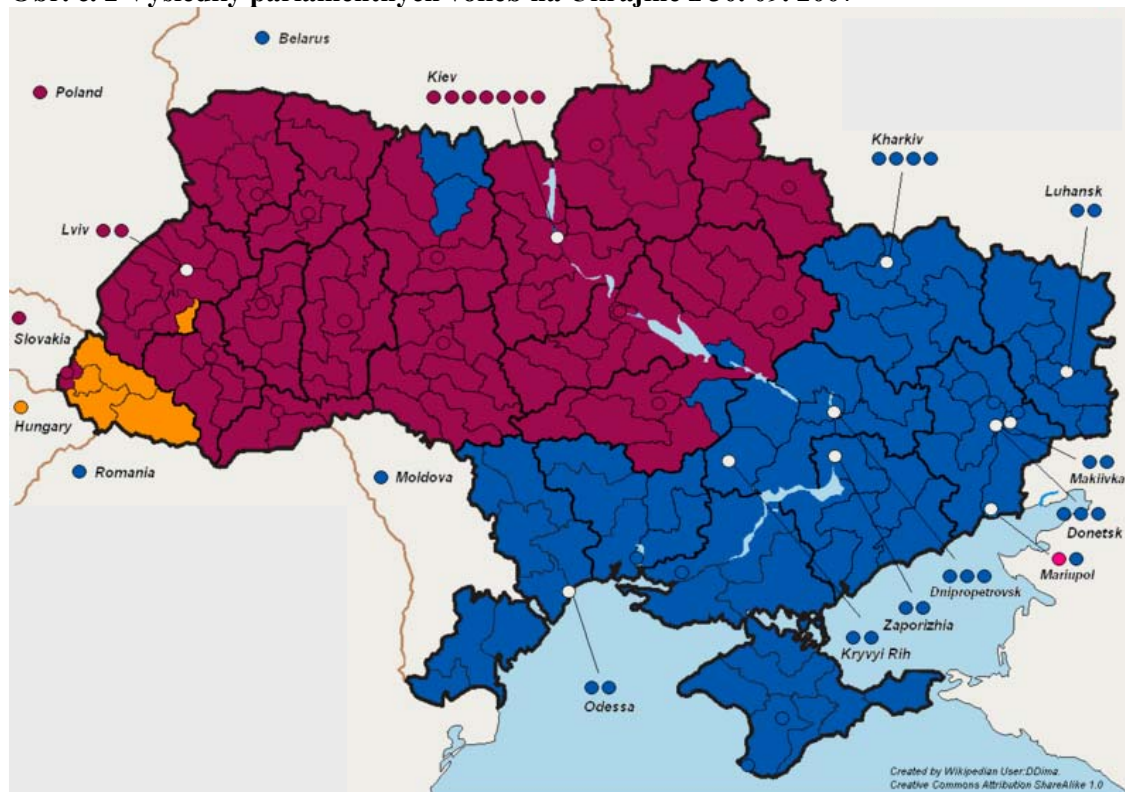
Donecká oblasť	26500	4559,8	Rivnenská oblasť	20100	1153,2
Ivano-Frankivská oblasť	13900	1384	Sevastopol'	864	379,3
Charkovská oblasť	31400	2804	Sumská oblasť	23800	1204,1
Chersonská oblasť	28500	1112,3	Ternopiľská oblasť	13800	1102
Chmeľnická oblasť	20600	1355,9	Vinnická oblasť	26500	1679,3
Krymská autonómna republika	2700	1974,1	Volyňská oblasť	20200	1037,2
Kirovohradská oblasť	24600	1046,4	Zakarpatská oblasť	12800	1243,2
Kyjev	827	2729,2	Záporožská oblasť	27200	1839,9
Kyjevská oblasť (bez Kyjeva)	28400	1744,2	Žytomyrská oblasť	29900	1311,3
Luhanská oblasť	26700	2368,6			

Zdroj: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Ukrajina je členom OSN, Rady Európy, OBSE, UNESCO a mnohých ďalších medzinárodných inštitúcií. Pre jej politicko-ekonomický vývoj je kľúčová poloha medzi východom a západom, čo ovplyvňuje významne vnútropolitickú situáciu. Pri hľadaní možností smerov cezhraničnej spolupráce je potrebné brať do úvahy západno-východnú diferenciáciu krajiny, ktorá nesie so sebou niektoré riziká. Tento faktor je možné ilustrovať národnostným zložením, podporou politických strán, či ekonomickými regionálnymi disparitami.

Najlepšie túto skutočnosť ilustrujú výsledky parlamentných volieb na Ukrajine z 30.09. 2007. Na západnej strane krajiny s prevahou zvíťazili prozápadne orientované strany Blok Júlie Tymošenkovej (bordová farba) a strana súčasného prezidenta Ukrajiny Viktora Juščenka Naša Ukrajina (oranžová farba). Na východnej strane krajiny zvíťazila rovnako jasne Strana regiónov (modrá farba) bývalého premiéra Ukrajiny Viktora Janukoviča s výrazne proruskou orientáciou.

Obr. č. 2 Výsledky parlamentných volieb na Ukrajine z 30. 09. 2007

Zdroj: http://sk.wikipedia.org/wiki/Obr%C3%A1zok:Ukrainian_parliamentary_election,_2007.PNG#file

Pre Košický kraj je zvlášť dôležité brať na zreteľ spoločnú minulosť v rámci štátnych útvarov Rakúsko – Uhorska, medzivojnového Československa, či v spoločnom bloku bývalých socialistických krajín, RVHP, a Varšavskej zmluve. Napriek spoločnej minulosti existuje medzi oboma susediacimi regiónmi množstvo významných rozdielov, v súčasnosti ešte zvýraznených Schengenskou hranicou.

Ukrajina má významný ekonomický potenciál, v ktorom kľúčovú úlohu zohráva priemysel a energetika. Istý rozvoj bol v posledných rokoch dosiahnutý aj v poľnohospodárstve. Ukrajina vlastní veľké zásoby úžitkových nerastov. Zároveň je ale potrebné povedať, že väčšina nerastného bohatstva sa nachádza v oblasti Dnepropetrovska a Donecka. Oblasť susediaca s Košickým samosprávnym krajom Zakarpatska patrí, pokiaľ ide o nerastné suroviny, medzi najchudobnejšie časti Ukrajiny.

2. Všeobecné informácie o Zakarpatskej oblasti

Zakarpatský región má v rámci Ukrajiny špecifické postavenie. Rozlohou patrí k najmenším 12,800 km², rovnako počtom obyvateľov 1,243,200. Za istú príležitosť jej rozvoja oproti ostatným oblastiam na Ukrajine možno považovať, že hraničí so štyrmi krajinami Európskej Únie – s Poľskom, Slovenskom, Maďarskom a Rumunskom. Táto výhoda je zároveň nevýhodou najmä kvôli nízkej priepustnosti ekonomických tokov a vzdialenosti od ukrajinských pólů rozvoja na východe krajiny. Množstvo zrážok je 700-1000 mm. Najdlhšou riekou Zakarpatskej oblasti je Tisa.

Ukrajinci tvoria v Zakarpatskej oblasti väčšinu populácie - 80,5%. Najpočetnejšou menšinou sú obyvatelia maďarskej národnosti s 12,1%. Ďalšími významnými menšinami sú Rumuni (2,6%), Rusi (2,5%), Rómovia (1,1%), Slováci (0,5%) a Nemci (0,3%).

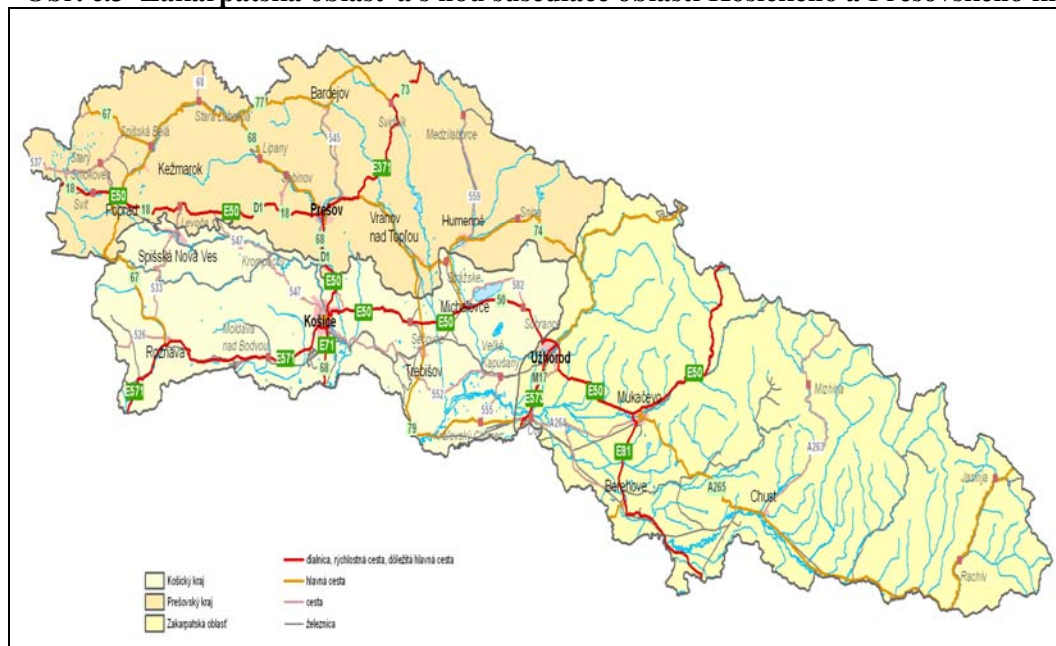
Zakarpatská oblasť je rozdelená na 13 správnych oblastí (krajov), 11 miest, 19 obcí mestského typu a 307 obcí vidieckeho typu. Hlavným mestom je Užhorod, ktorý má 118,000 obyvateľov, ďalšími väčšími mestami sú Mukačevo 83,000 obyvateľov a Chust 32,000 obyvateľov. Okrem Ukrajincov tu žijú Maďari, Rumuni, Rusi, Slováci a Rómovia. Ako je evidentné, v Zakarpatsku neexistuje významný vplyv existencie spoločného štátneho útvaru v medzivojnovom období v 20. storočí.

Tab. č. 4 Štruktúra sídiel podľa počtu obyvateľov – porovnanie Zakarpatskej oblasti a Košického kraja (2005)

Územná jednotka	1-499 obyvateľov	500-1,999 obyvateľov	2000-49,999 obyvateľov	nad 50,000 obyvateľov	Spolu
Košický kraj	177	220	42	1	440
Zakarpatská oblasť	164	286	142	2	594

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Regionálna štátna administrácia Zakarpatska.

Obr. č.3 Zakarpatská oblasť a s ňou susediace oblasti Košického a Prešovského kraja

Zdroj: autori

V tabuľke č. 5 a v tabuľke č. 6 sú na základe vybraných ukazovateľov porovnané všetky oblasti na Ukrajine. Zakarpatská oblasť z tohto porovnávania nevyšla pozitívne. Z pohľadu skutočnosti, že Zakarpatská oblasť sa nachádza zo všetkých oblastí Ukrajiny najzápadnejšie, by sa dalo implicitne usudzovať, že v rámci väčšiny ukazovateľov sa umiestni v prvej polovici tabuliek. Podľa regionálneho hrubého domáceho produktu na osobu je však Zakarpatská oblasť až 25. v poradí z 27 regiónov. Podľa disponibilného príjmu domácností na osobu je dokonca zo všetkých ukrajinských regiónov na tom najhoršie. Aj v ostatných sledovaných ukazovateľoch je umiestnenie Zakarpatskej oblasti sotva priemerné. Naopak vo všetkých sledovaných ukazovateľoch má podľa očakávania najvyššie hodnoty hlavné mesto Kyjev, veľmi silné sú aj oblasti Donecká a Dnepropetrovská.

Tab. č. 5 Porovnanie úrovne jednotlivých oblastí na Ukrajine podľa vybraných ukazovateľov

Poradie regiónov podľa hrubého domáceho produktu na osobu	Hrubý domáci produkt v regióne na osobu v USD v roku 2006	Poradie regiónov podľa miery evidovanej nezamestnanosti v %	Miera evidovanej nezamestnanosti v % (jún 2008)
1.Kyjev	6972,28	1.Kyjev	0,3
2.Donecká oblasť	3113,86	2.Sevastopol'	0,7
3.Dnepropetrovská oblasť	3017,62	3.Donecká oblasť	1,7
4.Poltavská oblasť	2837,62	4.Dnepropetrovská oblasť	2,1
5.Záporožská oblasť	2647,33	5.Krymská autonómna republika	2,2
Ukrajina	2302,97	6.Luhanská oblasť	2,3
6.Charkovská oblasť	2248,12	7.Odeská oblasť	2,4
7.Kyjevská oblasť (bez Kyjeva)	2161,98	8.Kyjevská oblasť (bez Kyjeva)	2,6
8.Odeská oblasť	2055,25	9.Charkovská oblasť	2,7
9.Luhanská oblasť	1997,03	10.Záporožská oblasť	2,9
10.Sevastopol'	1995,84	Ukrajina	3
11.Mykolajivská oblasť	1934,46	11.L'vovská oblasť	3,1

12.Ľvovská oblasť	1653,66	12.Zakarpatská oblasť	3,3
13.Čerkaská oblasť	1625,54	13.Chersonská oblasť	3,5
14.Ivano-Frankivská oblasť	1615,25	14.Mykolajivská oblasť	3,6
15.Krymská autonómna republika	1604,16	15.Volyňská oblasť	3,9
16.Sumská oblasť	1554,06	16.Sumská oblasť	3,9
17.Rivnenská oblasť	1529,50	17.Kirovohradská oblasť	4,1
18.Kirovohradská oblasť	1529,31	18.Chmeľnícká oblasť	4,1
19.Černihivská oblasť	1527,52	19.Žytomyrská oblasť	4,2
20.Volyňská oblasť	1464,75	20.Černihivská oblasť	4,2
21.Vinnická oblasť	1451,09	21.Poltavská oblasť	4,4
22.Chmeľnícká oblasť	1390,69	22.Černovická oblasť	4,4
23.Chersonská oblasť	1335,45	23.Ivano-Frankivská oblasť	4,5
24.Žytomyrská oblasť	1314,06	24.Vinnická oblasť	4,6
25.Zakarpatská oblasť	1302,18	25.Čerkaská oblasť	4,9
26.Ternopil'ská oblasť	1152,28	26.Rivnenská oblasť	5,4
27.Černovická oblasť	1118,81	27.Ternopil'ská oblasť	6,5

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Tab. č. 6 Porovnanie úrovne jednotlivých oblastí na Ukrajine podľa vybraných ukazovateľov

Poradie regiónov podľa priemernej mesačnej mzdy v prvom polroku roku 2008	Priemerná mesačná mzda v prvom polroku roku 2008 v USD	Poradie regiónov podľa disponibilného príjmu domácností na osobu	Disponibilný príjem domácností na osobu v USD v roku 2007
1.Kyjev	601,03	1.Kyjev	3622,7
2.Donecká oblasť	398,97	2.Donecká oblasť	2247,5
3.Dnepropetrovská oblasť	373,97	3.Dnepropetrovská oblasť	2208,8
4.Kyjevská oblasť (bez Kyjeva)	361,16	4.Záporožská oblasť	2169,8
5.Záporožská oblasť	357,23	5.Poltavská oblasť	2018,1
Ukrajina	352,69	6.Charkovská oblasť	1973,3
6.Luhanská oblasť	346,28	Ukrajina	1966,4
7.Sevastopol'	335,95	7.Kyjevská oblasť (bez Kyjeva)	1956,7
8.Charkovská oblasť	325,00	8.Sumská oblasť	1887,0
9.Poltavská oblasť	323,55	9.Luhanská oblasť	1851,5
10.Odeská oblasť	316,32	10.Ľvovská oblasť	1848,5
11.Krymská autonómna republika	313,22	11.Mykolajivská oblasť	1817,5
12.Mykolajivská oblasť	312,40	12.Černihivská oblasť	1800,3
13.Ľvovská oblasť	304,55	13.Chmeľnícká oblasť	1758,2
14.Ivano-Frankivská oblasť	300,00	14.Vinnická oblasť	1748,6
15.Rivnenská oblasť	296,28	15.Sevastopol'	1745,8
16.Sumská oblasť	283,88	16.Odeská oblasť	1721,7
17.Čerkaská oblasť	281,40	17.Žytomyrská oblasť	1709,6
18.Zakarpatská oblasť	277,89	18.Čerkaská oblasť	1695,6
19.Chmeľnícká oblasť	276,45	19.Krymská autonómna republika	1688,4
20.Kirovohradská oblasť	276,45	20.Kirovohradská oblasť	1649,8
21.Žytomyrská oblasť	271,69	21.Ivano-Frankivská oblasť	1634,2
22.Černovická oblasť	268,80	22.Chersonská oblasť	1626,8
23.Vinnická oblasť	267,98	23.Rivnenská oblasť	1615,8

24.Volyňská oblasť	267,56	24.Ternopiľská oblasť	1583,3
25.Černihivská oblasť	264,67	25.Volyňská oblasť	1562,1
26.Chersonská oblasť	264,26	26.Černovická oblasť	1540,6
27.Ternopiľská oblasť	252,27	27.Zakarpatská oblasť	1416,3

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Právne prostredie

Obchodný zákonník Ukrajiny definuje podnikanie ako samostatnú, zárobkovú a ekonomickú činnosť, ktorá je vykonávaná vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a s cieľom dosiahnuť ekonomický zisk a sociálne výhody. Konkrétne právne normy upravujú jednotlivé typy podnikania na základe legislatívne vymedzeného zoznamu aktivít, ktoré sú zakázané pre podnikanie. Podnikateľské aktivity nemôže vykonávať štát a samospráva.

Obchodný, pracovný a občiansky zákonník a ďalšie zákony upravujú procedúru založenia podnikania, registráciu štátom, prevádzku a likvidáciu jednotlivých právnych foriem podnikania. Predpisy v obchodnom práve sa riadia zákonmi a reguláciami, ktoré tvoria právny rámec hospodárskych aktivít na Ukrajine. Z najdôležitejších zákonov a regulácií uvádzame nasledovné:

- Ústava Ukrajiny (28.6.1996),
- Obchodný zákonník (16.1.2003),
- Občiansky zákonník (16.1.2003),
- Zákonník práce (10.12.1971),
- Zákon o daňovej službe (4.12.1990),
- Zákon o obchodných spoločnostiach (19.9.1991),
- Zákon o daňovom systéme (25.6.1991),
- Zákon o zahraničnom obchode (16.4.1991),
- Zákon o konsolidácii colných taríf (5.2.1992),
- Zákon o obnovení solventnosti dlžníka alebo deklarovaní bankrotu (14.5.1992),
- Zákon o postavení zahraničných rezidentov a osôb bez štátnej príslušnosti (4.2.1994),
- Zákon o zdaňovaní zisku obchodných spoločností (28.12.1994),
- Zákon o režime zahraničných investícií (19.3.1996),
- Patentový zákon pre vybrané formy podnikania (23.3.1996),
- Zákon o dani z pridanej hodnoty (3.4.1997),
- Zákon o podnikovom a finančnom účtovníctve (16.7.1999),
- Zákon o štátnej podpore malého podnikania,
- Licenčný zákon pre vybrané formy podnikania (1.6.2001),
- Pozemkový zákon (25.10.2001),
- Colný zákon (11.7.2002),
- Zákon o registrácii právnych osôb a samostatne zárobkovo činných osôb, (15.5.2003),
- Zákon o dani z príjmu (22.5.2003),
- Zákon o princípoch štátnej regulačnej politiky vo sfére hospodárskej činnosti (11.9.2003),
- Zákon o licenčnom systéme v oblasti hospodárskej činnosti (6.9.2005),
- Vládne uznesenie o lokálnych daniach a poplatkoch (20.5.1993),

- Vyhláška Ministerstva zahraničných vecí upravujúca inštrukcie pre proces registrácie zastupiteľských úradov zahraničných podnikateľských subjektov na Ukrajine (18.1.1996),
- Nariadenie vlády o klasifikácii komodít zahraničného obchodu (31.8.1998),
- Vyhláška Správce daní Ukrajiny upravujúca reguláciu registrácie platcov DPH (1.3.2000),
- Vyhláška Národnej banky upravujúca inštrukcie pre otvorenie, používanie a uzatváranie účtov v národných a zahraničných menách (12.11.2003),
- Vyhláška Penzijného fondu Ukrajiny upravujúca inštrukcie pre výpočet a platbu príspevkov do povinného štátneho dôchodkového poistenia poisťovateľom a osobou poistenou penzijným fondom (19.12.2003).

Ukrajina vyznáva princípy trhového hospodárstva, podporuje rozvoj podnikania, pričom používa rôzne formy priameho a nepriameho vplyvu na podnikateľské subjekty. Zákon o princípoch štátnej regulačnej politiky vo sfére hospodárskej činnosti schválený 11.9.2003 podrobne uvádza právny a organizačný rámec štátnej regulačnej politiky vo sfére hospodárskej činnosti.

Možné formy právnych subjektov na Ukrajine:

- **spoločnosti** (súkromné spoločnosti, spoločnosti so zahraničným kapitálom, verejné spoločnosti, komunálne spoločnosti, dcérske spoločnosti, spotrebné družstvá, farmy),
- **hospodárske subjekty** (akciové spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzeným, výhradné partnerstvá, generálne partnerstvá),
- **podnikateľské združenia** (združenia, asociácie, korporácie, konzorciá, holdingy),
- **družstevné spolky** (výrobné družstvá, družstvá poskytovateľov služieb, spotrebiteľské družstvá, družstvá poľnohospodárskych výrobcov, družstvá poskytovateľov služieb v poľnohospodárstve, združenia bánk),
- **detašované oddelenia bez právnej subjektivity** (pobočky, zastupiteľské kancelárie),
- **iné právne formy** (samostatne zárobkovo činné osoby, akciová burza, komoditná burza, úverové združenia a spotrebiteľské združenia).

Sadzby daní a poplatkov určuje Najvyššia Rada Ukrajiny, Najvyššia rada Autonómnej Republiky Krym a obecné a mestské rady. Slovensko a Ukrajina majú podpísanú dohodu o zamedzení dvojitého zdanenia z roku 1996.

Prehľad typov a sadzieb daní pre právnické osoby na Ukrajine:

- **Dane z príjmu právnických osôb** rozlišujú tri typy platcov daní (daň z príjmu právnických osôb 25%, platcovia jednotnej dane z príjmu 10%, platcovia jednotnej dane z príjmu 6%), pričom výška dane z príjmu právnických osôb je 25%.
- **Daň z príjmu fyzických osôb** je od 1. januára 2007 určená jednotnou základnou sadzbou 15%.
- **Odvody zamestnávateľov** sú stanovené do Penzijného fondu na 33.2% zo skutočných mzdových nákladov, ďalšie odvody sú percentuálne určené do povinného štátneho sociálneho poistenia.
- **Daň z pridanej hodnoty** má základnú sadzbu 20 % (dodávka tovarov a služieb, vývoz tovarov a sprievodné služby atď.).
- **Spotrebná daň** závisí od druhu tovaru, môže dosiahnuť až 300 percent.

- **Daňoví nerezidenti** (platcovia daní, pri ktorých zdanenia príjmov právnických osôb podľa ukrajinských predpisov podliehajú len tie príjmy, ktoré získajú na území Ukrajiny) sú zdaňovaní viacerými sadzbami, napríklad:
 - 15% úroky, dividendy, výnosy z cenných papierov, honoráre .
 - 25% príjmy zo štátnych cenných papierov a pokladničných poukázok

V zmysle prijatých zákonov a regulácií štát garantuje všetkým rovnaké práva pre podnikanie bez ohľadu na právnu formu a zaručuje nedotknuteľnosť majetku, ako aj ochranu vlastníckych práv podnikateľov. Pre slovenských podnikateľov investujúcich potenciálne na Ukrajinu existujú prirodzene pozitíva aj negatíva:

Plusy: atraktívny trh, vysoká rentabilita, vysoký potenciál aj do budúcnosti – vstup zahraničných investorov, rastúca ekonomika, teritoriálna poloha, jazyková blízkosť a blízky vzťah ku Slovensku a Slovákom.

Mínusy: vysoká inflácia, vysoké úrokové sadzby, politická nestabilita, geopolitické faktory (sféra záujmu Ruskej federácie na jednej a západných aliancií na druhej strane, veľký dosah predstaviteľov štátnej moci na podnikateľské prostredie na národnej a regionálnej úrovni, korupcia, nízka vymožiteľnosť práva, často sa meniace zákony a nedostatok kvalifikovaných zamestnancov.

Podnikanie na Ukrajine si vyžaduje si priame zastúpenie na Ukrajine, odporúča sa okrem domácich právnikov využívať aj medzinárodne právnické kancelárie, pri samostatnom vstupe na trh je potrebná politická podpora, pri vytvorení spoločného podniku treba brať na zreteľ dôkladné preverenie partnera, zváženie jeho významnosti na trhu a jeho finančných možností, právneho pozadia a vlastných podporných mechanizmov.

Ďalšie rizikové faktory pri podnikaní na Ukrajine sú nedostatok relevantných informácií, neuznávanie certifikátov EÚ a možnosť zrušenia už vydaného stavebného povolenia. Napriek uvedeným úskaliam v podnikateľskom prostredí Ukrajiny je potrebné podotknúť, že Ukrajina má perspektívny podnikateľský priestor s rozsiahlym potenciálom do budúcnosti. V ratingu podľa Indexu ekonomickej slobody sa nachádza s jej skóre 51,07 v kategórii ekonomicky neslobodných krajín, ktorého hodnota sa na rozdiel od iných krajín nezvýšila za uplynulých 5 rokov.

4. Ekonomické prostredie

V rokoch 2006 a 2007 zaznamenala ekonomika Ukrajiny celkovo pozitívny vývoj z hľadiska tvorby domáceho produktu, rast hrubého domáceho produktu (HDP) dosahoval hodnoty od 7,1% do 7,6%. Podľa údajov Svetovej banky je predpoveď rastu HDP 6% a inflácie 21,5% na Ukrajinu v roku 2008. Údaje o pozitívnom vývoji rastu HDP zakrývajú veľa problémov, ktoré sa celkovo prejavovali poklesom zamestnanosti a migráciou za prácou do zahraničia.

Úroveň priamych zahraničných investícií na obyvateľa je stále relatívne nízka vo vzťahu ku kapacitným možnostiam krajiny, najmä kvôli politickej nestabilite, rizikivosti miestneho podnikateľského prostredia a vysokej miere šedej ekonomiky. Preto aj vláda Ukrajiny vyhlásila ako svoju prioritu boj s korupciou a so šedou ekonomikou. V tab. 7 je uvedený vývoj hlavných

makroekonomických indikátorov za roky 2003-2007 a predpovede (F -forecast) na roky 2008-2010.

Tab. č. 7 Hlavné makroekonomické indikátory v rokoch 2003-2010 v %

Ukazovateľ	2003	2004	2005	2006	2007	2008F	2009F	2010F
Reálne HDP (zmena v %)	9,6	12,1	2,7	7,1	7,6	6,0	4,5	5,0
Spotreba (% zmeny)	10,0	9,7	15,7	12,4	13,4	10,4	4,6	5,0
Pevné investície (% zmeny)	22,5	20,5	3,9	21,2	24,8	11,8	4,2	3,8
HDP deflátor (% zmeny)	8,0	15,2	24,6	14,8	21,7	28,8	15,1	11,4
Index spotrebiteľských cien, e.o.p. (zmena v %)	8,2	12,3	10,3	11,6	16,6	21,5	15,3	9,8
Bežný účet platobnej bilancie (% HDP)	5,8	10,6	2,9	-1,5	-4,2	-8,4	-11,3	-11,1
Rozpočet tržieb (% HDP)	38,0	37,1	41,8	43,7	42,3	42,9	42,0	41,3
Rozpočet výdavov (% HDP)	38,9	41,5	44,1	45,1	43,8	44,4	44,0	43,0
Externý dlh (% HDP)	47,5	47,1	45,3	50,4	59,9	55,8	55,5	54,5

Zdroj: Ukrajinská štátna správa, Svetová banka

V štruktúre ukrajinskej ekonomiky, významne závislej na exporte, prevládajú na exportnej strane kovy, výrobky z kovov, suroviny a palivá – produkty s nízkou pridanou hodnotou, tvoriace až 65% ukrajinského exportu. V roku 2007 sa export zvýšil o 3,2% a import o 19,9%. V tabuľke 8 je uvedený podiel odvetví na tvorbe HDP Ukrajiny.

Tab. č. 8 Podiel odvetví na tvorbe HDP Ukrajiny

Odvetvie	2004	2005	2006	2007
Priemysel	25,79	27,16	25,49	26,20
Stavebníctvo	4,19	3,7	4,38	4,44
Poľnohospodárstvo	10,79	9,18	7,56	7,22
Služby	32,13	31,29	32,38	34,1
Iné druhy ekonomickej činnosti	19,3	18,3	19,63	19,5
Čistá daň na výrobky	9,6	12,0	12,95	8,54

Zdroj: BusinessInfo, ČR

V roku 2007 v hospodárstve Ukrajiny zahraniční investori investovali 8710,6 mld. USD. Kapitálové investície majú zaujímavú štruktúru podľa krajín – najviac pochádzajú z Cypru (2754,3 mil. USD.), Holandska (977,4 mil. USD), Švédska (869,3 mil. USD), Ruska (460,1 mil. USD), Rakúska (441,4 mil. USD.) Veľkej Británie (405,4 mil. USD), Nemecka (339,8 mil. USD), Poľska (275,9 mil. USD) a Francúzska (215,9 mil. USD). Investori prejavujú najviac záujem o výstavbu diaľnic, montáž automobilových dielov, výstavbu inžinierskych sietí, hutnícku výrobu a strojárstvo. Tieto priemyselne orientované investície prirodzene uprednostňujú veľké centrá s vybudovanou infraštruktúrou a vysokou kúpnu silou obyvateľstva. Najviac zahraničných investícií sa tak realizuje vo východnej časti - v Kyjevskej, Dnepropetrovskej, Charkovskej, Donskej a Odeskej oblasti.

Pozitívny vývoj zaznamenáva obchodný obrat medzi SR a Ukrajinou. Celkový obrat tovaru a služieb v roku 2007 predstavoval 1244,438 mil. USD, čo je o 26,1% viac ako v roku 2006 podľa údajov Štátneho štatistického úradu Ukrajiny (tab. 3).

Tab. č. 9 Zahraničný obchodný obrat tovaru a služieb medzi SR a Ukrajinou. Porovnanie rokov 2006 a 2007

	2006			2007					
	Tovary	Služby	Celkovo	Tovary	%	Služby	%	Celkovo	%
Export	549,636	29,500	579,136	645,202	117,4	49,116	166,3	694,318	119,9
Import	382,775	25,100	407,875	523,425	136,7	26,695	106,3	550,120	134,9
Spolu	932,411	54,600	987,011	1168,627	125,3	75,811	138,8	1244,438	126,1
Saldo	+166,862	+4,400	+171,261	+121,777		+22,421		+144,198	

Zdroj: Veľvyslanectvo Ukrajiny v SR, Štátny štatistický úrad Ukrajiny

Ako vidno v poslednom stĺpci, objem exportu tovaru a služieb z Ukrajiny do SR vzrástol o 19,9% a objem importu tovaru a služieb zo SR na Ukrajinu vzrástol o 34,9%. Viac ako 82% slovenských zahraničných investícií smeruje do výrobnjej sféry: spracovateľský priemysel 80,3%, ťažobný priemysel 23,3%, výroba dreva a výrobkov z dreva 14,5%, potravinársky priemysel 12,9%, textilný priemysel 8,6%, iná priemyselná výroba 16%, chemický priemysel 3,1%, výroba strojov a zariadení 0,4%, maloobchod a veľkoobchod 10,3%, poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo 10,4%, doprava a spoje 1,0%, výstavy 0,9%.

Ekonomická situácia na Ukrajine je ovplyvňovaná politickými turbulenciami, ktoré sťažujú aj smerovanie Ukrajiny do EÚ. Vzťahy medzi Ukrajinou a EÚ upravuje Európska susedská politika. Ukrajina má podpísanú Dohodu o partnerstve a spolupráci s EÚ od roku 1998. Ukrajinskí vládni predstavitelia dohodli s predstaviteľmi EÚ podmienky novej Asociačnej dohody medzi EÚ a Ukrajinou v júli 2008, nová asociačná dohoda medzi EÚ a Ukrajinou má byť podpísaná v roku 2009. Základným predpokladom je uskutočnenie množstva reforiem a stabilizácia vnútornej politiky Ukrajiny.

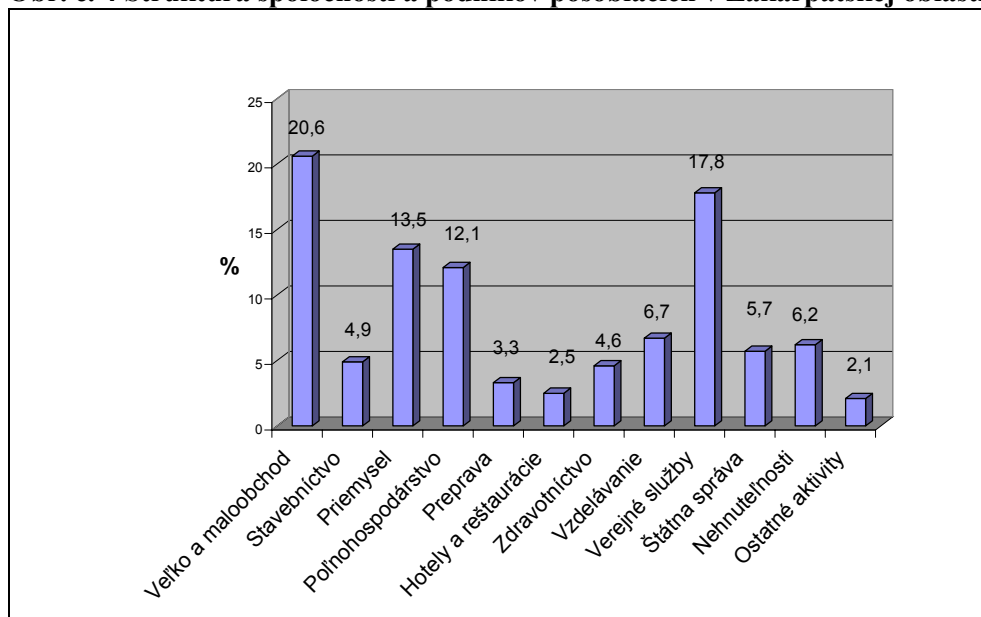
5. Kľúčové priemyselné odvetvia na Ukrajine

K najvýznamnejším sektorom v rámci priemyslu v Zakarpatskej oblasti na Ukrajine patrí jednoznačne strojárstvo, potravinársky priemysel a spracovanie poľnohospodárskych produktov. Stavebný priemysel v súčasnosti ešte nie je plne rozvinutý, ale je potrebné povedať, že vývoj v stavebníctve je pomerne dynamický. Tempo rastu v stavebnom priemysle bolo v roku 2004 21,8%, v roku 2007 11,9%.

Najviac podnikov Zakarpatskej oblasti pôsobí v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu a v oblasti verejných služieb. Ďalej nasleduje priemysel a poľnohospodárstvo. V ostatných oblastiach pôsobí menej ako 10 % podnikov.

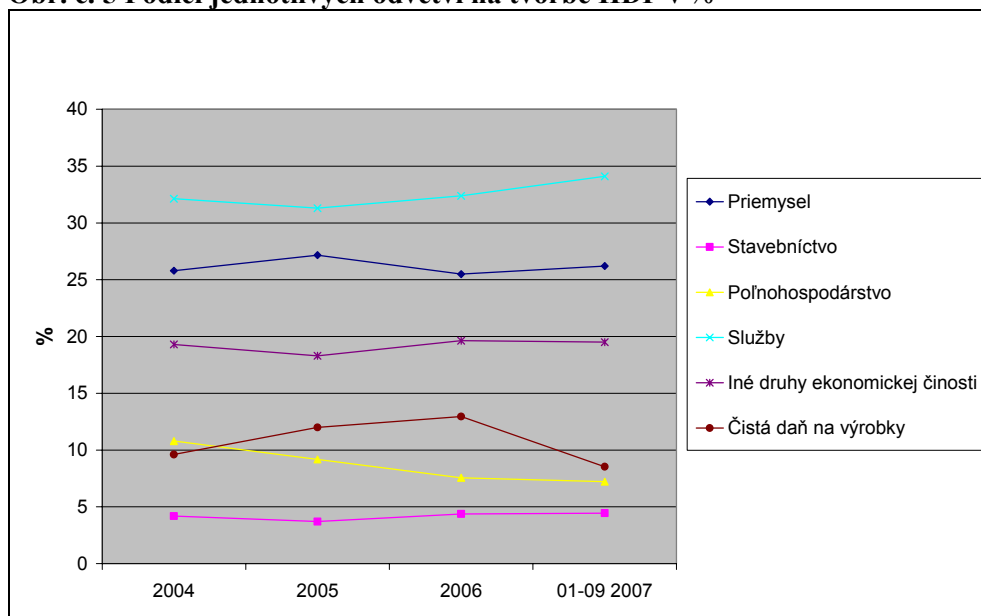
V roku 2006 vyzerala štruktúra spoločností a podnikov pôsobiach v Zakarpatskej oblasti nasledovne:

Obr. č. 4 Štruktúra spoločností a podnikov pôsobiacich v Zakarpatskej oblasti

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Obr. č. 5 Podiel jednotlivých odvetví na tvorbe HDP v %

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Dlhodobu v Zakarpatskej oblasti majú najväčší podiel na tvorbe HDP služby. Druhý najvyšší podiel na celkovom HDP má priemysel, naopak najnižší podiel má napriek rozmachu v posledných rokoch stavebníctvo.

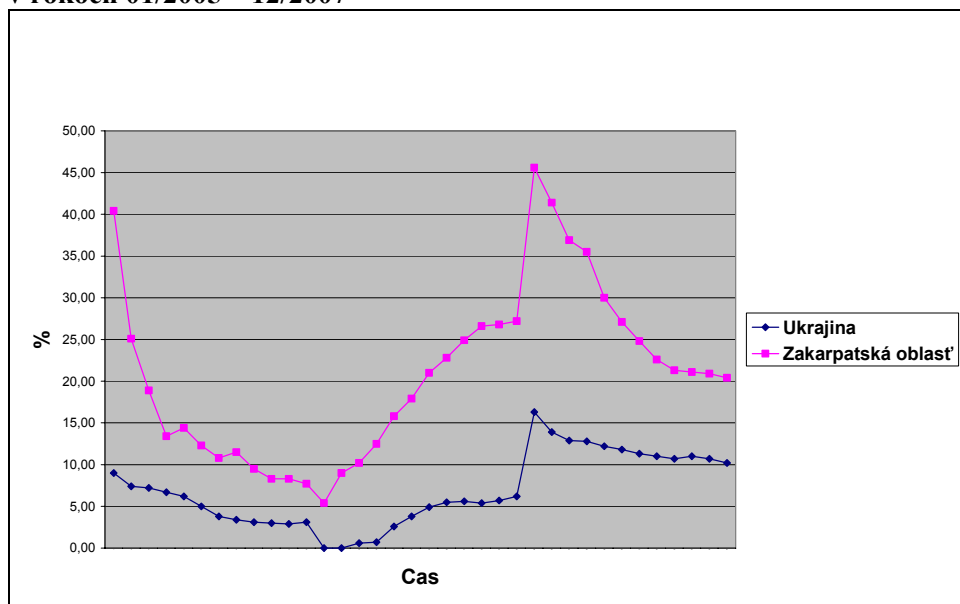
Malé a stredné podniky majú významnú úlohu v rámci poľnohospodárstva, hotelierstva, cestovného ruchu a reštauračných služieb.

Tab. č. 10 Malé a stredné podniky (2005)

Územná jednotka	Počet malých a stredných podnikov (spoločnosti zamestnávajúce 1-250 osôb)	Počet MSP na 1000 obyvateľov
Zakarpatská oblasť	8 436	6,8
Ukrajina	343 868	7,3

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Regionálna štátna administrácia Zakarpatska, Ministerstvo hospodárstva Ukrajiny

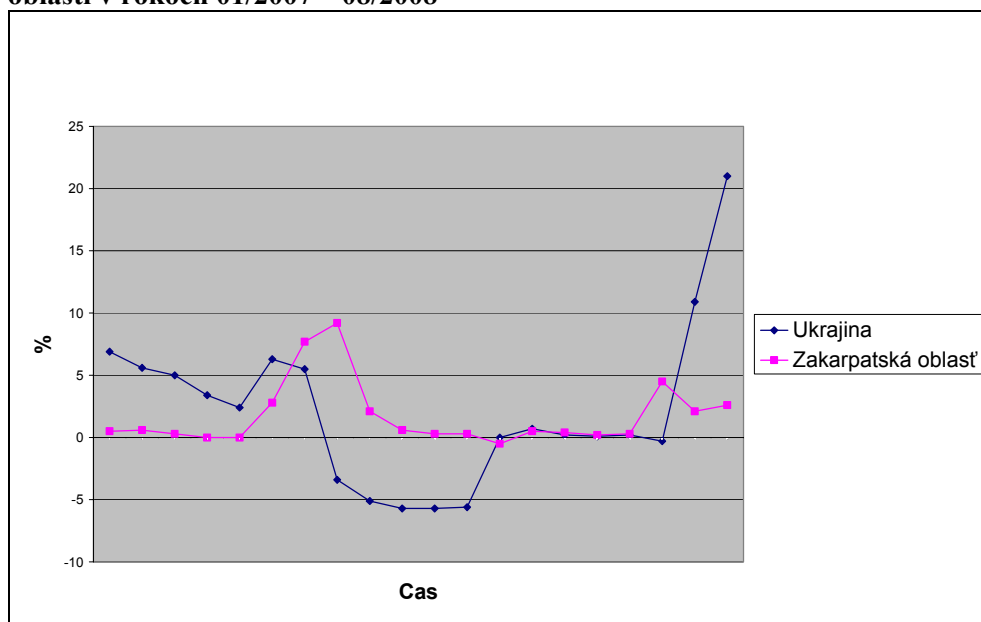
Obr. č. 6 Miera rastu (poklesu) priemyselnej produkcie na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2005 – 12/2007

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Priemyselná produkcia v posledných rokoch na Ukrajine a predovšetkým v Zakarpatskej oblasti rastie výnimočným spôsobom. V Zakarpatskej oblasti je ročný nárast 20 % priemyselnej produkcie takmer pravidlom. V rámci poľnohospodárskej produkcie je situácia odlišná. Ročný rast sa pohybuje na úrovni 3%, čo zodpovedá do veľkej miery štrukturálnym zmenám odohrávajúcich sa v poľnohospodárstve aj celosvetovému vývoju v produkcii a cenách potravín .

Obr. č. 7 Miera rastu (poklesu) poľnohospodárskej produkcie na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2007 – 08/2008

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

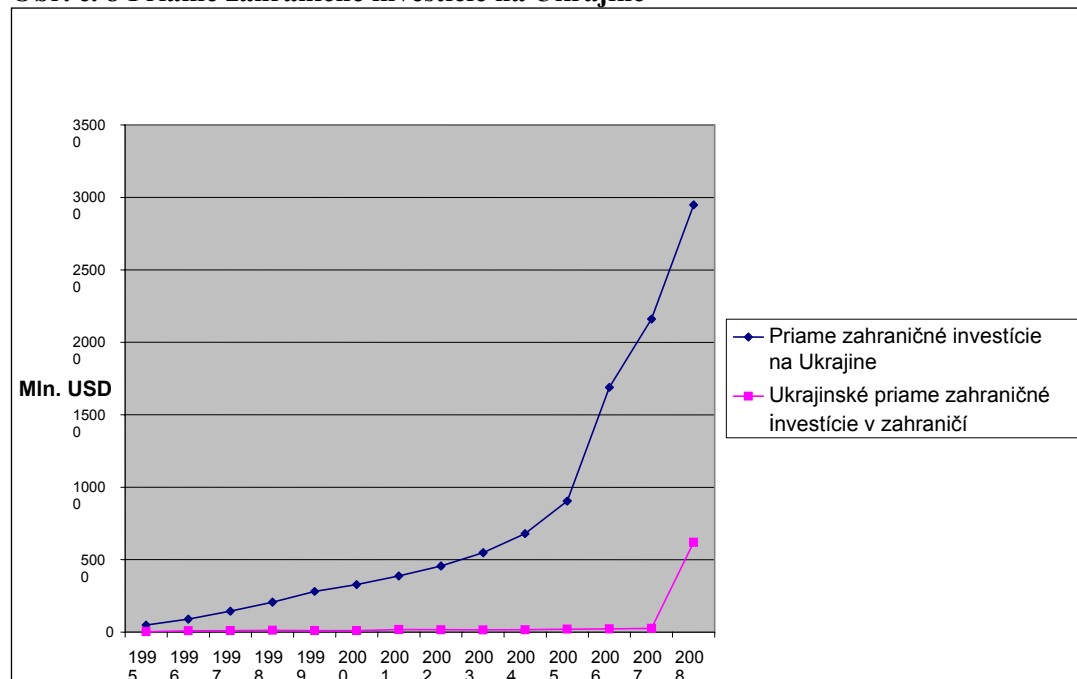
6. Zahraničný obchod a priame zahraničné investície na Ukrajine

Ukrajina uskutočňuje zahraničnoobchodné operácie s viac ako 200 krajinami sveta. Približne 30 % všetkých exportných dodávok bolo realizovaných do Nemecka, Talianska, Číny, Turecka, Maďarska, Poľska, USA. Podobne je to s percentuálneho hľadiska aj s dovozom, rozhodujúca časť ktorého je z Nemecka, Turkménska, Poľska, Talianska, Veľkej Británie, Číny a Francúzska. Najväčším obchodným partnerom Ukrajiny však aj naďalej zostáva Ruská federácia.

Samotná Zakarpatská oblasť dosiahla v minulom období (roky 2003 – 2004) pozoruhodný nárast priamych zahraničných investícií. Dôvodom bolo hlavne prijatie špeciálneho režimu a s tým súvisiacich zákonov o špeciálnej ekonomickej zóne “Zakarpatsko” a kvôli garancii daňových úľav pre investorov v danej oblasti. Tieto výhody boli zrušené v roku 2005, čo následne spôsobilo útlm investičného rastu v oblasti.

Zakarpatská Ukrajina sa podobne ako iné oblasti Ukrajiny vyznačuje množstvom výrobných a skladových hál, najmä strojárenského a elektrotechnického zamerania. Mnohé ďalšie pracujú len v určitom udržiavacom režime. Ide najmä o dôsledok rozpadu bývalého ZSSR, keď viaceré z fabrík, ktoré zamestnávali aj niekoľko tisíc vysokokvalifikovaných ľudí a produkovali svoje výrobky spravidla na kompletizáciu ďalšej produkcie, stratili odberateľov, trhy i perspektívu.

Obr. č. 8 Priame zahraničné investície na Ukrajine

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Tab. č. 11 Priame zahraničné investície na Ukrajine k 01.07.2008 v miliónoch USD.

Rok	Priame zahraničné investície na Ukrajine	Priame ukrajinské zahraničné investície v zahraničí
1995	483,5	20,3
1996	896,9	84,1
1997	1438,2	97,4
1998	2063,6	127,5
1999	2810,7	97,5
2000	3281,8	98,5
2001	3875	170,3
2002	4555,3	155,7
2003	5471,8	144,3
2004	6794,4	166
2005	9047	198,6
2006	16890	219,5
2007	21607,3	243,3
2008	29489,4	6196,1

Zdroj: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Pozoruhodný je v posledných rokoch nie len nárast prílevu priamych zahraničných investícií na Ukrajinu, ale aj nárast ukrajinských priamych zahraničných investícií v cudzích krajinách. Ukrajina sa postupne stáva jedným z investičných tigrov Európy.

Tab. č. 12 Krajiny, odkiaľ pochádzajú najväčší PZI, ktorí investovali na Ukrajinu

Krajina	Priame zahraničné investície na Ukrajinu k 01.07.2008 v mln. USD	Priame zahraničné investície na Ukrajinu k 01.07.2008 %
Spolu	36450,9	100
Cyprus	8306,2	22,8
Nemecko	6757,2	18,5
Holandsko	3127,1	8,6
Rakúsko	2411,1	6,6
Veľká Británia	2248,6	6,2
Rusko	2106,3	5,8
USA	1455,7	4
Švédsko	1247,6	3,4
Panenské ostrovy	1197,6	3,3
Francúzsko	1178	3,2
Taliansko	890,6	2,4
Poľsko	730,5	2
Švajčiarsko	667,2	1,8
...Slovensko	106,4	0,29

Zdroj: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Pomerne prekvapujúco je najväčším priamym zahraničným investorom na Ukrajinu Cyprus, za ním nasleduje Nemecko, Holandsko, Rakúsko a Veľká Británia. Iba menej ako 0,3% je hodnota priamych zahraničných investícií, ktoré na Ukrajinu prišli zo Slovenska.

Tab. č. 13 Zahraničný obchod v oblasti tovarov v rokoch v roku 2007 podľa zoskupení

	Export v tis. USD	Import v tis. USD	Obchodná bilancia v tis. USD
Krajiny bývalého ZSSR	18 615 176,8	25 629 473,7	-7 014 296,9
Európa	14 774 217,8	23 048 208,3	-8 273 990,5
Ázia	10 364 131,3	8 940 857,6	1 423 273,7
Afrika	2 792 098,3	673 087,2	2 119 011,0
Amerika	2 686 304,1	2 248 022,3	438 281,8
Austrália a Oceánia	15 704,9	128 432,7	-112 727,8
Antarktída	–	1 059,5	-1 059,5
Iné	430,4	781,7	-351,3

Zdroj: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Tab. č. 14 Zahraničný obchod v oblasti služieb v roku 2007 a v januári až júni roku 2008

	Export		Import		Bilancia v miliónoch USD
	milióny USD	% z celkového exportu	milióny USD	% z celkového importu	
Ukrajina Rok 2007	9038,9	100,0	4980,6	100,0	4058,3
Zakarpatská oblasť Rok 2007	38,6	0,4	25,1	0,5	13,5
Ukrajina Rok 01/08 2008	5 681,7	100,0	3 038,398	100,0	2 643,27
Zakarpatská oblasť Rok 01/08 2008	28,483	0,5	16,873	0,6	11,61

Zdroj: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Najviac exportu z Ukrajiny končí v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu, v Európe a v Ázii. Najviac tovarov prichádza na Ukrajinu takisto z krajín bývalého Sovietskeho zväzu a Európy. Obchodná bilancia Ukrajiny s týmito dvoma zoskupeniami je negatívna, (dovoz prevažuje nad vývozom) naopak obchodná bilancia Ukrajiny s Áziou, Afrikou a Amerikou je pozitívna.

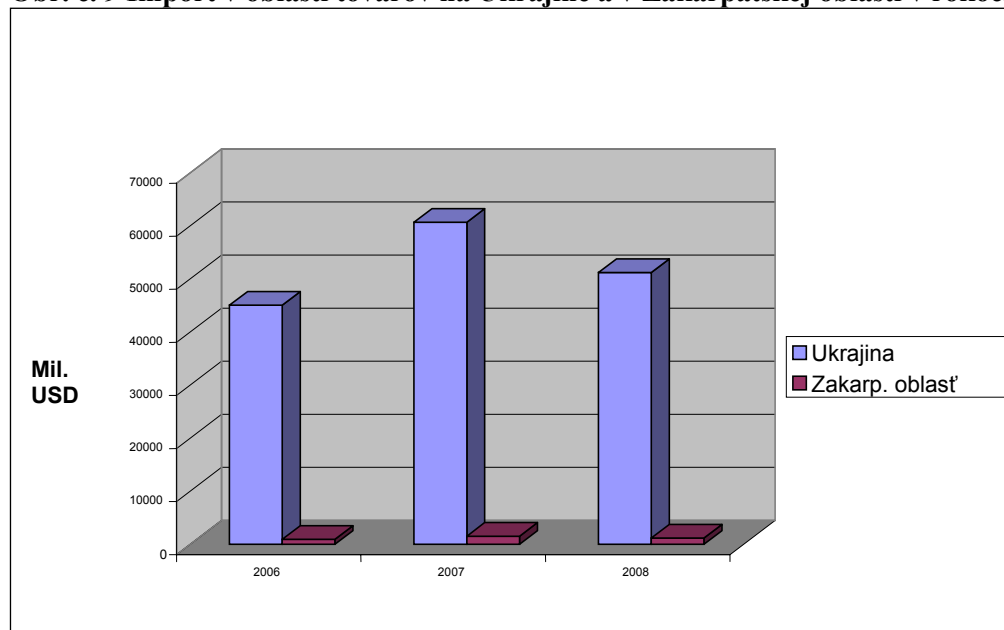
Tab. č. 15 Zahraničný obchod v oblasti tovarov v rokoch 2005, 2006, 2007, 2008

	Export		Import		Bilancia v miliónoch USD
	milióny USD	% z celkového exportu	milióny USD	% z celkového importu	
Ukrajina Rok 2005	2487,2	100,0	1805,7	100,0	681,5
Zakarpatská oblasť Rok 2005	45,4	1,8	49,3	2,7	-3,9
Ukrajina Rok 2006	38367,7	100,0	45034,51	100,0	-6666,8
Zakarpatská oblasť Rok 2006	677,6	1,8	952,1	2,1	-274,5
Ukrajina Rok 2007	49248,1	100,0	60669,9 ¹	100,0	-11421,8
Zakarpatská oblasť Rok 2007	1129,8	2,3	1552,5	2,6	-422,7

Zdroj: <http://www.ukrstat.gov.ua>

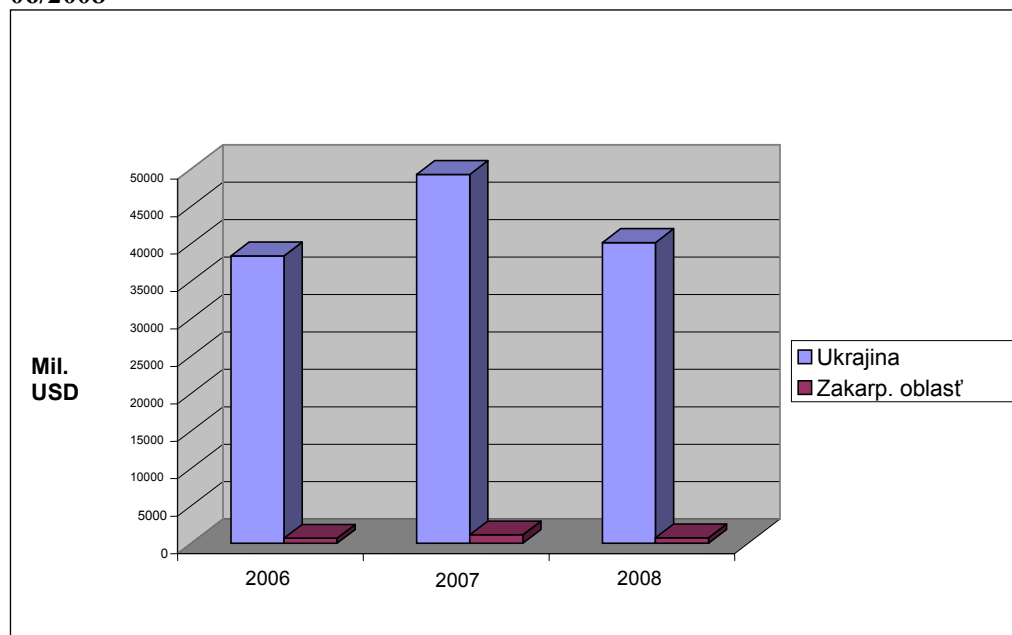
V predchádzajúcich tabuľkách ako aj v nasledujúcich grafov je možné si všimnúť, že zahraničný obchod v oblasti služieb a tovarov v Zakarpatskej oblasti je pomerne nízky, a to napriek dynamickému rastu priemyselnej produkcie v Zakarpatskej oblasti.

Obr. č. 9 Import v oblasti tovarov na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2006-06/2008

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Obr. č. 10 Export v oblasti tovarov na Ukrajinu a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2006-06/2008

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Regionálna politika

EÚ podpísala s Ukrajinou Dohodu o partnerstve a spolupráci v marci 1998. Od roku 2004 sa Ukrajina zapojila do prípravy Akčného plánu Európskej susedskej politiky, ktorý prijala v roku 2005 (tab. 4).

Tab. č. 16 Súčasný stav Akčného plánu ESP pre Ukrajinu

Partnerská krajina ESP	Vstup do platnosti zmluvných vzťahov s ES	Správa o krajine ESP	Akčný plán ESP	Prijatie EÚ	Prijatie partnerskou krajinou
Ukrajina	Dohoda o partnerstve a spolupráci marec 1998	máj 2004	Dohodnutý na konci roku 2004	21.2.2005	21.2.2005

Zdroj: autori na základe <http://www.kmu.gov.ua/>

Realizácia Európskej susedskej politiky (ESP) sa sústredila na kľúčové oblasti: vzájomné kontakty medzi ľuďmi, obchodné vzťahy, spolupráca v energetike, migrácia a otázky súvisiace s vízovou politikou a finančnú podporu. Rozpočet pre krajiny ESP je 12 miliárd eur na obdobie 2007-2013, čo predstavuje o 32% viac prostriedkov ako v predošlom období.

Politika Ukrajiny na národnej úrovni

Najvyššia rada Ukrajiny (parlament) vyhlásila Ukrajinu za nezávislý štát dňa 24.8.1991. Viac ako 90% občanov podporilo počas referenda ľudových poslancov obrodeneho ukrajinského štátu.

Politický systém Ukrajiny tvorí unitárna republika so súbežnou existenciou Autonómnej republiky Krym s parlamentno–prezidentskou formou vlády. Jednokomorový parlament tvorí Najvyššia rada Ukrajiny (NRU), ktorá pozostáva zo 450 poslancov volených na 4 roky. Výkonnú moc má Kabinet ministrov Ukrajiny na čele s premiérom.

Ukrajina je členom Organizácie spojených národov (OSN), Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), Stredoeurópskej iniciatívy (SEI), Organizácie pre demokraciu a hospodársky rozvoj – Gruzínska, Ukrajiny, Uzbekistanu, Azerbajdžanska a Moldavska (GUUAM), Dunajskej komisie, Čiernomorskej hospodárskej spolupráce, Baltickej rady, Medzinárodného programu spolupráce v oblasti energetiky medzi EÚ, štátmi v blízkosti Čierneho a Kaspického mora a ich susedných krajín (INOGATE). Napriek tomu, že Ukrajina je členom Spoločenstva nezávislých štátov (SNS), nie je členom tzv. Taškentskej dohody o kolektívnej obrane iba vystupuje ako pozorovateľ.

Ukrajina prejavila záujem o členstvo: v Stredoeurópskom združení voľného obchodu (CEFTA), EÚ a zintenzívnila prístupový proces k Svetovej obchodnej organizácii (WTO).

Ukrajina spolupracuje s NATO na základe Charty o zvláštnom partnerstve od roku 1997.

Ukrajina má podpísané bilaterálne zmluvy so Slovenskou republikou (SR) od 1.1.1993. V roku 2000 SR zaviedla vízový režim v rámci dvojstrannej zmluvy s Ukrajinou. Ukrajina zrušila vízovú povinnosť voči krajinám EÚ od 1.4.2005.

Správne členenie Ukrajiny je tvorené 24 administratívnymi oblasťami: Čerkaská oblasť, Černihivská oblasť, Černovická oblasť, Dnepropetrovská oblasť, Donecká oblasť, Ivano-Frankivská oblasť, Charkovská oblasť, Chersonská oblasť, Chmeľnícká oblasť, Kirovohradská oblasť, Kyjevská oblasť (bez Kyjeva), Luhanská oblasť, Lvovská oblasť, Mykolajivská oblasť, Odeská oblasť, Poltavská oblasť, Rivnenská oblasť, Sumská oblasť, Ternopiľská oblasť, Vinnická oblasť, Volyňská oblasť, Zakarpatská oblasť, Záporožská oblasť, Žytomyrská oblasť a autonómnou republikou Krym. Mestá Kyjev a Sevastopol' sú priamo podriadené ústredným orgánom. Ukrajina by mala pokračovať v administratívnej reforme a posilňovaní miestnej samosprávy v súlade s Európskou chartou miestnej samosprávy.

Na sociálno–ekonomický rozvoj regiónov Ukrajiny má negatívny dopad nízka miera fiškálnej decentralizácie. K hlavným problémom regiónov Ukrajiny málo rozvinuté strategické plánovanie a systém štátnej pomoci pre podporu regionálneho rozvoja na základe prijatých kritérií. Prevažuje slabá koordinácia zo strany štátu pri financovaní regiónov, umocnená o rozptýlenie finančných zdrojov a nedôslednú informovanosť o alokácii financií do jednotlivých regiónov.

Ciele vládnej stratégie regionálneho rozvoja do roku 2015 sú zamerané na zvýšenie konkurencieschopnosti, rozvoj ľudských zdrojov, rozvoj medziregionálnej spolupráce a vytvorenie inštitucionálneho rámca.

8. Technická infraštruktúra

Rozloha Ukrajiny kladie vysoké nároky na efektívne fungovanie dopravnej infraštruktúry. Rozsiahle investície do oblasti dopravnej infraštruktúry sú okrem iného plánované v súvislosti so skutočnosťou, že Ukrajina je spolu s Poľskom hostiteľom záverečného turnaja Majstrovstiev Európy vo futbale v roku 2012. Má ísť o rozsiahlu rekonštrukciu a výstavbu cestných

komunikácií predovšetkým diaľnic, železničnej siete a letísk. Zároveň je potrebné konštatovať, že tempo týchto prác výrazne zaostáva za očakávaniami.

V cestnej doprave je hlavnou prioritou vytvorenie rozvinutej diaľničnej siete. Zlepšenie súčasného stavu cestnej siete je závislé na štátnom financovaní, prípadne na medzinárodných úverových programoch s prípadnou možnosťou využívania systému koncesii na jednotlivých diaľničných úsekoch.

V železničnej doprave je v súčasnosti kladený najväčší význam na obnovu vozového parku, zavádzanie moderných technológií, rozšírenie komplexu servisných služieb ako aj na zavádzanie kombinovanej prepravy a s ňou súvisiacich informačných a logistických technológií.

Obr. č. 11 Dopravná infraštruktúra na Ukrajine

v rámci Ukrajiny.

Veľký význam rovnako pre Ukrajinu a Zakarpatskú oblasť ako aj pre Slovensko a Košický kraj majú širokorozchodné trate z Čopu do Čiernej nad Tisou a predovšetkým z Užhorodu do Hanisky pri Košiciach. Širokorozchodná trať z Čopu do Čiernej nad Tisou bola vybudovaná na základe dohody o prijatí v roku 1946 v Moskve. Touto dohodou sa Československo zaviazalo vybudovať prekladkovú stanicu v Čiernej nad Tisou. Prekladisko pozostávalo z koľají, kde boli vedľa seba širokorozchodná a normálne rozchodná koľaj. Širokorozchodná trať z Užhorodu do Hanisky pri Košiciach bola vybudovaná na základe dlhodobej zmluvy o vzájomnej spolupráci medzi bývalým Československom a Sovietskym zväzom, keďže kapacitné možnosti prekladiska v Čiernej nad Tisou už nepostačovali. Širokorozchodná trať začína v Ukrajinskom Užhorode, po necelých 8 kilometroch vstupuje na územie Slovenskej republiky a po 2 kilometroch vchádza do železničnej stanice Maťovce. Trať ďalej pokračuje súbežne s normálne rozchodnou traťou z Veľkých Kapušian cez Trebišov, a pri obci Kalša sa pripája k dvojkoľajnej trati z Čiernej nad Tisou do Košíc prechádza popri Barci a končí v Haniske pri Košiciach. Jej výhľadové vyššie využitie pre vývoz tovarov sa dá predpokladať ako dôsledok rozvoja voľného colného pásma v lokalite Bočiar a Interportu v rovnakej lokalite. Na trati je potrebná modernizácia zabezpečovacieho zariadenia. Zároveň v Košiciach a Dobrej pri Čiernej nad Tisou sú vybudované aj terminály pre kombinovanú dopravu cesta - železnica. Terminál Dobrá a prekladisko tovarov Čierna nad Tisou vytvárajú priaznivé podmienky pre rozvoj spolupráce nielen s Ukrajinou ale aj s Maďarskom.

Pre Ukrajinu je v súčasnosti prioritou postupne nahradiť ruské energetické zdroje domácimi zdrojmi predovšetkým uhlím a jadrovou energiou. Táto snaha je súčasťou Ukrajinskej energetickej stratégie a jej podstatou je zníženie závislosti na dovoze, predovšetkým na dovoze z Ruska. Naplánované v tejto súvislosti sú nasledujúce aktivity:

- Zdvojnásobiť súčasnú ťažbu uhlia,
- Predĺžiť životnosť súčasných jadrových elektrární a zároveň postavenie siedmich nových blokov,
- Zníženie spotreby a podielu plynu v rámci energetickej bilancie Ukrajiny,
- Diverzifikácia importu ropy,
- Využívanie obnoviteľných zdrojov energie.

So súčasnou výrobnou kapacitou približne 52 tisíc MW a ročnou produkciou 170 TWh elektrickej energie sa Ukrajina radí na 12. resp. na 16. miesto na svete. Vo výrobe atómovej energie je dokonca na druhom mieste po Francúzsku v podiele vyrobenej atómovej energie ku celkovo vyrobenej energii v krajine. Tento podiel je viac ako 50 %. Výroba energie sa na HDP podieľa približne 10%.

29 % elektrickej energie sa na Ukrajine sa vyrába z uhlia. Tento podiel sa má do roku 2030 zvýšiť na 40%. V súčasnosti sa dováža na Ukrajinu 5 miliónov ton uhlia, ale v roku 2030 to už má byť 11,3 milióna ton uhlia. S exportom uhlia sa nepočíta. Súčasná ťažba uhlia sa má zvýšiť do roku 2030 zo súčasných 78 miliónov ton na 130,2 miliónov ton ročne. Zásoby čierneho uhlia sú 109 miliárd ton, takže vystačia na stovky rokov. Aj keď je potrebné povedať, že práve Zakarpatská oblasť patrí k najchudobnejším oblastiam Ukrajiny pokiaľ ide o nerastné suroviny a zemný plyn.

Väčšina plynovodov na Ukrajine bola postavené ešte v rokoch 1960-1970 a je veľmi opotrebovaná. Takisto ropovod Družba bol spustený v roku 1964 a jeho súčasná

opotrebovanosť je odpovedajúca tomuto faktu. V súčasnosti sú naplánované rozsiahle investície do sietí plynovodu, ale je potrebné povedať, že sieť plynovodov na Ukrajine dosahuje dĺžky 37,5 tisíc kilometrov. Predpokladaná čiastka rekonštrukcie plynových sietí v rokoch 2007 -2010 má byť 4,62 mld. \$.

Na Ukrajine je v súčasnosti kladený veľký dôraz na zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energie. Lídrom v rámci tohto procesu je „Inštitút obnoviteľnej energie“ so sídlom v Kyjeve“. Ukrajina má po Rusku druhý najväčší potenciál pre využívanie obnoviteľných zdrojov energie z krajín strednej a východnej Európy. Celkový technický potenciál obnoviteľných zdrojov na Ukrajine bol vyčíslený práve „Inštitútom obnoviteľnej energie“ na približne 30% celkovej spotreby elektrickej energie na Ukrajine. Zároveň bol na Ukrajine vytvorený „Program štátnej podpory pre obnoviteľné zdroje energie predovšetkým so zameraním na vodnú a geotermálnu energiu. Tento program je neoddeliteľnou súčasťou „Národného energetického programu Ukrajiny“. Na Ukrajine pôsobia aj ďalšie organizácie, ktoré sa venujú využívaniu obnoviteľných zdrojov energie - verejná inštitúcia Agentúra pre obnoviteľnú energiu, Asociácia pre využívanie bioenergie, Asociácia pre využívanie geotermálnej energie, či organizácia združujúca mladých ľudí Zelená energia pre budúcnosť . Zároveň je na Ukrajine približne 10 vyšších vzdelávacích inštitúcií, ktorých náplňou je príprava expertov na využívanie rôznych foriem obnoviteľných zdrojov energie.

9. Veda a výskum

Vysokoškolské vzdelávanie na Ukrajine poskytuje 979 vzdelávacích inštitúcií, z toho 106 univerzít, 59 akademií, 150 inštitútov a 664 profesno-technických a vyšších odborných škôl. Vzdelávacie inštitúcie sú rozdelené do 4 akreditačných úrovní. Vedúcou vedeckou inštitúciou Ukrajiny je Národná akadémia vied (NAV). V súčasnosti v nej pracuje takmer 16 000 vedeckých pracovníkov, 12 000 kandidátov a doktorov vied. Národná akadémia vied si zachováva štruktúru hodností z minulosti - 203 riadnych členov-akademikov, 280 korešpondentov, 81 zahraničných členov.

NAV združuje 71 vedeckých ústavov, patrí do nej Ústredná botanická záhrada a Ústredná vedecká knižnica, ktorá má 13 miliónov zväzkov kníh. V Ukrajine tiež pôsobí 5 odvetvových štátnych akademií: Ukrajinská akadémia poľnohospodárskych vied, Akadémia lekárskeho vied, Akadémia pedagogických vied, Akadémia právnych vied a Akadémia umení.

Tab. č. 17 Výdavky na aplikovanú vedecko-technickú prácu a počet osôb, ktoré ju vykonávajú

	2004	2005	2006	2007
Výdavky na aplikovanú vedecko-technickú prácu v miliónoch USD	666,9	868,6	1 022,7	1 217,7
Z toho				
Štátny rozpočet v miliónoch USD	—	—	399,5	557,5
Počet osôb, ktoré vykonávajú vedecko-technickú prácu	173622	170579	160788	155549
Z toho				

Výskumníci	85742	85246	80497	78832
Technici – špecialisti	20861	20266	19748	17988
Pomocný personál	33681	32052	30204	28896
Doktori vied	4114	4180	4265	4390
Kandidáti vied	16983	16983	16961	16989

Zdroj: <http://www.ukrstat.gov.ua>

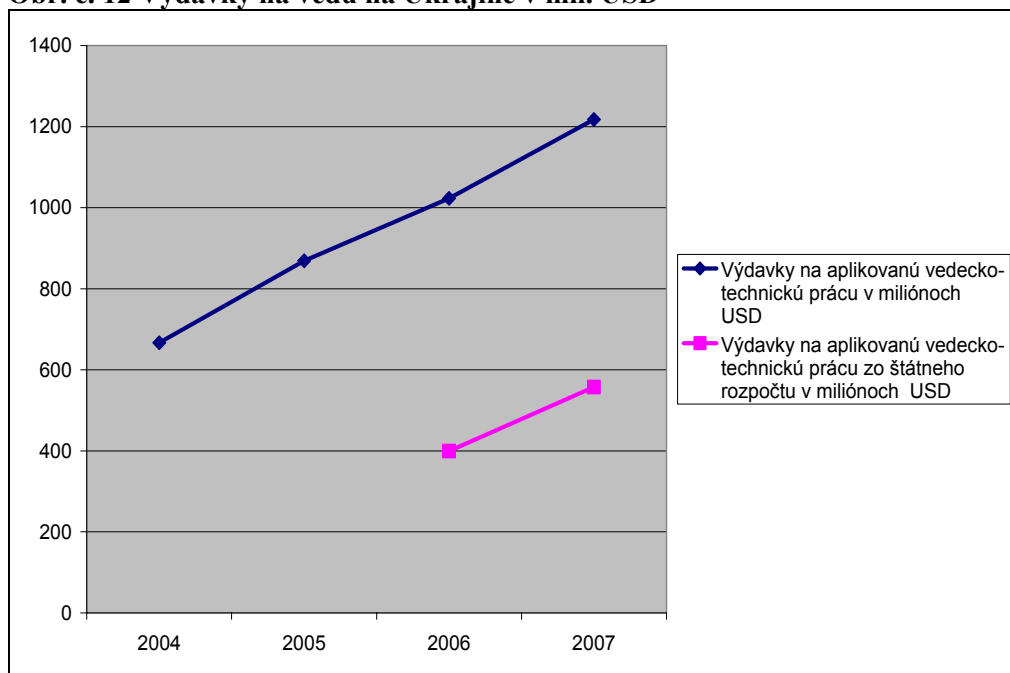
Na rozvoji vedy v Ukrajine sa významne podieľajú vysoké školy - univerzity a inštitúty. Ukrajina má pomerne veľký počet vysokých škôl, vrátane univerzít. Doba štúdia je 5-7 rokov. Vyššie vzdelanie a ašpirantúra sa reformujú, aby boli v súlade so štandardami západnej Európy. Po ukončení 4. ročníka študent dostáva diplom bakalára, po 6. ročníku - magistra.

Výučba na univerzitách v bakalárskych a magisterských programoch prebieha v ukrajinskom jazyku, niektoré univerzity umožňujú štúdium aj v ruskom jazyku.

Medzi najznámejšie a najuznávanejšie univerzity na Ukrajine patria:

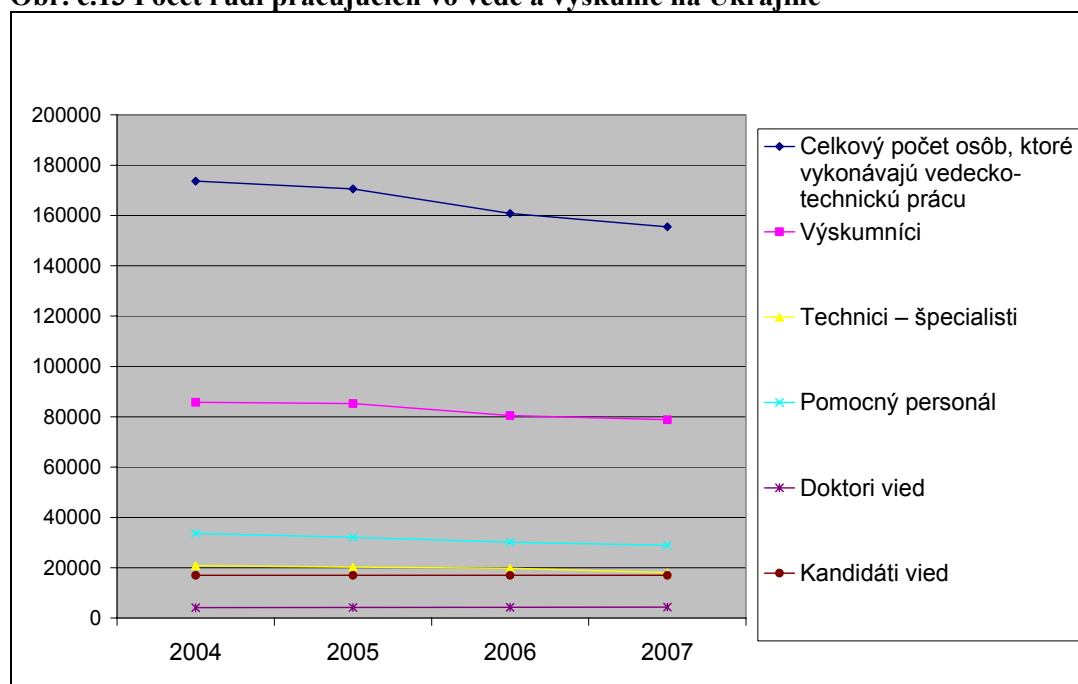
- Dnepropetrovská národná univerzita,
- Donecká národná univerzita,
- Kijevská národná univerzita T. Ševčenko,
- Lvovská národná univerzita I. Franka,
- Odeská národná univerzita I. Mečnikova,
- Tavrianská národná univerzita V. Vernadského,
- Charkovská národná univerzita V. Karazina,
- Užhorodská štátna univerzita.

Obr. č. 12 Výdavky na vedu na Ukrajine v mil. USD

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Obr. č.13 Počet ľudí pracujúcich vo vede a výskume na Ukrajine

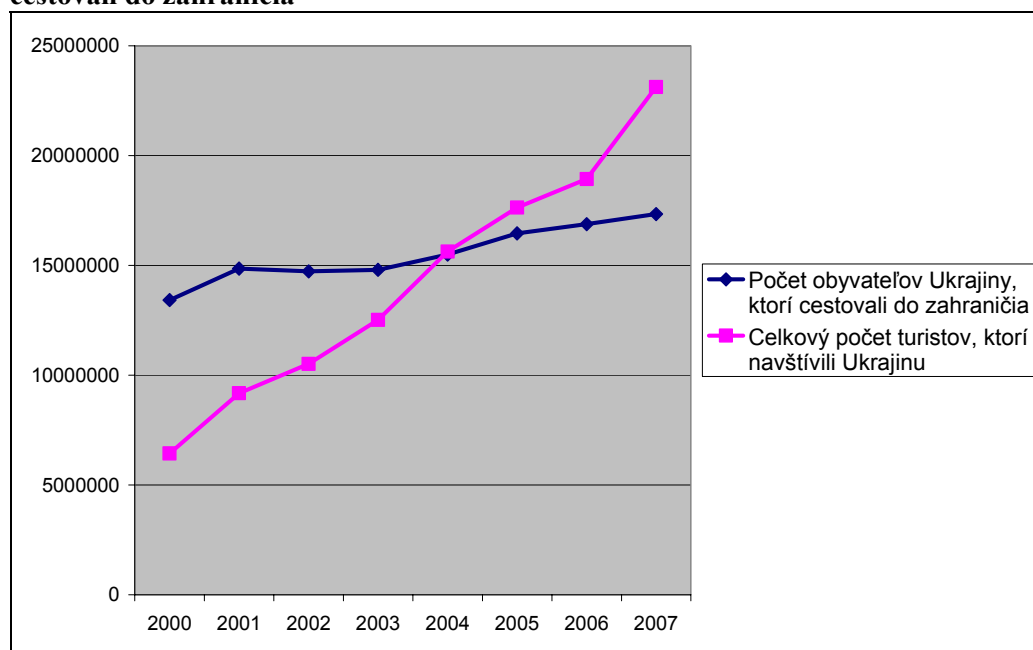
Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Hoci počet pracovníkov pracujúcich vo vede a výskume má klesajúcu tendenciu, výdavky na výskum a vývoj na Ukrajine z roka na rok stúpajú. Alarmujúce je, že od roku 2004 opustilo na Ukrajinu vedu a výskum viac ako 18 000 pracovníkov a to napriek skutočnosti, že v roku 2007 prišlo do vedy a výskumu o 90,74 % viac zdrojov ako tomu bolo v roku 2004.

10. Cestovný ruch

Potenciál cestovného ruchu na Ukrajine nie je dostatočne využitý, respektíve jeho využívanie a s ním spojené benefity by mohli byť omnoho väčšie. Dôvodov je viacero: nedostatočná propagácia cestovného ruchu, neexistujúca komplexná ponuka turistických služieb pre potenciálnych klientov, nízky počet cestovných kancelárií poskytujúcich turistické pobyty, nedostatok informácií o všeobecnej situácii ako aj o možnostiach a príležitostiach v rámci cestovného ruchu. Toto je pretrvávajúcou skutočnosťou napriek tomu, že počet turistov, ktorí navštívili Ukrajinu, z roka na rok stúpa. Väčšina turistov, ktorí navštívili Ukrajinu v roku 2007 sem prišla na súkromnú návštevu (88,93%). Iba 6,24% turistov uviedlo, že na Ukrajinu prišli jednoznačne kvôli cestovnému ruchu. Faktory spôsobujúce vyššiu návštevnosť sú skôr mimo územia Ukrajiny – zvyšujúci sa záujem o nové, civilizáciou menej poznamenané destinácie a celkový rozvoj investícií do voľnočasových aktivít a turistiky vo svete.

Obr. č. 14 Celkový počet turistov, ktorí navštívili Ukrajinu a počet obyvateľov Ukrajiny, ktorí cestovali do zahraničia

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Tab. č. 18 Počet turistov, ktorí navštívili Ukrajinu a dôvod ich návštevy

	Celkový počet turistov, ktorí navštívili Ukrajinu	dôvod návštevy						
		Navšteva Ukrajiny kvôli podnikaniu	Navšteva Ukrajiny kvôli turizmu	Súkromná návšteva	Vzdelávanie	Pracovné miesto	Imigrácia	Kultúrne, športové alebo náboženské podujatie
Rok 2006	18 935 775	1 011 230	1 210 156	16 552 159	45 262	4 623	15 778	96 567
Rok 2007	23 122 157	908 964	1 444 962	20 563 044	49 481	7 814	24 032	123 860

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

Počet návštevníkov Ukrajiny z roka na rok stúpa. Počet obyvateľov Ukrajiny, ktorí v danom roku cestovali do zahraničia takisto stúpa, ale nie tak dynamicky. Je ale potrebné si uvedomiť, že napr. v roku 2005 bol priemerný počet prenocovaní na jedného turistu na Ukrajine iba 1,1 nocí. Tento ukazovateľ je v rámci cestovného ruchu je má samozrejme jasnú vypovedaciu schopnosť o dôvodoch návštev a poukazuje na nízku schopnosť Ukrajiny udržať si zahraničného návštevníka na dlhší čas.

Cestovný ruch je v Zakarpatskej oblasti rovnako ako v Košickom samosprávnom kraji považovaný za významný zdroj príjmov. V súčasnosti tu pôsobí 44 sanatórií, kúpeľov a uzdravovacích zariadení, turistické a rekreačné centrá. Počet turistov, ktorí túto oblasť navštívia stúpol v roku 2005 oproti roku 2000 2,5 krát. Dôvodom atraktívnosti Zakarpatskej oblasti je pohorie východných Karpát, bohaté zdroje liečivých vôd a veľké množstvo turistických a kultúrnych atrakcií.

Geografická poloha Zakarpatskej oblasti, a z nej vyplývajúce mierne klimatické podmienky, horské ovzdušie, liečivé pramene poskytujú možnosti liečby a odpočinku vo svojich liečebných strediskách na území regiónu. V Zakarpatskej oblasti sa nachádza 62 kúpeľných stredísk, približne 500 prameňov reprezentujúcich hlavné skupiny prírodných minerálnych vôd. Mnohé z týchto zdravotných stredísk sú funkčné po celý rok.

Tab. č. 19 Porovnanie cestovného ruchu na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti s cestovným ruchom na Slovensku a v Košickom kraji (2005)

Územná jednotka	Ubytovacia kapacita (počet lôžok) počas celého roka	Počet turistov	Počet prenocovaní	Priemerný počet prenocovaní na jedného turistu
Košický kraj	11,986	295,752	694,986	2,3
Zakarpatská oblasť	2,005	63,796	266,786	4,2
Slovensko	176,253	3,428,083	10,732,754	3,1
Ukrajina	106,048	17,630,760	19,737,000	1,1

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Regionálna štátna administrácia Zakarpatska, Ministerstvo hospodárstva Ukrajiny

Zakarpatská oblasť má v oblasti cestovného ruchu šancu rozvinúť svoj potenciál. Snáď najlepšie o tom vypovedá skutočnosť, že priemerný počet prenocovaní na jedného turistu bol 4,2 dňa oproti hodnote 1,1 v prípade celej Ukrajiny. Platia tu ale takisto skutočnosti spomenuté na začiatku a nie nepodobné situácii v košickom kraji. Pri nedostatočnej propagácii cestovného ruchu a takmer neexistujúcej komplexnej ponuke turistických služieb bude veľmi ťažké tento potenciál naplno využiť.

11. Ľudské zdroje

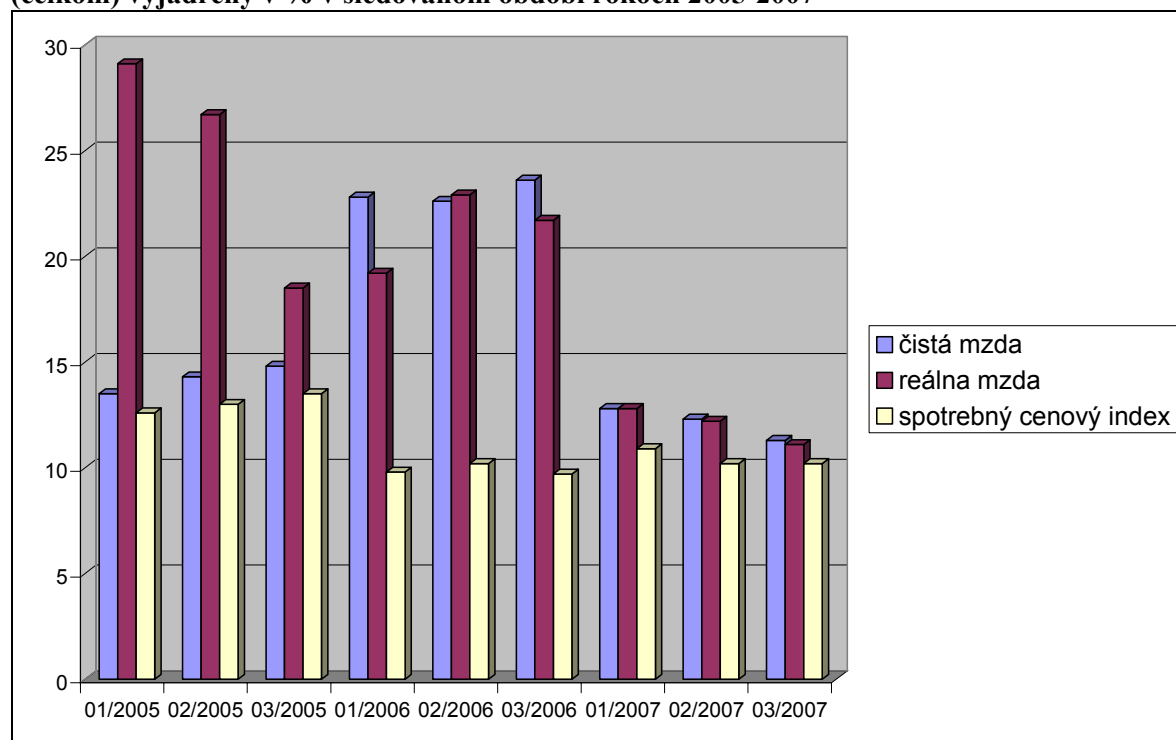
Ukrajina má značný ľudský, prírodný a ekonomický potenciál. Na území Ukrajiny žijú príslušníci viac ako 110 národností. Najviac je Ukrajincov - 72,7%, Rusov - 22%, iné národnosti, najmä Bielorusi, Moldavčania, Bulhari, Poliaci, Maďari, Rumuni, Gréci, Tatári, Krymskí Tatári, Arméni, rómovia, Nemci a iní predstavujú 5,3%. Na Ukrajine je pomerne vysoká úroveň vzdelania obyvateľstva. Skoro všetky druhy vzdelávania sú bezplatné, iba niektoré gymnáziá, lýceá a kolégiá sú platené.

Stupne vzdelania na Ukrajine:

- základný stupeň (1.-4. trieda všeobecnovzdelávacej školy),
- stredný stupeň (11 rokov štúdia),
- špeciálny odborný stupeň,
- vyšší stupeň.

Po ukončení 9. ročníka žiaci môžu si vybrať buď pokračovať vo vyučovaní v pôvodnej škole alebo v odborno-technickom učilišti. Stredné vzdelanie je na Ukrajine povinné.

Obr. č. 15 Nárast reálnych miezd obyvateľov, čistých miezd a spotrebného cenového indexu (celkom) vyjadrený v % v sledovanom období rokov 2005-2007

Zdroj: autori na základe <http://www.ukrstat.gov.ua>

V tabuľke č. 20 sú uvedené regionálne rozdiely v mzdách, ktoré ilustrujú postavenie Zakarpatskej oblasti v rámci Ukrajiny. Mzdy v Zakarpatskej oblasti dosahujú o 16% nižšiu hodnotu ako je priemerná mzda Ukrajiny, čo predstavuje pätnáste miesto medzi 24 regiónmi.

Tab. č. 20 Mzda pracovníkov v odvetviach ekonomiky vyhodnotená podľa regiónov Ukrajiny

Republika/región	Rok 2003 (USD)	Rok 2004 (USD)	Rok 2005 (USD)	Rok 2006 (USD)	Odchýlka od priemeru Ukrajiny v %
Ukrajina	86,7	111,1	159,6	206,5	-
Autonómna republika Krym	81,2	102,3	144,6	188,4	-8,1
Vinnická oblasť	62,6	82,0	118,3	157,6	-23,6
Volynská oblasť	59,8	77,6	117,0	153,6	-25,5
Dnepropetrovská oblasť	98,7	125,6	180,8	226,2	+5,3
Donecká oblasť	103,2	134,1	190,4	238,5	+11,6
Žytomyrská oblasť	62,6	81,9	119,3	157,5	-23,2
Zakarpatská oblasť	71,0	90,4	131,7	172,4	-16,2
Zápороžská oblasť	101,5	126,4	170,4	216,4	+1,9
Ivano-frankovská oblasť	75,3	96,2	142,1	183,4	-16,0
Kyjevská oblasť	88,2	111,6	160,6	209,9	+0,5
Kirovohradská oblasť	66,1	85,8	123,6	162,8	-20,8
Luhanská oblasť	88,8	112,3	159,4	202,7	-6,6
L'vovská oblasť	78,6	98,6	141,2	183,1	-12,5
Mykolajivská oblasť	88,2	106,6	147,4	189,9	-6,7
Odeská oblasť	85,2	106,7	152,0	191,7	-6,3
Poltavská oblasť	81,9	105,5	150,1	190,6	-7,5
Rivnenská oblasť	73,2	95,4	135,6	176,0	-11,9
Sumská oblasť	71,2	89,2	131,3	170,1	-21,5
Ternopil'ská oblasť	57,1	73,2	109,6	144,8	-28,9
Charkovská oblasť	85,3	107,2	150,2	193,1	-8,4
Chersonská oblasť	66,7	84,9	123,8	158,5	-22,6

Chmeľnícka oblasť	60,5	79,0	115,6	157,3	-19,8
Čerkaská oblasť	65,7	87,6	127,2	167,8	-19,1
Černovická oblasť	64,5	83,2	123,0	162,2	-18,7
Černihivská oblasť	64,2	82,6	119,3	156,6	-25,0
Mesto Kyjev	142,7	182,3	260,2	344,1	+76,7
Mesto Sevastopol'	91,2	112,0	159,1	199,2	-2,6

Zdroj: autori z podkladov Ministerstva práce a sociálnej politiky Ukrajiny, Monitoring 2006

Nezamestnanosť a pracovný trh

Štatistika nezamestnanosti na Ukrajine je problematická, mnoho nezamestnaných sa neprihlasuje na úradoch práce a preto výsledné ukazovatele nezamestnanosti sú do značnej miery skreslené (5,3%). V roku 2005 bola v Zakarpatskej oblasti oficiálna miera nezamestnanosti 7% pri celoštátnom priemere 7,2%. Najvyššia miera nezamestnanosti je v hornatých okresoch Zakarpatskej oblasti: Volovec (13,5%), Velykyj Bereznyj a Mižhirja (8,1%), Rachov (7,5%) a Perečín (7,1%).

Pre trh práce je charakteristická migrácia za pracovnými príležitosťami v rámci Ukrajiny, a výrazne aj do zahraničia. Aktuálne zmeny v migračnom pohybe v rámci osídlenia Ukrajiny v roku 2008 uvádza tabuľka č. 21.

Tab. č. 21 Migračný pohyb osídlenia Ukrajiny v období január - september 2008

Republika/región	Migrácia v rámci Ukrajiny			Zahraničná migrácia		
	Osoby					
	Pribudlo	Ubudlo	Rozdiel	Pribudlo	Ubudlo	Rozdiel
Ukrajina	390248	390248	x	23358	14320	9038
Autonómna republika Krym	18865	17200	1665	2952	1096	1856
Vinnická oblasť	16994	17258	-264	811	352	459
Volynská oblasť	11841	10612	1229	355	376	-21
Dnepropetrovská oblasť	26951	28217	-1266	1058	878	180
Donecká oblasť	33162	33413	-251	2587	1828	759
Žytomyrská oblasť	13910	13765	145	354	287	67
Zakarpatská oblasť	5825	5859	-34	199	509	-310
Záporožská oblasť	13317	13546	-229	1088	623	465
Ivano-frankovská oblasť	8690	8260	430	316	227	89
Kyjevská oblasť	16553	14536	2017	554	199	355
Kirovohradská oblasť	6974	8511	-1537	227	185	42
Luhanská oblasť	19930	20633	-703	1022	1311	-289
Ľvovská oblasť	16590	18151	-1561	408	388	20
Mykolajivská oblasť	10188	10457	-269	540	292	248
Odeská oblasť	20712	20529	183	3421	570	2851
Poltavská oblasť	15434	14546	888	335	328	7
Rivnenská oblasť	10982	11231	-249	239	502	-263
Sumská oblasť	11945	11836	109	442	376	66
Ternopil'ská oblasť	7764	8286	-522	225	224	1
Charkovská oblasť	22957	27283	-4326	1459	1056	403
Chersonská oblasť	8609	9282	-673	383	352	31
Chmeľnícka oblasť	14234	13513	721	417	310	107
Čerkaská oblasť	14621	13108	1513	419	249	170
Černovická oblasť	6414	6441	-27	389	237	152
Černihivská oblasť	11528	10546	982	322	334	-12
Mesto Kyjev	22354	21250	1104	2184	994	1190
Mesto Sevastopol'	2904	1979	925	652	237	415

Zdroj: autori podľa podkladov Štátneho štatistického úradu Ukrajiny

12. Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Po zmenách, ktoré nastali vznikom samostatného štátu Ukrajiny v roku 1991, sa predpokladalo zvýšenie životnej úrovne obyvateľov Ukrajiny. Podľa údajov WHO pod hranicou chudoby žije v súčasnosti takmer 50% obyvateľov Ukrajiny. Výraznejšie sa sociálne problémy prejavujú na vidieku. Tabuľka č. 22 zobrazuje hodnoty ročnej minimálnej mzdy, minimálneho dôchodku, finančnej pomoci na dieťa a finančnej pomoci v nezamestnanosti vyplácané na Ukrajine v roku 2008.

Tab. č. 22 Ročná výška minimálnej mzdy a dôchodku, finančnej pomoci na dieťa a podpory v nezamestnanosti na Ukrajine v roku 2008

Druh pomoci	Výška podpory v USD
Minimálna mzda	734,4
Minimálny dôchodok	310,8
Finančná pomoc na dieťa	482,0
Finančná pomoc na nezamestnaného	122,7

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálnej politiky Ukrajiny

V Akčnom pláne Ukrajiny sú stanovené nasledovné naliehavé úlohy realizácie reforiem sociálno-ekonomickej oblasti s cieľom zlepšiť postavenie pracujúcich na Ukrajine:

- politický dialóg pri prijímaní reforiem,
- dôchodková reforma,
- znižovanie chudoby podporou tvorby pracovných miest, zvlášť pre robotnícke profesie,
- riešenie problémov migrácie v Ukrajinskom a európskom kontexte.

Ukrajina je zároveň najnebezpečnejšou z európskych krajín (ak nerátame Rusko), z pohľadu počtu ľudí nakazených infekčnými chorobami, vrátane nositeľov vírusu HIV a AIDS. Počet prípadov AIDS v Európe sa odhaduje na 740 000. Celosvetovo podľahlo tomuto ochoreniu takmer 3 milióny ľudí. Od polovice 80. rokov minulého storočia, odkedy sa výskyt HIV na Slovensku podrobne monitoruje, doteraz sa nakazilo sa 183 ľudí. Veľkým rizikom je práve migrácia ľudí a cestovanie. Vo všetkých okolitých krajinách je totiž ľudí infikovaných HIV viac než na Slovensku. V Česku je ich asi 900, v Maďarsku približne 2000 a Poľsku asi 5000. Súverenne najhoršia situácia je práve na Ukrajine, kde je podľa odhadov (Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) viac než 100 000 ľudí nakazených vírusom HIV.

13. Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rozvoj vidieka

Ukrajina má značný poľnohospodársky potenciál - disponuje veľkou výmerou poľnohospodárskej pôdy – 33,3 mil. ha ornej pôdy a 7,5 mil. ha lúk a pasienkov. Úrodná černoziem tvorí 50% ornej pôdy. Uvedený prírodný potenciál spolu s geografickou polohou predurčujú poľnohospodárstvo na významné ekonomické odvetvie. Nová politicko-ekonomická situácia priniesla poľnohospodárstvu v 90-tych rokoch pokles výroby, umocnené pretrvávaním zažitých princípov centrálne riadeného poľnohospodárstva v trhovej ekonomike. Systém štátnych objednávok a cenotvorba si udržiavali v poľnohospodárstve prvky centrálneho plánovania. Prudký nárast cien si vynútil zvyšovanie cien poľnohospodárskych produktov. V roku 1995 stabilizačný program vlády viedol k zníženiu rozpočtových zdrojov pre poľnohospodárstvo, vláda zrušila systém dodávok poľnohospodárskych produktov štátnym

agentúram a zaviedla systém štátnych komoditných úverov, pomerne komplikovaný a niekoľkokrát modifikovaný. Tým sa vytvorilo neprehľadné prostredie, ktoré viedlo k nárastu poľnohospodárskeho dlhu. V roku 2000 bol na podnet vlády program komoditných úverov ukončený. Veľkým poľnohospodárskym podnikom bol umožnený prístup k úverom, pričom vláda im odpustila časť dlhu voči štátu a dodávateľom vstupov.

V roku 2001 bol prijatý strategický dokument Zákon o stimulácii rozvoja poľnohospodárstva v rokoch 2001-2004. Uvedený zákon stanovuje tvorbu cien poľnohospodárskych produktov na základe ponuky a dopytu ale v kombinácii s podporou štátu podľa odvetvových normatívnych nákladov a priemernej ziskovosti v hospodárstve. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že podpora poľnohospodárstva sa stabilizovala na nízkej úrovni, pričom všetky vládne politiky poľnohospodárstva od roku 1991 zvýhodňovali veľké poľnohospodárske podniky. Ukrajina nie je členom WTO, čo spôsobuje že dovozy poľnohospodárskych produktov sú limitované vysokými clami a netarifnými prekážkami (neuznáva zahraničné certifikáty aj keď sú v súlade s medzinárodnými normami). Ukrajina sa v rámci negociácie vstupu do WTO zaviazala neuplatňovať exportné dotácie, čo spôsobí obmedzenie priestoru pre podporu domácich cien v poľnohospodárstve.

V roku 2001 bol prijatý Pozemkový zákon, ktorý umožňuje vlastníctvo a predaj poľnohospodárskej pôdy. Táto zmena priniesla rýchle zlepšenie, rozvinul sa nájomný trh s pôdou, ktorý začal poskytovať pre obyvateľov vidieka nový zdroj príjmov. Produkcia potravín domácnosťami na vidieku a prístup k poľnohospodárskej pôde tvoria významnú úlohu pre zníženie chudoby vidieckeho obyvateľstva. Vláda presunula kompetencie v oblasti verejných vidieckych služieb na miestne samosprávy bez potrebných finančných zdrojov na efektívne plnenie. Podľa odporúčaní OECD by ukrajinská vláda mala zvýšiť rozpočtové výdavky pre miestne samosprávy na služby vo vidieckych oblastiach. Pozemková reforma a stabilnejšia obchodná politika dávajú predpoklady pre zvýšenie produktivity a rast poľnohospodárskej výroby do ďalších rokov. Zmeny v štruktúre ukrajinského poľnohospodárstva na základe percentuálneho zastúpenia druhov výroby udáva tabuľka 23.

Tab. č. 23 Zmeny v štruktúre ukrajinského poľnohospodárstva vyjadrené podielom v %

	2003	2004	2005	2006	2007 (1/2rok)
Poľnohospodárstvo	100	100	100	100	100
Rastlinná výroba	57,7	64,3	62,7	63,0	67,2
Živočíšna výroba	42,3	35,7	37,3	37,0	38,8
Index hrubej produkcie v %	89,0	119,1	99,9	98,9	106,3

Zdroj: BusinessInfo, ČR

14. Životné prostredie

Ukrajina chráni životné prostredie a ochranu prírody najmä po 26.4.1996, kedy došlo k poškodeniu atómovej elektrárne v Černobyli. Celý priestor atómovej elektrárne je v betónovom sarkofágu, ktorý má ochrániť vonkajšie prostredie a zdravie obyvateľov pred možnou radiáciou.

V Ukrajine patrí do ochrany prírody 7200 území, ktoré tvoria plochu 2,7 mil. ha, čo predstavuje 4% územia. Ochrana prírody zahŕňa: 17 prírodných rezervácií (z nich 4 biosférické

rezervácie), 19 národných prírodných parkov, 45 regionálnych chránených území, 3078 pamiatok prírody, 616 botanických, zoologických a dendrologických záhrad.

V ukrajinských Karpatoch sa zachovalo najrozsiahlejšie územie pralesov v Európe. V roku 1968 vznikol unikátny chránený ekosystém o rozlohe 17 888 ha, ktorý bol zaradený do medzinárodného registra biosférických rezerv UNESCO v roku 1993.

Opatrenie vlády č. 142 uložilo Ministerstvu prírodných zdrojov vypracovať projekt Protokolu o udržaní a ochrane biodiverzity Karpát. Rámcový dohovor o ochrane trvalo udržateľného rozvoja Karpát (Karpatský dohovor) bol prijatý na 5. ministerskej konferencii EHK OSN Životné prostredie pre Európu v Kyjeve v roku 2003. Karpatský dohovor ratifikovalo šesť štátov (ČR, MR, PR, Rumunsko, SR, Ukrajina), nepodpisali ho Čierna hora a Srbsko. Dohovor nadobudol platnosť 4.1.2006. Zmluvné krajiny sa zaviazali spolupracovať pri ochrane trvalo udržateľného rozvoja Karpát s cieľom zlepšiť kvalitu života, posilniť miestne ekonomiky, chrániť prírodné a kultúrne dedičstvo. V súlade s európskou integráciou Ukrajiny bude potrebné upraviť a prijať právne predpisy v oblasti ochrany životného prostredia a prírody, ktoré zjednotia právny systém posudzovania životného prostredia so systémom EÚ.

Príklady dobrej spolupráce:

- Zástupcovia MŽP SR, Ministerstvo prírodných zdrojov Ukrajiny a MŽP PR sa stretli k možnosti pripojenia Ukrajiny k trojstrannej biosférickej rezervácii Užanský národný park v roku 2004 a navrhli vytvoriť pracovnú skupinu cezhraničnej spolupráce v oblasti ochrany prírody.
- MŽP SR ponúka ukrajinskej strane spoluprácu pri harmonizácii právnych noriem s právnymi normami EÚ v oblasti vodného hospodárstva.
- Podpísanie Dohody medzi KÚ v Košiciach a Zakarpatskou oblastnou štátnou administratívou v Užhorode, medzi KÚ v Prešove a Zakarpatskou oblastnou štátnou administratívou v Užhorode o poskytovaní pomoci a vzájomnej informovanosti pri mimoriadnych udalostiach.
- Dňa 26.5.2008 sa uskutočnilo na Morskom oku v Chránenej oblasti Vihorlat slávnostné odovzdávanie certifikátu Karpatským bukovým pralesom zapísaným do Zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO.
- Dňa 30.5.2008 bola podpísaná počas konferencie o ochrane biodiverzity v Bonne Dohoda o spolupráci medzi Karpatským dohovorom Alpským dohovorom a Dohovorom OSN o ochrane biodiverzity.

15. Efektívnosť hraničných prechodov medzi Ukrajinou a Slovenskom

Spoločná hranica, rozhodujúca dopravná úloha v strednej a juhovýchodnej Európe, stabilné ekonomické vzťahy medzi subjektmi patria k objektívnym činiteľom spolupráce Ukrajiny a Slovenska. Na území Ukrajiny existuje 188 podnikov s účasťou slovenského kapitálu, z nich je 138 spoločných podnikov. Najväčší objem investícií zo Slovenska na Ukrajinu smeroval do priemyslu viac ako 37 mil. USD (do ťažbového priemyslu 22 mil. USD a do spracovateľského priemyslu 15 mil. USD). Ekonomika Zakarpatskej oblasti sa začala oživovať aj vďaka vstupu zahraničného kapitálu spojeného s prijatím zákonov na stimulovanie prílevu investícií. Slovenské investície sú zamerané najmä na ťažobný, stavebný, spracovateľský priemysel, dopravu, veľkoobchod a maloobchod, napríklad Fem-Invest, Kooimpex-Ukrajina, Zachysnyk, Kaslex, Bukas, Karpat Asfalt, Interhalko. Súčasnú zmluvu medzi SR a Ukrajinou o malom

pohraničnom styku podpísali ministri zahraničných vecí oboch krajín 30.5.2008, pričom nadväzuje na zmluvu o dobrom susedstve z roku 1993.

V roku 2008 Národná Rada SR schválila Zmluvu medzi SR a Ukrajinou o malom pohraničnom styku, ktorá má za cieľ umožniť prekračovanie slovensko-ukrajinskej štátnej hranice najmä zo sociálnych, kultúrnych, hospodárskych alebo rodinných dôvodov. Zmluva bola podpísaná s cieľom, aby štátna hranica medzi SR a Ukrajinou ako vonkajšia hranica EÚ sa nestala prekážkou cezhraničnej spolupráce (obchodnej, kultúrnej a regionálnej). Malý pohraničný styk sa vzťahuje na obce vzdialené do 50 km od štátnej hranice. V režime malého pohraničného styku je povolené zdržiavať sa na území najviac 30 dní, ale celková dĺžka pobytu v jednom polroku nesmie prekročiť 90 dní. Vydanie preukazu stojí 20 eur, nahrádza vízum a platí najmenej rok. O preukaz malého pohraničného styku je menší záujem, ako sa pôvodne očakávalo. Ukrajincov odrádzajú najmä prísne podmienky na jeho získanie. Ukrajinci musia pri žiadosti vierohodne predložiť dôvod cesty na Slovensko, prípadne preukázať rodinné väzby. Občania Slovenskej republiky v súčasnosti nepotrebujú na vstup na Ukrajinu víza, ide predovšetkým o ústretový krok smerom k obyvateľom prihraničných oblastí Ukrajiny. EÚ rešpektuje zavedenie bezvízového styku pre občanov Ukrajiny ako dlhodobej perspektívy v súlade s nariadením EP a Rady (ES) č.1931/2006 (20.12.2006), podľa ktorého sa pravidiel pohraničného styku na vonkajších pozemných hraniciach členských štátov a doplnenie ustanovenia Schengenského dohovoru.

Hraničné priechody s Ukrajinou

Do roku 1994 bol na úseku štátnej hranice s Ukrajinou v celkovej dĺžke 97,6 km v prevádzke len jeden cestný hraničný priechod Vyšné Nemecké – Užhorod pre osobnú a nákladnú dopravu a dva železničné priechody Čierna nad Tisou - Čop pre osobnú dopravu a nákladnú dopravu a Maťovské Vojkovce – Pavlovo pre železničnú nákladnú dopravu.

V súčasnosti existuje 5 hraničných priechodov: Vyšné Nemecké/Užhorod (cestný), Veľké Slemence/Mali Selmenci (pre chodcov a cyklistov), Ubľa/Malyj Bereznyj (cestný) a železničné priechody Čierna nad Tisou/Čop a Maťovské Vojkovce/Pavlovo. Dňa 5. júla 2008 nadobudla zároveň platnosť Dohoda medzi vládou SR a Kabinetom ministrov Ukrajiny o výstavbe nového cestného hraničného priechodu Čierna/Solomonovo. Nový cestný hraničný priechod na spoločnej slovensko-ukrajinskej štátnej hranici medzi obcami Čierna na území SR a Solomonovo na území Ukrajiny bude zabezpečovať nepretržitú prevádzku na vykonávanie kontroly osobnej a nákladnej automobilovej dopravy bez obmedzenia, autobusov, chodcov a cyklistov.

Súčasný hraničný priechod s Ukrajinou:

Vyšné Nemecké – Užhorod (E50, I/50 diaľkový – cestná osobná a nákladná doprava).

Prebudovanie hraničného priechodu bolo jednou z podmienok vstupu SR do Schengenského priestoru voľného pohybu. Priechod má päť samostatných jazdných pruhov a priechodov pre chodcov. Jeden z pruhov je vyhradený pre autobusy, ďalší pre diplomatické vozidlá a jeden pre vozidlá členských krajín EÚ. Investícia úpravy prechodu stála 150 mil. Sk.

Ubl'a – Malyj Bereznyj (I/74 cestná osobná doprava a nákladná doprava do 3,5 t).

Na hraničnom priechode Ubl'a – Malyj Bereznyj sa realizovala rekonštrukcia v sume 50 mil. Sk, ktorá prispela k zlepšeniu cezhraničného priechodu. Vystavala sa jednopodlažná administratívno-prevádzková budova s potrebným vybavením a zrenovoval sa priestor pre výkon služby s pracoviskami pre colné a pasové orgány.

Veľké Slemence – Mali Selmenci

Novovybudovaný priechod Veľké Slemence – Mali Selmenci – cestný colný priechod je určený pre peších a cyklistov a na jeho výstavbu je plánovaných 2,2 milióna Sk, stavba by mala byť podľa plánu ukončená koncom roka 2009.

Železničný colný priechod Čierna nad Tisou – Čop je určený pre železničnú osobnú a nákladnú dopravu bez obmedzenia. Na tomto colnom priechode sa uskutočnili rekonštrukčné práce z prostriedkov PHARE vo výške 4,5 milióna EUR. Zabezpečil sa röntgen na kontrolu tovaru prepravovaného nákladnou a osobnou dopravou.

Colný priechod Maťovské Vojkovce – Pavlovo je určený iba pre nákladnú železničnú dopravu, kde je tiež potrebné dobudovať röntgen a monitorovací systém. Potrebné technické vybavenie na jeho kompletné dobudovanie bude zabezpečené v spolupráci colnej správy s rezortom Ministerstva vnútra SR z prostriedkov zahraničnej technickej pomoci a využívať ho budú pri výkone kontrolnej činnosti na štátnej hranici colné aj policajné orgány.

Colný priechod Čierna – Solomonovo má mať charakter medzinárodného colného priechodu pre osobnú i nákladnú dopravu bez obmedzenia s cieľom zabezpečovať nepretržitú prevádzku na vykonávanie kontroly osobnej a nákladnej automobilovej dopravy bez obmedzenia, autobusov, chodcov a cyklistov. Lokalita colného priechodu Čierna – Solomonovo sa nachádza na území SR pri štátnej hranici s Ukrajinou, 3 km od obce Čierna. Územie, ktoré je na dané účely už vykúpené, je ohraničené z južnej strany štátnou cestou I/79 vychádzajúcou z obce Čierna až po štátnu hranicu. Potreba otvorenia colného priechodu Čierna – Solomonovo vyplýva okrem iného aj z požiadavky na zabezpečenie prístupu k terminálu kombinovanej dopravy pri obci Dobrá, ktorá sa nachádza pri Čiernej nad Tisou. Na základe uvedených skutočností by mal mať tento colný priechod charakter medzinárodného colného priechodu pre osobnú i nákladnú dopravu bez obmedzenia. Otvorením tohto priechodu sa dosiahne odbremenenie cestného colného priechodu Vyšné Nemecké a zvýšenie priepustnosti štátnej hranice s Ukrajinou najmä v nákladnej automobilovej doprave.

V budúcnosti sa uvažuje s aj otvorením **colného priechodu Záhor – Storožnica** na diaľničnom úseku D1 Pozdišovce – Záhor – štátna hranica SR/Ukrajina, ktorý by významnou mierou odbremenil v súčasnosti existujúce colné priechody.

V roku 2007 bol urobený nezávislý monitoring slovensko – ukrajinskej hranice (Benč, V., Buzalka, J., 2007 - Vyšné Nemecké/Užhorod, Veľké Slemence/Mali Selmenci), ktoré okrem iného potvrdili

- slabú priechodnosť a dlhé čakacie doby na hraničných priechodoch,
- nedostatočnú infraštruktúru hraničných priechodov a v ich okolí,
- pretrvávajúce nedostatky v oblasti kvality ľudských zdrojov colných a hraničných inštitúcií, predovšetkým čo sa týka vzdelania a vzájomnej komunikácie,
- nízku úroveň spolupráce a koordinácie činností medzi slovenskou a ukrajinskou stranou,
- napriek zlepšeniam kontroly hraničných priechodov a zmenám v legislatíve pretrváva nelegálna činnosť v menšej miere ako predtým.

16. Cezhraničné iniciatívy a projekty

Pre Košický samosprávny kraj je Zakarpatská oblasť pomerne rozporuplnou oblasťou ekonomického záujmu – všeobecne je jasné, že existuje veľká možnosť využiť potenciál pre rozvoj košického kraja, ale prevládajú obavy z udržateľnosti cezhraničných ekonomických aktivít, rizikovosti a nedostatku informácií. Téza o východnom Slovensku ako bráne na východ sa nepotvrdila a zahraniční investori podnikajúci na Ukrajine nepotrebujú využívať východné Slovensko ako svoju podnikateľskú bázu pre ich aktivity na Ukrajine. Rovnako orientácia na širší Karpatský euroregión, ktorá je skôr politickou proklamáciou ťažko využiteľnou pre ekonomické cezhraničné aktivity. Začalo prevládať racionálne chápanie ekonomického priestoru za ukrajinskou hranicou a v súčasnom období sa sústreďuje mnoho konkrétnych aktivít v smere na Ukrajinu, podporených aj národnými a európskymi iniciatívami.

Uvedieme najvýznamnejšie minulé a súčasné rozvojové projekty s cezhraničným dopadom realizovaných v minulosti a v súčasnosti na Zakarpatskej Ukrajine a na východnom Slovensku.

Karpatský Euroregión realizoval nasledujúce projekty v rámci programu Systém podpory euroregionálnych aktivít 2005-2006 z finančných prostriedkov štátneho rozpočtu MVRR SR:

- V programe SPERA 2005 Využitie prírodného potenciálu slovensko-ukrajinského prihraničia pre rozvoj cestovného ruchu (Effective Utilisation of the Natural Sources in the Slovak - Ukraine Border Region of the Enhancement of the Tourism).
- V programe SPERA 2005-2006 získal Karpatský Euroregión Slovensko projekt Euroregióny pre regióny – cezhraničná spolupráca v prospech rozvoja regiónov a spolupráce verejného a súkromného sektora (Euroregions for the regions – Cross border cooperation for the benefit of the region and cooperation of public and private sector).

Cieľom bolo zabezpečenie euroregionálnych aktivít pre spolufinancovanie činnosti KER a na informačnú kampaň ohľadne programov cezhraničnej spolupráce v regióne pôsobnosti (pre Košický a Prešovský kraj) prostriedky vo výške 348 230.-Sk

Košická regionálna komora SOPK realizovala projekty:

- Projekt e-PLATON Slovakia, Ukraine and Flanders, ktorého hlavným cieľom bolo vytvoriť Flámsko –Slovensku -Ukrajinskú platformu pre podporu podnikania na európskom trhu. Projekt trval od 11/2006 do 4/2008 – 18 mesiacov. Medzi výstupy projektu patria: vytvorenie webovej stránky www.e-tradecenter.biz, na ktorú sa môžu zaregistrovať ukrajinské a flámske firmy, organizácia obchodných stretnutí vo Flámsku a na Slovensku, prepojenie obchodných a priemyselných komôr vo Flámsku, na Slovensku a na Ukrajine a podpora podnikania na Ukrajine prostredníctvom obchodného stretnutia s ukrajinskými podnikateľmi v Užhorode.
- Projekt Hospodársko-ekonomické fórum Slovensko – Ukrajina. Phare iniciatíva pre vonkajšiu hranicu. Hlavným cieľom projektu bola podpora a rozvoj MSP v prihraničnom regióne Slovensko -Ukrajina a rozšírenie siete obchodných partnerov v prihraničnom regióne. Doba realizácie od 10/2005 do 10/2006 – 12 mesiacov. Výstupy projektu tvorili: rozšírenie portálu www.e-tradecenter.sk o 100 ukrajinských malých a stredných firiem, publikácie pre podnikateľov, CD na propagáciu oboch regiónov, konferencia na propagáciu portálu www.e-tradecentet.sk a zorganizovanie obchodnej misie podnikateľov z Ukrajiny.

Agentúra regionálneho rozvoja n. o. sa podieľa výraznou mierou na príprave a realizácii projektov zameraných na cezhraničnú spoluprácu. Projekt IKAROS - Integrovanie a Koordinácia Aktivít ROzvoja Susedských regiónov, ktorý bol zameraný na zlepšenie kvality plánovania regionálneho rozvoja na oboch stranách hranice. Projekt sa ukončil záverečným seminárom v Košiciach. Z realizácie projektu vznikla trojjazyčná publikácia a CD, ktoré sú šírené pre regionálnych aktérov a záujemcov o regionálny rozvoj. Projekt Shining mountains - Šport a zdravie ako inovatívne iniciatívy pre rast horskej turistiky v rámci programu Interreg IIIB CADSES.

Záujmové združenie právnických osôb pre rozvoj a podnikanie v regióne so sídlom vo Veľkých Kapušanoch dosiahlo nasledujúce výsledky: poskytnuté odborné poradenstvo pre viac ako 1000 partnerov, cca 100 mil. Sk získaných z EÚ a národných fondov, viac ako 50 realizovaných vzdelávacích kurzov, školení a seminárov. Od roku 1993 každoročne organizuje medzinárodnú výstavu a veľtrh COPUS EXPO vo Veľkých Kapušanoch.

Združenie Tokajská vinná cesta – vinári, starostovia tokajských obcí, zástupcovia cestovných kancelárií, kultúrne organizácie v pôsobnosti KSK a mimovládne organizácie uzatvorili partnerstvo založením združenia. Zvolili si orgány združenia a rozhodli o výške príspevku novovzniknutého združenia na rok 2008. Medzi kľúčové úlohy združenia patrí spôsob nájsť a využiť dotačné grantové možnosti podpory aktivít vo zvýšení atraktívnosti Tokajskej vinohradníckej oblasti, zlepšení imidžu, marketingu poskytovaných služieb a celkového zvýšenia konkurenčnej výhodnosti tokajského mikroregiónu.

Centrum prvého kontaktu Michalovce realizovalo projekt Podpora podnikania naprieč hranicami Slovensko - Ukrajina (Interreg IIIA) v rámci Programu susedstva Maďarsko – Slovensko – Ukrajina.

Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku s pobočkou v Prešove realizovala projekty:

- Partnership for EU-integration of Ukraine: Strengthening Public Debate on EU, projekt realizovaný v rámci poskytnutia oficiálnej pomoci Slovenskej republiky Ukrajine v roku 2004.
- Vzťahy Európskej únie s Ukrajinou: Agenda pre Slovensku republiku, projekt bol realizovaný v roku 2005.
- Model ekonomickej dimenzie ODA so zameraním na štáty západného Balkánu a Ukrajiny, ktorý schválilo MZV SR pre rok 2007.
- Pomoc Ukrajine pri zvyšovaní informovanosti verejnosti o NATO, skúsenosti Slovenska (spoločný projekt Inštitútu pre verejné otázky, RC SFPA a Centra pre európske a severoatlantické vzťahy, n. f.) schválený MZV SR pre rok 2007.

Ďalšie projekty realizované v rámci Programu susedstva Maďarsko – Slovensko – Ukrajina sa netýkali bezprostredne spolupráce Košického a Prešovského kraja s Ukrajinou, ich realizácia vo väčšine prípadov ale súvisí s postupným zlepšovaním životnej úrovne obyvateľov, žijúcich v prihraničných oblastiach.

Tab. č. 24 Zoznam podporených regionálnych a nadregionálnych projektov v KSK a PSK z Programu susedstva Maďarsko-SR-Ukrajina

Prijímateľ	Názov projektu	Suma NFP (EÚ + ŠR v SKK)
Priorita 1. Cezhraničná sociálna a hospodárska spolupráca		
Opatrenie 1.1 Podpora cezhraničnej obchodnej spolupráce		
Občianske združenie Sosna	Vodná a vidiecka turistika bez hraníc	1 641 895
Veľké Kapušany	Brány Zemplína – Integrovaný program rozvoja turizmu Zemplína – Veľké Kapušany - Tokaj	7 655 10
Prešovská univerzita v Prešove	Projekt sociálno-hospodárskej spolupráce Slovenska a Ukrajiny: Celouniverzitné edukačné a výcvikovo rekreačné stredisko	35 226 874
Regionálna športová škola 4 SPORT Pro Regio	Projekt rekonštrukcie a dostavby športovej haly	2 864 250
Opatrenie 1.2 Inštitucionálna spolupráca		
Košický samosprávny kraj	Tourist Inform – vytvorenie podmienok pre priestorový informačný systém	1 433 148
CPK Michalovce	Podpora podnikania naprieč hranicami Slovensko – Ukrajina (Interreg III.A)	3 286 708
Mesto Moldava nad Bodvou	Partnerstvá inštitúcií a priateľstva obyvateľov Moldavy a Encsu	5 276 946
RRA Moldava nad Bodvou	Vzdelávací a podnikateľsko-motivačný program na podporu cezhraničnej spolupráce	1 334 940
Regionálne združenie turizmu Zemplín	Cezhraničná spolupráca v oblasti turistického ruchu Slovensko – Ukrajina	5 578 899
SAV, Ústav materiálového výskumu Košice	Podkarpatské virtuálne výskumné a inovačné centrum	2 352 625
Správa a údržba ciest PSK	Dopravná štúdia rozvoja a prepojenia Uličskej a Ublianskej doliny	1 902 095
Opatrenie 1.3 Schéma mikroprojektov – projekty „ľudia-ľuďom“		
Domov mládeže	Spoločne sa učme Európu	1 363 742
Občianske združenie Tri Ruže	Regionálne dedičstvo – spojenie tradícií a skrytého kultúrneho dedičstva	1 882 202

	v pohraničnom regióne SR a MR	
Vodohospodárska spoločnosť, pobočka pri SVP š.p. OZ Košice	Spolupráca na úseku vodného hospodárstva a ochrany ŽP v duchu medzištátnych dohôd o hraničných vodách	405 764
Nadácia ART EAST	Poznaj svojho suseda II.	1 794 382
Prešovská univerzita v Prešove	Spoločné dejiny a kolektívne identity v pohraničných regiónoch	949 585
Priorita 2 Cezhraničná doprava a životné prostredie		
Opatrenie 2.1 Cezhraničná koordinácia environmentálnych politík a s tým súvisiace investície malého rozsahu		
Mesto Michalovce	Využitelnosť geotermálnych zdrojov v meste Michalovce	3 799 815
REVIC- Regionálne vzdelávacie a informačné centrum, n. o.	Štúdia komplexného nakladania s biomasou v spoločnom prihraničnom regióne HU – SK – UA (štúdia uskutočniteľnosti)	9 525 343
STU v Bratislave	Vypracovanie spoločnej koncepcie krajinného a vodného hospodárstva, posúdenie možnosti jej realizácie a jednotlivých prvkov koncepcie v Medzibodroží.	25 627 846
Združenie obcí Polonín	Vybudovanie prevádzky na výrobu biomasy ako obnoviteľného zdroja energie pre vykurovanie obecných objektov v poľsko-ukrajinsko-maďarsko-slovenskom prihraničnom území	22 066 808
Opatrenie 2.2 Cezhraničná spolupráca v oblasti ochrany prírody		
KSK	Prieskum manažmentu a kategorizácia prírodných a chránených hodnôt	5 501 792
Združenie mikroregiónu Tarbucka	Prezentácia prírodných hodnôt Medzibodrožia, konflikty medzi ochranou prírody a hospodárením v publikáciách, na výstavách a na CD	1 853 200
Opatrenie 2.3 Maloplošné dopravné infraštruktúry		
MŽP SR	Zemplínska vodná cesta	8 285 640
Obec Veľké Slemence	SÚHRA – Slovensko-Ukrajinska hranica – spájanie rodín prostredníctvom obnovy cestnej komunikácie a cyklochodníka využiteľných pre rozvoj cestovného ruchu.	7 992 071
Správa a údržba ciest PSK	Stavebné úpravy ciest Ubl'anská dolina – štátna hranica – Mlyj Bereznij (UA)	10 813 960

Zdroj: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR

Z prehľadov už realizovaných projektov zameraných na podporu cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou môžeme konštatovať, že v uplynulom období sa venovali finančné prostriedky najmä do nasledovných oblastí:

- z Ministerstva zahraničných vecí SR oficiálna pomoc Ukrajine: vzťahy EÚ s Ukrajinou a Agenda pre SR, pomoc Ukrajine pri informovanosti o NATO,
- z Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR pre Karpatský Euroregión v oblasti využitia prírodného potenciálu prihraničných regiónov pre cestovný ruch a podpory cezhraničnej spolupráce regiónov a verejného a súkromného sektora,
- z fondov EÚ prostredníctvom projektov Phare, Interreg IIIA a Interreg IIIB v rámci Programu susedstva Maďarsko – SR – Ukrajina.

Závery

- Z uvedeného prehľadu je zrejmé, že chýbajú spoločné projekty KSK a PSK s nadregionálnym prepojením budovania cezhraničnej spolupráce v oblastiach: dopravy, znalostnej ekonomiky, podpory podnikania, vzdelávania zameraného k potrebám nadnárodných spoločností a cestovného ruchu.
- Pozitívne je možné hodnotiť KSK za doterajšie skúsenosti z prípravy a realizácie projektov v rámci Programu susedstva Maďarsko – SR – Ukrajina, ako aj mikroregióny KSK, SOPK Regionálnu komoru Košice, mimovládne a neziskové organizácie, ktoré úspešne realizovali projekty cezhraničnej spolupráce.
- Strategické dokumenty Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na obdobie 2007-2013 a Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja PSK na obdobie 2008-2015 zlepšujú cezhraničnú spoluprácu s Ukrajinou prostredníctvom uvedených špecifických cieľov a aktivít. Prieniky aktivít zameraných na cezhraničnú spoluprácu s Ukrajinou zo strategických dokumentov PHSR KSK na obdobie 2007-2013 a PHSR PSK na obdobie 2008-2015 sú zobrazované na obr. č. 16.

Obr. č. 16 Prieniky aktivít realizované pomocou cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou v KSK a PSK

Zdroj: autori

17. Smerovanie existujúcich stratégií

Plánovaná cezhraničná stratégia nie je prvou svojho druhu, opiera sa o viacero iniciatív, strategických dokumentov a programov z minulosti a súčasnosti.

• Nadnárodné iniciatívy

Spoločný operačný program Nástroj európskeho susedstva a partnerstva Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina 2007 – 2013 prehľbuje ekonomickú, ekologickú,

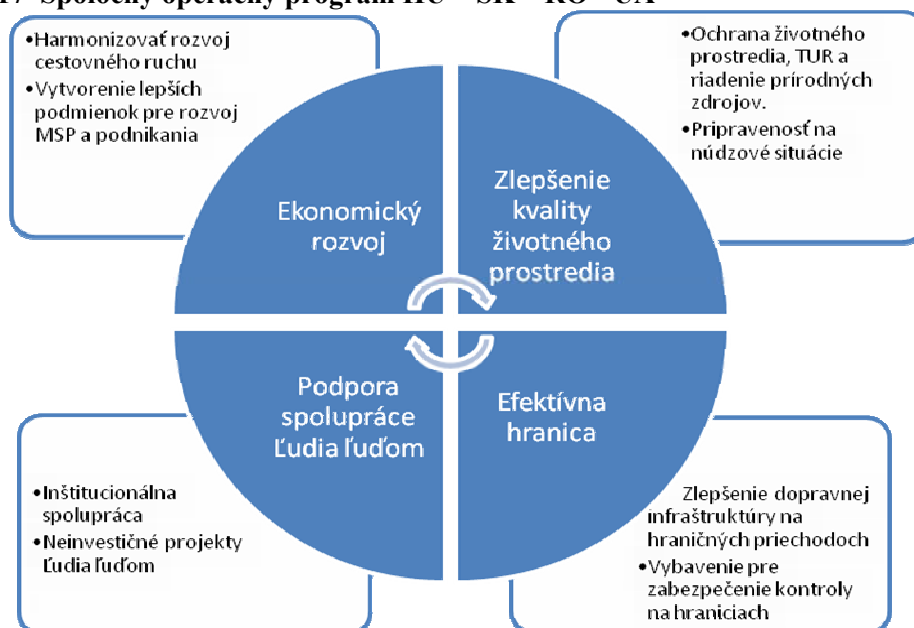
infraštruktúru a sociálnu spoluprácu medzi susediacimi regiónmi zdieľajúcimi spoločnú hranicu. Spoločný operačný program je výsledkom spoločného plánovacieho úsilia zúčastnených krajín a je zameraný na prehĺbenie ekonomickej a sociálnej spolupráce medzi regiónmi Ukrajiny a zúčastnených členských krajín zdieľajúcich spoločnú hranicu.

Tab. č. 25 Prioritné osi a opatrenia Spoločného operačného programu Maďarsko – Slovensko – Rumunsko - Ukrajina

Spoločný operačný program Maďarsko – Slovensko – Rumunsko - Ukrajina	Prioritné osi	Opatrenia
	1. Ekonomický a sociálny rozvoj	1.1 Harmonizovať rozvoj cestovného ruchu
		1.2 Vytvorenie lepších podmienok pre rozvoj MSP a podnikania
	2. Zlepšenie kvality životného prostredia	2.1 Ochrana životného prostredia, trvalo udržateľný rozvoj a riadenie prírodných zdrojov
		2.2 Pripravenosť na núdzové situácie (povodne, požiare, zosuvy pôdy)
	3. Efektívna hranica	3.1 Zlepšenie dopravnej infraštruktúry na hraničných priechodoch a vybavenie pre zabezpečenie kontroly na hraniciach
	4. Podpora spolupráce Ľudia ľuďom	4.1 Inštitucionálna spolupráca
		4.2 Neinvestičné projekty Ľudia ľuďom

Zdroj: Spoločný operačný program Nástroj európskeho susedstva a partnerstva Maďarska - Slovenska - Rumunsko - Ukrajiny 2007 - 2013

Obr. č.17 Spoločný operačný program HU – SK – RO - UA

Zdroj: autori

• Strategické dokumenty na národnej úrovni

Dokument Rámec podpory Spoločenstva v rokoch 2004-2006 umožnil SR po prvýkrát čerpať finančné prostriedky z fondov EÚ v oblasti politiky súdržnosti v skrátenom období. V programovom období 2007-2013 sa politika súdržnosti EÚ uskutočňuje prostredníctvom pridelovania finančných prostriedkov z fondov na tri hlavné ciele: Konvergenciu, Regionálnu

konkurencieschopnosť a zamestnanosť a Európsku územnú spoluprácu. Dokument Národný strategický referenčný rámec (NSRR) predstavuje referenčný nástroj na programovanie fondov, stanovenie národných priorít, ktoré budú spolufinancované zo štrukturálnych fondov (ŠF) a Kohézneho fondu (KF) v programovom období 2007-2013. NSRR napĺňa cieľ Konvergencia a cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

- **Strategické dokumenty na regionálnej úrovni**

Prvým strategickým dokumentom pre Košický samosprávny kraj (KSK) bol **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK** vypracovaný v roku 2002. V programe bolo poukázané na problémy v jednotlivých kritických oblastiach, riešenie ktorých malo rozhodujúci vplyv pre ďalší rozvoj Košického kraja. Naplnenie piatich globálnych cieľov bolo zahrnuté do 43 opatrení prostredníctvom konkrétnych úloh. Súčasťou programu bol aj návrh na finančné zabezpečenie.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na obdobie 2007-2013 (PHSR KSK 2007-2013) schválilo Zastupiteľstvo KSK v roku 2007. Najdôležitejšie aktivity strategického dokumentu, ktoré sa budú môcť realizovať v rámci cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou sú uvedené v tabuľke č. 2.

Tab. č. 26 Aktivity realizované pomocou cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou v KSK

Špecifický cieľ č.1: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti dopravy	
Aktivita 1.1.1.1.	Dostavba diaľnic D1 po slovensko-ukrajinskú hranicu
Špecifický cieľ č.2: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti životného prostredia	
Aktivita 2.1.3.1.	Skvalitnenie územného protipovodňového plánovania na obmedzenie hospodárskych škôd z titulu záplav na území povodia Hornádu.
Špecifický cieľ č. 3: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti základnej infraštruktúry	
Aktivita 3.3.1.1.	Spracovanie projektu vybudovania jednotného regionálneho turistického informačného systému.
Špecifický cieľ č. 4: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti rozvoja ľudských zdrojov	
Aktivita 4.1.2.1.	Spracovanie stratégie využitia potenciálu voľných segmentov odberateľského trhu vnútri i mimo územia samosprávneho kraja.
Špecifický cieľ č. 5: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti vzdelávania	
Aktivita 5.1.1.1.	Spracovanie stratégie prispôsobovania obsahovej náplne vzdelávania potrebám podnikateľského sektora technologicky vyspelých pobočiek multinacionálnych spoločností a malých a stredných podnikov v domácom vlastníctve.
Špecifický cieľ č. 6: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti znalostnej ekonomiky	
Aktivita 6.2.2.2.	Zlepšenie efektívnosti a súdržnosti politík, vedy a výskumu na európskej, národnej a regionálnej úrovni.
Špecifický cieľ č. 7: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rozvoja vidieka.	
Aktivita 7.5.1.1.	Udržateľný regionálny rozvoj KSK – projekt v spolupráci s organizáciou UNDP.

Zdroj: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na obdobie 2007-2013

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja PSK na roky 2008-2013 schválilo zastupiteľstvo PSK v júni 2008. V tabuľke č. 30 uvádzame aktivity podporujúce cezhraničný rozvoj a spoluprácu s Ukrajinou.

Tab. č. 27 Aktivity realizované pomocou cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou v PSK

Špecifický cieľ č.1: Do roku 2015 znížiť podiel havarijného a nevyhovujúceho stavu ciest v Prešovskom kraji o 20%, zlepšiť dopravnú prepojenosť a zvýšiť priepustnosť hlavných dopravných tepien v kraji.	
Aktivita 1.7	Zlepšenie cezhraničnej dopravnej prepojenosti kraja.
Špecifický cieľ č. 2: Do roku 2015 zaviesť mechanizmus pre koordináciu a podporu cestovného ruchu v Prešovskom kraji.	
Aktivita 2.1	Vybudovanie a prevádzkovanie moderného a integrovaného informačného systému cestovného ruchu a jeho nadstavieb s cezhraničným prepojením.
Špecifický cieľ č. 4: Do roku 2011 vytvoriť mechanizmus zlepšenia rozvoja ekonomickej cezhraničnej spolupráce	
Aktivita 4.1	Vytvoriť cezhraničnú inštitucionálnu spoluprácu v oblasti podpory malého a stredného podnikania.
Aktivita 4.2	Zabezpečiť výmenu relevantných informácií podporujúcich rozvoj cezhraničnej spolupráce medzi podnikateľmi.

Zdroj: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK PSK 2008-2015

V roku 2006 zástupcovia KSK a Prešovského samosprávneho kraja (PSK) vypracovali spoločný plánovací dokument **Rozvojový plán Slovensko – Východ** pre realizáciu rozvojových aktivít v regióne Slovensko – východ na obdobie 2007-2013. Naplnenie cieľov môžeme badať v presadení regionálnych priorít do strategických celoslovenských dokumentov, v zvýšení regionálnej kapacity na prípravu spoločných programov a projektov, v posilnení partnerského rámca spolupráce kľúčových subjektov regionálneho rozvoja a v efektnejšom riešení otázok, ktoré presahujú krajský význam (NUTS III).

Koncepcia nakladania s odpadmi v KSK bola vytvorená na základe stratégie EÚ a SR v oblasti životného prostredia a nakladania s odpadmi v roku 2003. V koncepcii bol popísaný a analyzovaný súčasný stav nakladania s odpadmi vrátane súvisiacich technológií a stavu riadenia odpadového hospodárstva, ako aj navrhnutý moderný systém nakladania s odpadmi. Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v KSK na roky 2005- 2009 zadefinovala vzájomné postavenie KSK, miestnych samospráv, združení cestovného ruchu a orgánov štátnej správy. Dokument zhodnotil východiskové postavenie cestovného ruchu v KSK a zvýšenie jeho podielu na ekonomickom raste, ako aj navrhol oživenie domáceho cestovného ruchu a zavedenie systému do organizácie cestovného ruchu.

Dokument **Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v KSK** na roky 2006-2013 sa stal nástrojom systémového riadenia rozvoja ľudských zdrojov a ukazovateľom smerov pre všetky aktivity v regióne v oblasti rozvoja ľudských zdrojov. V uvedenom období bude zameraný na zlepšenie plánovania ľudských zdrojov v organizáciách a prepojenie medzi vzdelávaním a trhom práce, efektívnejšiu podporu trhu práce a zabezpečenie prístupu k práci a vzdelaniu pre znevýhodnené skupiny ľudí (dlhodobo nezamestnaní, absolventi, ženy po materskej dovolenke a pod.).

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na obdobie 2007-2013 (PHSR KSK 2007-2013) schválilo Zastupiteľstvo KSK v roku 2007. Najdôležitejšie aktivity strategického dokumentu, ktoré sa budú môcť realizovať v rámci cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou sú uvedené v tabuľke č. 2.

Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2007-2013 bola vypracovaná v súlade so strategickými dokumentmi EÚ najmä Európskym sociálnym programom na roky 2005-2010 a strategickými dokumentmi sociálnej politiky SR (Spoločné memorandum o inklúzii, Stratégia podpory rastu zamestnanosti na základe reformy sociálneho

systému a trhu práce, Národného programu ochrany starších a Stratégie rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010). V sociálnej politike na úrovni kraja a obcí je kladený dôraz na systematický rozvoj jednotlivých oblastí sociálnej sféry a podporu marginalizovaných skupín občanov KSK, ako aj na proces investícií do ľudského kapitálu.

Dokument Energetická politika KSK nadväzuje na dokumenty: Energetická politika SR, Koncepcia energetickej efektívnosti SR a Akčný plán energetickej efektívnosti SR na roky 2008-2010. Hlavné ciele energetickej politiky KSK tvorí: maximalizácia energetickej efektívnosti na strane výroby, prenosu a spotreby energií, zabezpečenie energetických potrieb spoločnosti na princípe na princípe trvalo udržateľného rozvoja a zabezpečenie zvýšenia výroby elektrickej energie a tepla z obnoviteľných zdrojov. K nástrojom podporujúcim rozvoj územného energetického systému patrí zapojenie sa do medzinárodných programov zameraných na spoluprácu so zahraničnými inštitúciami a porovnanie so stavom v okolitých krajinách.

Stratégia využitia obnoviteľných zdrojov energie v KSK predkladá inventarizáciu súčasného potenciálu jednotlivých obnoviteľných zdrojov energie na základe aktuálneho vývoja vo svete, v štátoch Európskej únie a na Slovensku, načrtá možnosti využitia inovatívne úspešných technológií a navrhuje strategické ciele do roku 2015, ako aj opatrenia na ich dosiahnutie.

- **Strategické dokumenty na miestnej úrovni**

Zákon č. 503/2001 Z. z. o regionálnom rozvoji ukladá obciam vypracovať strategický dokument Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, ktorého spracovanie má byť v súlade so strategickým dokumentom vyššieho územného celku.

Z celkového počtu približne 120 prihraničných obcí sa predpokladá, že 50% z nich má vypracovaný PHSR obce v súlade s PHSR KSK, PHSR PSK a NSRR SR.

Tab. č. 28 Zoznam prihraničných obcí z okresov Michalovce, Snina, Sobrance Trebišov podporených pre vypracovanie strategických rozvojových dokumentov z ERDF

Obec	Typ dokumentácie	Suma v Sk
Čierna nad Tisou	Tvorba dokumentov na podporu mesta Čierna nad Tisou	814 150
Sobrance	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Sobrance	313 500
Bajany	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bajany	215 080
Malý Horeš	Tvorba dokumentov na podporu rozvoja obce Malý Horeš	447 450
Veľké Slemence	„PRÚDOM“ – Plán Rozvoja Územia- Dlhodobý Obecný Záujem	190 950
Združenie obcí Olšava	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Združenia obcí Uh a Olšava	451 251

Zdroj: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR

V období 2007-2013 sa predpokladá vypracovanie strategických dokumentov - PHSR aj v ostatných obciach ležiacich v prihraničnom území.

Rozhodnutím ministra výstavby a regionálneho rozvoja č. 3/2007 bol stanovený Zoznam pólov rastu pre Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013. Obce boli zadelené do nasledovných kategórií:

- inovačné póly rastu,
- kohézne póly rastu v záujmovom území inovačných pólov rastu,

- kohézne póly rastu mimo záujmového územia inovačných pólov rastu,
- obce, ktoré nie sú pólmi rastu ležiace v záujmovom území inovačných pólov rastu,
- obce, ktoré nie sú pólmi rastu mimo záujmových území.

V prihraničnom území sa nachádzajú inovačné póly rastu a kohézne póly rastu mimo záujmového územia, ktoré sú uvedené v tabuľke 32.

Tab. č. 29 Rozdelenie prihraničných obcí Košického a Prešovského kraja (okresy Michalovce, Snina, Sobrance, Trebišov) do inovačných a kohéznych pólov rastu podľa okresov

Okres	Skupina	Názov obce
Michalovce	Inovačné póly rastu	Michalovce, Veľké Kapušany
	Kohézne póly rastu	Jovsa, Nacina Ves, Rakovec nad Ondavou, Strážske, Trhovište, Vinné Zalužice, Bracovce, Budkovce, Iňačovce, Malčice, Markovce, Palín, Pavlovce nad Uhom, Tušická Nová Ves, Veľké Slemence, Vojany, Žbince
Snina	Inovačný pól rastu	Snina
	Kohézne póly rastu	Belá nad Cirochou, Dlhé nad Cirochou, Klenová, Kolonica, Pčoliné, Stakčín, Ubľa, Ulič, Zboj, Zemplínske Hámre
Sobrance	Inovačný pól rastu	Sobrance
	Kohézne póly rastu	Bežovce, Blatné, Remety, Krčava, Lekárovce, Podhorod', Porúbka, Remetské Hámre, Úbrež
Trebišov	Inovačné póly rastu	Trebišov, Kráľovský Chlmec, Sečovce
	Kohézne póly rastu	Biel, Boľ, Borša, Cejkov, Čerhov, Čierna nad Tisou, Dobrá Hraň, Kuzmice, Leles, Michalany, Nižný Žipov, Novosad, Parchovany, Pribeník, Slovenské Nové Mesto, Somotor, Streda nad Bodrogom, Veľké Trakany, Veľký Horeš, Viničky, Vojčice, Zemplínska Teplica

Zdroj: Zoznam pólov rastu pre Národný strategická referenčný rámec na roky 2007-2013

• Územno-plánovacie dokumenty v KSK

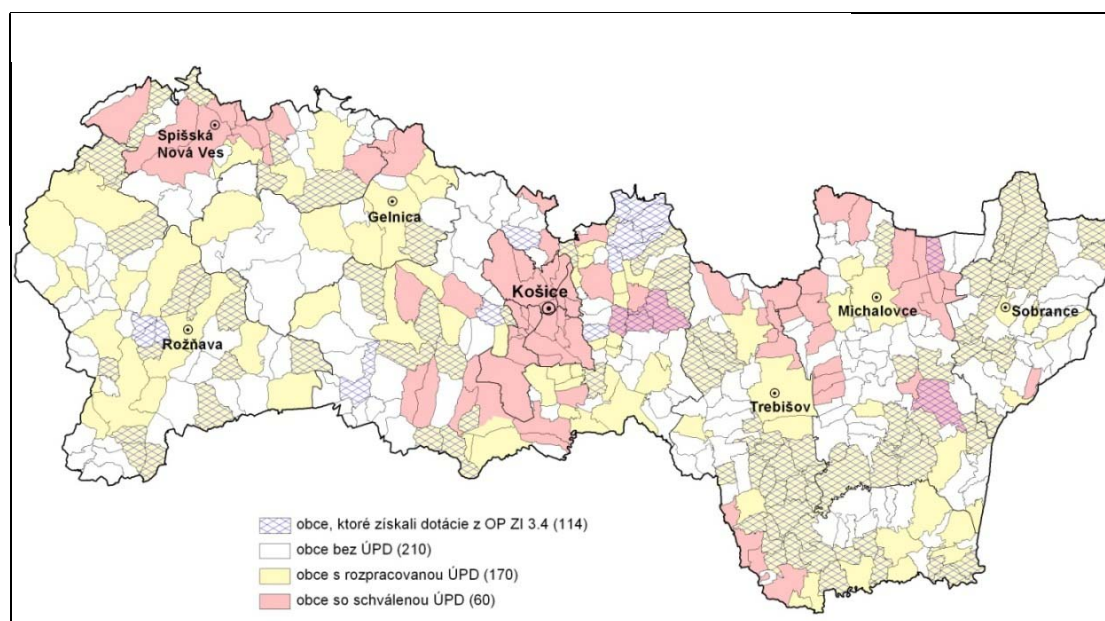
V SR územné plánovanie sa legislatívne riadi podľa Zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov, Vyhláškou MŽP SR č. 55/2001 o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii, Zákonom č. 302/2001 Z. z o samospráve vyšších územných celkov a zákonom 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky. Územný plán veľkého územného celku Košický kraj – zmeny a doplnky (ÚP VÚC Košický kraj ZaD) bol schválený Zastupiteľstvom KSK dňa 30.4.2004. Okrem iných hlavných úloh ÚP VÚC Košický kraj riešil aj optimalizáciu územno-technických väzieb vyplývajúcich z geografickej polohy kraja, jeho administratívnych hraníc, väzieb na mesto Prešov a susediace kraje (Prešovský a Banskobystrický) a krajiny (Maďarska a Ukrajinská republika).

V súčasnom období sa pripravuje strategický dokument Územný plán veľkého územného celku Košického kraja – zmeny a doplnky 2009. Nadradenou dokumentáciou je Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS 2001) a základným východiskovým podkladom je schválený ÚPN VUC Košického kraja ZaD 2004, ako aj ďalšie územno-plánovacie a technické podklady v zmysle § 7 a 7a stavebného zákona.

Verejné prerokovanie spracovania návrhu zmien a doplnkov je plánované v novembri 2008. Vyhodnotenie a zapracovanie pripomienok bude ukončené v marci 2009, po preskúmaní zmien a doplnkov MVR SR bude Návrh zmien a doplnkov ÚP VÚC Košického kraja predložený na schválenie zastupiteľstvu KSK v auguste 2009.

Rozpracovanosť územnoplánovacej dokumentácie v Košickom kraji bola podľa podkladov odboru územného plánovania KSK nasledovná: z celkového počtu 440 obcí malo schválenú územnoplánovaciu dokumentáciu 60 obcí, 170 malo rozpracovanú a 210 obcí nemá územný plán k 30.9.2007 (obr. 18).

Obr. č. 18 Stav územnoplánovacej dokumentácie v Košickom kraji

Zdroj: Košický samosprávny kraj, odbor územného plánovania

Územný plán vyššieho územného celku Prešovského kraja - zmeny a doplnky 2004 (ÚP VÚC PSK) bol schválený zastupiteľstvom PSK v júni 2004. V záväzných regulatívoch funkčného a priestorového usporiadania v oblasti rozvoja nadregionálnych súvislostí a dobudovania multimodálnych koridorov obsahuje regulatív na podporovanie a vytváranie nadnárodnej siete spolupráce medzi jednotlivými mestami, regiónmi a ostatnými aktérmi územného rozvoja v Prešovskom kraji a okolitých štátoch s využitím väzieb sídelných systémov v euroregiónoch a ďalších oblastiach cezhraničnej spolupráce v súlade s dohodami regionálneho charakteru vo väzbe na medzivládne dohody.

Tab. č. 30. Zoznam prihraničných obcí Košického a Prešovského kraja (okresy Michalovce, Snina, Sobrance, Trebišov) podporených na vypracovanie územno-plánovacej dokumentácie

Obec	Typ dokumentácie	Suma v Sk
Michalovce	Územný plán mesta Michalovce	1 118 264
Trebišov	Aktualizácia územného plánu mesta Trebišov – nástroj na zvýšenie životnej úrovne obyvateľov mesta	1 425 000
Veľké Kapušany	Územný plán mesta Veľké Kapušany	612 750
Bajany	Územný plán obce Bajany	215 080
Biel	Vypracovanie územného plánu obce Biel	451 250
Blatné Remety	Územný plán obce Blatné Remety, Blatná Polianka, Svätuš	451 250
Blatná Polianka		
Svätuš		

Bunkovce	Územný plán obce Bunkovce a Nižná Rybnica	446 500
Nižná Rybnica		
Hlivišťa	Územný plán obce Hlivišťa, Baškovce a Choňkovce	451 250
Baškovce		
Choňkovce		
Inovce	Územný plán obcí Inovce a Ruský Hrabovec	451 250
Ruský Hrabovec		
Kysta	Dokumentácia na podporu rozvoja obce Kysta Územný plán obce	375 535
Lekárovice	Územný plán obce Lekárovice	451 250
Malá Trňa	Dokumentácia pre podporu rozvoja obce Malá Trňa – Tokajskej vinohradníckej oblasti Územný plán obce	446 500
Malé Trakany	Územný plán obce Malé Trakany	361 000
Pavlovce nad Uhom	Územný plán obce Pavlovce nad Uhom – etapa Zmeny a doplnky	451 250
Kristy	Územný plán obce Porostov a Kristy	427 500
Porostov		
Somotor	Územný plán obce Somotor	423 700
Veľké Trakany	Územný plán obce Veľké Trakany	449 350
Vyšné Remety	Územný plán obce Vyšné Remety, Remetské Hámre, Vyšná Rybnica	451 250

Zdroj: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR

V súčasnom období PSK zverejnil oznámenie o obstarávaní Zmien a doplnkov Územného plánu veľkého územného celku Prešovského kraja 2009. Predmetom aktualizácie ÚP VÚC PSK 2004 je premietnutie strategického dokumentu PHSR PSK na roky 2008-2015 a zapracovanie viacerých investičných zámerov medzi ktoré patria: Projekt územného rozvoja slovensko-ukrajinského prihraničného územia, Urbanistická štúdia záujmového územia Poloniny v rozsahu okresu Snina a Územná prognóza regiónu Prešov – disponibilnosť územia Prešovského kraja pre vstup investorov.

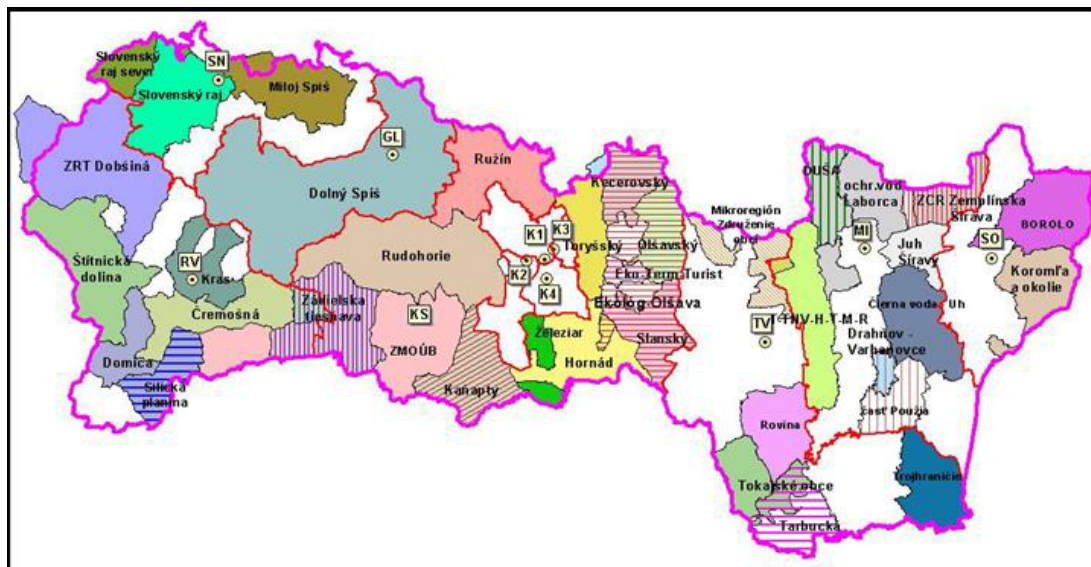
18. Spolupracujúce mestá a obce, združenia, aktívne mikroregióny

Košický a Prešovský samosprávny kraj si veľmi dobre uvedomujú, dôležitosť spolupráce a dobrých susedských vzťahov s Ukrajinou. Oba majú podpísanú Rámcovú dohodu o spolupráci, navyše medzi Košickým samosprávnym krajom (KSK) a Zakarpatskou oblastnou štátnou administratívou (ZOŠA) bol podpísaný v roku 2008 aj Vykonávací protokol k tejto dohode o spolupráci. Oblasť tejto spolupráce sú súčasťou tabuľky v rámci podkapitoly č. 3 s názvom „Databáza subjektov zaoberajúcich sa cezhraničnou spoluprácou“.

Mnoho miest a obcí v Košickom samosprávnom kraji má takisto podpísanú dohodu o vzájomnej spolupráci s mestami a obcami v Zakarpatskej oblasti. Mesto Košice a mesto Užhorod podpísali dohodu o spolupráci už 16.01.1993. V súčasnosti je táto spolupráca orientovaná hlavne na prípravu a realizáciu spoločných projektov. Mesto Michalovce spolupracuje s mestom Užhorod predovšetkým v rámci vzájomnej výmeny skúseností pri činnosti miestnej samosprávy. Mesto Sobrance spolupracuje s mestom Užhorod, pričom v súčasnosti medzi týmito mestami prebieha príprava na predkladanie spoločných projektov. Vzájomne prospešnú spoluprácu majú medzi sebou tiež mestá Veľké Kapušany a Svaljava. Obsahom tejto spolupráce je spoločná organizácia kultúrnych, športových a spoločenských podujatí. V súčasnosti prebieha príprava na predkladanie spoločných projektov. Mesto Veľké Kapušany spolupracuje aj s mestom Užhorod predovšetkým v rámci rozvoja cestovného ruchu.

V roku 2009 sa chystá podpis dohody o partnerskej spolupráci medzi predstaviteľmi miest Trebišov a Berehovo. Mesto Čierna nad Tisou a mesto Čop majú podpísanú dohodu o prijatí opatrení na zlepšenie situácie na hraničných priechodoch. Mikroregión Koromľa a mesto Perečín sa dohodli na prehlbovaní spolupráce prihraničných obcí (obce Petrovce, Záhor, Husák, Koromľa, Tibava, Orechová, Vyšné Nemecké, Priekopa, Kolibabovce, Porubka, Krčava) v oblasti kultúrnej spolupráce a v oblasti rozvoja cestového ruchu. Zároveň bolo uzatvorené partnerstvo medzi obcou Vyšné Remety na Slovensku, obcou Turie Remety na Ukrajine a mestom Perečín. Aj obec Bežovce a obec Činadijovo na Ukrajine majú uzatvorenú dohodu o partnerstve.

Obr. č. 19 Mikroregióny v KSK

Zdroj: Slovenská agentúra životného prostredia

Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja je zameraná na analýzu subjektov regionálneho rozvoja v KSK. Z priestorového hľadiska je kraj rozdelený na štyri subregióny: Abov, Gemer, Spiš a Zemplín.

Mikroregióny predstavujú styčné body regionálneho rozvoja v kraji. Súčasťou analýzy je databáza s údajmi 51 združení obcí - mikroregiónov, ktoré vystupujú aktívne. Zameranie aktivít mikroregiónov je uvedené v tabuľke č. 31.

Tab. č. 31 Zameranie aktivít mikroregiónov v KSK

Zameranie aktivít mikroregiónov v KSK	Mikroregióny	
	Počet	Podiel (%)
Regionálny rozvoj	38	88,4
Technická infraštruktúra	18	41,9
Ochrana životného prostredia	23	53,5
Ekonomický rozvoj a tvorba pracovných miest	13	30,2
Rozvoj aktívneho cestovného ruchu	25	58,1
Cezhraničná spolupráca	6	14,0
Celoživotné vzdelávanie	7	16,3
Sociálny rozvoj	10	23,0
Ochrana kultúrneho dedičstva	10	23,0
Jednostranné zameranie (ČOV, SZO)	3	7,0

Zdroj: Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja

Región Dolný Zemplín pokrýva územie troch okresov: Trebišov, Michalovce a Sobrance. V okrese Trebišov je zaevidovaných 11 mikroregiónov (MR), z ktorých medzi najaktívnejšie patria: MR Rovina, MR Tokajské obce, Združenie prihraničných obcí VK ČOV, MR Tarbucka, Rozvojové partnerstvo Medzibodrožie (cezhraničné združenie), MR Burod, MR Ticce a MR Trojhrianičie.

- **Mikroregión Rovina (Združenie obcí Rovina)** tvoria obce: Brehov, Cejkov, Hraň, Hrčel, Kašov, Kysta, Novosad, Sirník, Zemplínske Jastrabie, Zemplínsky Branč s počtom obyvateľov 7600.
- **Mikroregión Tokajské obce (Združenie Tokojských obcí n. o. Slovenské Nové Mesto)**, do ktorého patria obce: Bara, Borša, Čerhov, Černochovej, Ladmovce, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Veľká Trňa, Viničky, Zemplín s počtom obyvateľov 6000. V roku 2003 NOVITECH a. s. spracovala program rozvoja TO – rozvoj Tokajskej vinohradníckej oblasti (program rozvoja mikroregiónu a jednotlivých obcí).
- **Mikroregión TARBUCKA- združenie obcí:** Klin nad Bodrogom, Ladmovce, Malý Kamenec, Somotor, Strážne, Streda nad Bodrogom, Veľký Kamenec, Viničky, Zemplín s počtom obyvateľov 7 630. Mikroregión TARBUCKA realizuje projekt cezhraničnej spolupráce v oblasti ochrany prírody. Prezentácia prírodných hodnôt Medzibodrožia, konflikty medzi ochranou prírody a hospodárením v publikáciách, na výstavách a na CD.
- **Región Medzibodrožie** (Horné Medzibodrožie) možno vymedziť od juhu štátnou hranicou, kde susedí s tzv. „Dolným Medzibodrožím“ v Maďarsku, z východu štátnou hranicou s Ukrajinou. Prírodné hranice má na severe a to rieku Latorica, ktorá ju delí od susedného Použia, ako aj na severozápade takúto hranicu predstavuje rieka Bodrog. Z hľadiska etnickej skladby a územno-správnych tradícií však tradične k Medzibodrožiu sa priraduje 6 obcí bývalého Kráľovskochlmecského okresu na pravom brehu rieky Bodrog. K obciam Medzibodrožia patria: Bačka, Biel, Boľ, Borša, Boľany, Čierna, Čierna nad Tisou, Dobrá, Klín nad Bodrogom, Kráľovský Chlmec, Ladmovce, Leles, Malé Trakany, Malý Horeš. Medzibodrožie je veľmi bohaté na originálne prírodné hodnoty o čom svedčí skutočnosť, že severná tretina územia patrí do Chránenej krajiny Latorica, sú tu dve Ramsarské územia, 3 národné prírodné rezervácie, 8 prírodných rezervácií 7 území NATURA 2000 a skoro cele patrí do Chráneného vtáčieho územia Medzibodrožie. Patrí do okresu Trebišov v KSK. V regióne Medzibodrožie je 34 obcí s počtom obyvateľov 40 tisíc. Projekt Vodná a vidiecka turistika bez hraníc bol financovaný z programu Interreg III.A a koordinovala mimovládna organizácia SOSNA. Projekt Shining mountains podporený z programu EÚ – Interreg IIIB CADSES realizovala ARR n. o. pri KSK.
- **Mikroregión Trojhrianičie** - združenie obcí Bačka, Biel, Boľany, Čierna nad Tisou, Dobrá Leles, Malé Trakany, Veľké Trakany s počtom obyvateľov 12 900.

V okrese Michalovce sú zaevidované nasledovné mikroregióny: Laborecká Niva, Čierna voda-Uh, Duša, Poondavie, Juh Širavy, Združenie obcí cestovného ruchu Zemplínska širava, MR Použie a Združenie obcí Použia.

- **Mikroregión Čierna voda – Uh (Združenie obcí Čierna voda – Uh)** zahŕňa 11 obcí: Bajany, Čečehov, Iňačovce, Jastrabie pri Michalovciach, Palín, Pavlovce nad Uhom, Senné, Stretava, Stretávka, Vysoká nad Uhom, Zemplínska širava s počtom obyvateľov 10 500. Mikroregióny: Čierna voda – Uh, Borol, Koromľa spolupracovali s Karpatským euroregiónom Slovensko na realizácii projektu Euroregióny pre regióny v rámci spoločného fondu malých projektov Phare CBC SK-HU.

- **Mikroregión Duša – (Združenie obcí Duša)** spája 7 obcí: Lesné, Nacina Ves, Petrovce nad Laborcom, Pusté Čemerne, Strážske, Suché, Voľa s počtom obyvateľov 8640. V súčasnosti sa pripravuje dokument Integrovaná stratégia rozvoja územia Duša pod vedením zástupcov UNDP.
- **Mikroregión Juh Šíravy (Záujmové združenie spoločenstva obcí mikroregiónu Juh Šíravy)** je zastúpené piatimi obcami: Hažín, Hnojné, Lúčky, Zálužice, Závadka s počtom obyvateľov 2720. Mikroregión získal v rámci grantovej schémy miestneho a regionálneho rozvoja finančné prostriedky na vypracovanie dokumentu Stratégia rozvoja mikroregiónu Juh Šíravy.
- **Združenie obcí cestovného ruchu Zemplínska šírava** tvorí päť obcí: Jovsa, Kaluža, Klokočov, Kusín, Poruba pod Vihorlatom s počtom obyvateľov 2620. Združenie realizovalo projekt Phare Turistický rozvoj Zemplínska šírava vo výške 18 175 000.-Sk
- **Mikroregión Použie** je z východu ohraničené ukrajinskou hranicou, na juh riekou Latoricou, na sever riekou Uh a na západe riekou Ondava. O bohatstve prírodných hodnôt svedčí že južná pätina patrí do Chránenej krajiny Latorica, je tu jedno Ramsarské územie, 5 území NATURA 2000 a južná časť patrí do Chráneného vtáčieho územia Medzibodrožie. Patrí do okresu Michalovce v KSK. V mikroregióne je 6 obcí: Beša, Čičárovce, Drahňov, Ižkovce, Krišovská Liesková a Vojany s počtom obyvateľov 18 tisíc v mikroregióne. Obec Drahňov má skúsenosť s realizáciou projektu ESF a ERDF Zamestnanie vo vlastnej obci a obec Vojany s realizáciou projektu Čistička odpadových vôd z fondov EÚ.

V okrese Sobrance pôsobia nasledujúce mikroregióny: Okná, Borolo, Koromľa, Dobrá voda a Uh-Oľšava. Medzi väčšie regionálne združenia patrí Sobranecké regionálne združenie obcí, Združenie miest a obcí Medzibodrožia a Regionálne združenie turizmu Zemplín, ktoré združuje mestá Michalovce, Sobrance, Veľké Kapušany a obce v okolí Zemplínskej šíravy.

- **Mikroregión Borolo (Združenie obcí mikroregiónu Borolo)** zoskupuje 10 obcí: Baškovce, Beňatina, Hlivištia, Choňkovce, Inovce, Koňuš, Podhorod', Ruská Bystrá, Ruský Hrabovec s počtom obyvateľov 3 370. Mikroregión Borolo realizoval projekt Planina spolufinancovaný EÚ z prostriedkov ESF a MPSVR SR.
- **Mikroregión Koromľa (Združenie pre rozvoj turizmu v mikroregióne Koromľa a okolie)** združuje 12 obcí: Husák, Kolibabovce, Koromľa, Krčava, Orechová, Petrovce, Porúbka, Priekopa, Tibava, Vojnatina, Vyšné Nemecké, Záhor s počtom obyvateľov 4 410. V rámci programu externej pomoci EÚ Phare – Iniciatíva pre vonkajšiu hranicu mikroregión zrealizoval projekt Starí susedia – nové možnosti, ktorý bol zameraný na podporu regionálneho rozvoja v KSK.

19. Možnosti financovania spolupráce Zakarpatskej oblasti a Košického kraja

V auguste 2006 bola vypracovaná Rámcová dohoda o spolupráci medzi Košickým samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblastnou štátnou administratívou, ktorá bola následne schválená Zastupiteľstvom Košického samosprávneho kraja. Vykonávací protokol k tejto Rámцovej dohode o spolupráci medzi Zakarpatskou oblastnou štátnou administratívou (ZOŠA) a Košickým samosprávnym krajom (KSK) podpísali predstavitelia oboch prihraničných krajov Oleg Aladarovič Havaši a Zdenko Trebul'a v Ublí 24. mája 2008. Súčasťou tohto protokolu sú už konkrétne podujatia v oblastiach regionálneho rozvoja, turistiky, podnikania, vzdelávania, kultúry a športu. Zároveň táto Rámcová dohoda hovorí o úzkej spolupráci oboch regiónov pri príprave a implementácii projektov, podávaných v nasledujúcom období.

Predovšetkým **ENPI** - nový program cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina 2007-2013, (Štvorstranný program Európskej únie je zameraný na cezhraničnú spoluprácu na vonkajšej hranici. Jeho cieľom je podporovať spoluprácu a výmenu skúseností medzi členskými štátmi EÚ a nečlenskými - susediacimi krajinami. ENPI ako nástroj európskej politiky susedstva predstavuje sériu programov pozdĺž všetkých externých hraníc EÚ), ponúka množstvo príležitostí na cezhraničnú spoluprácu v mnohých oblastiach. Tieto oblasti (popísané vo východiskovom stave) sa týkajú predovšetkým štyroch prioritných osí:

- Ekonomický a sociálny rozvoj,
- Zlepšenie kvality životného prostredia,
- Efektívna hranica,
- Podpora spolupráce Ľudia ľuďom.

V rámci týchto prioritných osí budú podporené projekty v oblasti rozvoja cestovného ruchu, rozvoja malých a stredných podnikov a podnikania, v rámci ochrany životného prostredia, pripravenosti na núdzové situácie (povodne, požiare, zosuvy pôdy), ako aj na zlepšenia dopravnej infraštruktúry na hraničných priechodoch.

Ďalšie možnosti prípravy spoločných projektov prináša **Nórsky finančný mechanizmus** v rámci Blokového grantu: "Otvárame dvere pre nové možnosti spolupráce" (2008 – 2011), ktorý je zameraný na nasledujúce ciele:

- Budovanie a posilňovanie odborných kapacít obcí a okresov prihraničného regiónu pre rozvoj cezhraničnej spolupráce ako nástroja trvalo udržateľného rozvoja,
- Rozvoj úlohy súkromného sektora a medzisektorovej spolupráce v miestnom a regionálnom trvalo udržateľnom rozvoji prihraničného regiónu SR s Ukrajinou,
- Posilnenie participácie menšinových skupín obyvateľstva v spoločenskom dianí,
- Cezhraničnú spoluprácu na miestnej a celonárodnej úrovni medzi partnermi zo Slovenskej republiky a partnermi z Ukrajiny ako nástroj trvalo udržateľného rozvoja cieľového regiónu.

Rozpočet projektu podaného v rámci v rámci Blokového grantu je minimálne 5,000 EUR maximálne 150,000 EUR.

V roku 2007 bola otvorená výzva k podávaniu návrhov na spoločné projekty vedecko-technickej spolupráce medzi pracoviskami Slovenskej republiky a Ukrajiny na roky 2008 – 2009. Na základe Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a Kabinetom ministrov Ukrajiny o vedecko-technickej spolupráci, podpísanej 2. decembra 2002 v Kyjeve ju vypísala Agentúra na podporu výskumu a vývoja v spolupráci so Sekciou vedy a techniky MŠ SR k podávaniu návrhov na spoločné výskumné projekty vedecko-technickej spolupráce medzi spolupracujúcimi organizáciami v Slovenskej republike a na Ukrajine. V rámci danej výzvy bolo úspešných 12 projektov, vrátane troch projektov z Košíc. Je veľmi pravdepodobné, že takáto respektíve veľmi podobná výzva sa bude v budúcnosti opakovať.

Ďalšími zdrojmi financovania vzájomnej spolupráce Zakarpatskej oblasti a Košického kraja je Karpatská nadácia. Karpatská nadávka udeľuje granty predovšetkým neziskovým organizáciám a miestnym samosprávam, ktorých sídla sa nachádzajú na území Karpatského euroregiónu. V minulosti úspešne realizovala nasledovné programy:

- IRCD: Program komplexného rozvoja vidieckych oblastí,
- CBC: Program cezhraničnej spolupráce v Karpatskom euroregióne,
- LIP: Program miestnych iniciatív,

- R: Karpatský Romanet program.

Uvedené programy sú síce už uzavreté, respektíve výzvy na predkladanie projektov nie sú momentálne aktuálne, ale už v blízkej budúcnosti bude príležitosť pre subjekty z Košického kraja ako aj z oblasti Zakarpatskej Ukrajiny uchádzať sa aj o tieto zdroje.

Na Ukrajine zároveň pôsobí pomerne veľa nadácií, ktorých ciele majú široké spektrum cieľov, vrátane stabilizácie tamojších pomerov ale aj zvýšenie konkurencieschopnosti Zakarpatskej Ukrajiny. Medzi najznámejšie patria: The U.S.-Ukraine Foundation, The International Renaissance Foundation (IRF), The America 's Development Foundation (ADF), The Ford Foundation, The National Democratic Institute, The National Endowment for Democracy, The Open Society Institute, The Stefan Bathory Foundation, Warsaw, Die Friedrich- Ebert- Stiftung (FES), Konrad-Adenauer-Stiftung e.V a ďalšie.

II. SWOT analýzy

SWOT analýza cezhraničnej spolupráce SR a Ukrajiny v hospodárskej oblasti

SILNÉ STRÁNKY
○ Pozitívne sa vyvíjajúci obchod medzi Slovenskom a Ukrajinou. ○ Projekty spolupráce medzi Košickým samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblasťou, zriaďovanie platforiem pre výmenu informácií (portál www.e-tradecenter.sk a pod.). ○ Rozvoj aktivít na podporu cezhraničných hospodárskych iniciatív organizovaných Košickou regionálnou komorou SOPK a Zakarpatskou obchodnou a priemyselnou komorou. ○ Spolupráca malých a stredných podnikateľov v prihraničných regiónoch Slovensko – Ukrajina: projekt „Posilnenie konkurencieschopnosti MSP v prihraničných regiónoch Slovensko - Ukrajina“. ○ Časté pracovné stretnutie a semináre podnikateľských subjektov Košického a Prešovského kraja s podnikateľskými subjektmi na Ukrajine, organizovanie výstav a kontraktčných trhov.
SLABÉ STRÁNKY
○ Nízka vymožiteľnosť práva v súdnych procesoch hospodárskeho charakteru na Ukrajine. ○ Presadzovanie zákonodarstva Ukrajiny na úkor rešpektovania medzinárodných obchodných zvyklostí. ○ Nedostatočná výmena informácií, malá znalosť podnikateľského prostredia v susednom regióne. ○ Nerozvinutá politika priamej podpory investícií na Ukrajine (daňové úľavy a investičné stimuly). ○ Problémy trhu práce, šedej ekonomiky a skrytej nezamestnanosti na Ukrajine.
PRÍLEŽITOSTI
○ Rozsiahle investície do oblastí dopravnej infraštruktúry plánované v súvislosti s prípravou Majstrovstiev Európy vo futbale v roku 2012 v Poľsku a na Ukrajine ○ Vypracovanie analýzy „Konkurencieschopnosť Zakarpatskej oblasti“ vypracuje Ministerstvo ekonomiky UA – IBSEK – Zakarpatská oblasť a M.E.S.A. 10. ○ Využitie možnosti čerpania finančných prostriedkov v rámci ENPI priority 1: Ekonomický a sociálny rozvoj a Programu Susedstva Ukrajina – Slovensko – Maďarsko – Rumunsko
OHROZENIA
○ Neflexibilný trh práce na Ukrajine. ○ Administratívne bariéry štartu podnikania na Ukrajine. ○ Akčný plán EÚ – Ukrajina nešpecifikuje spoločné aktivity zamerané na posilnenie konkurencieschopnosti.

SWOT analýza cezhraničnej spolupráce SR a Ukrajiny po vstupe SR do Schengenského priestoru

SILNÉ STRÁNKY
○ SR splnila kritéria schengenských hodnotiacich komisií pre oblasť osobných údajov, vzdušných hraníc, víz a pozemných hraníc a vstúpila do schengenského priestoru 21.12.2007. ○ Zmluva medzi SR a Ukrajinou o malom pohraničnom styku podpísaná 30.5.2008 v súlade so Zmluvou medzi SR a Ukrajinou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci z 29.6.1993 ○ Korektné politické vzťahy medzi SR a Ukrajinou v zmysle podpísanej dohody. ○ Bilaterálne zmluvy o regionálnej spolupráci - Rámcovej dohody o spolupráci medzi KSK

a ZOŠA a Vykonávacieho protokolu č.1 k Memorandu o spolupráci medzi KSK a ZOŠA ○ Aktívna práca Slovensko –ukrajinskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu. ○ Pripravená a postupne realizovaná koncepcia výstavby a prestavby colných priechodov Čierna – Solomonovo, Veľké Selmence – Maly Selmenci, ako aj rekonštrukcia cestných colných priechodov Ubl'a – Malyj Bereznyj a Vyšné Nemecké - Užhorod.
SLABÉ STRÁNKY
○ Nedostatok dopravných spojení medzi prihraničnými regiónmi Slovenska a Ukrajiny. ○ Neuspokojivý technický stav hraničných priechodov na ukrajinskej strane. ○ Problémy pri predkladaní dokumentov potrebných na spracovanie žiadostí o schengenské víza a vo vydávaní víz ukrajinským občanom, vrátane ukrajinských občanov, umeleckých kolektívov či športových družstiev cestujúcich na Slovensko ○ Zavedenie podávania colných deklarácií v písomnej forme na tlačive JCD pre cestujúcich v železničnej doprave je obmedzené pre nedostupnosť tlačiva. ○ Colné deklarácie na cestných a železničných hraničných priechodov sa vydávajú za poplatky a iba v slovenčine – narušenie exportu a importu. ○ Nízka úroveň implementácie colno-hraničných procedúr najmä nákladnej dopravy na hraničnom priechode Vyšné Nemecké – Užhorod. ○ Problémy pri prijímaní dohodnutých denných objemov prepravy na hraničnom priechode Maťovce – Užhorod.
PRÍLEŽITOSTI
○ Integrácia Ukrajiny do európskych štruktúr. ○ Využitie možnosti čerpania finančných prostriedkov na zlepšenie dopravnej infraštruktúry na hraničných priechodoch s Ukrajinou (napr. v rámci ENPI priorita 3 Efektívna hranica). ○ Prijatie efektívnych opatrení na zjednodušenie procedúry udeľovania víz ukrajinským občanom v malom pohraničnom styku, kultúrnych a športových podujatiach, zavedenie oznamovania dôvodov odmietnutia víz v súlade s Dohodou medzi EÚ a Ukrajinou o uľahčení vydávania víz. ○ Prijatie efektívnych opatrení v nákladnej doprave - unifikácia colných deklarácií, umožnenie jazykových mutácií, zníženie poplatkov, resp. ich zrušenie. ○ Zriadenie horúcej linky medzi konzulárnymi pracoviskami SR a Ukrajiny na riešenie akútnych a neštandardných situácií. ○ Využitie výsledkov realizovaných projektov zameraných na cezhraničnú spoluprácu.
OHROZENIA
○ Zneužitie malého pohraničného styku na pašovanie cigariet a iných komodít. ○ Prílev zahraničných migrantov do SR. ○ Politická nestabilita na Ukrajine, znemožňujúca jej rýchlejšiu integráciu do európskych štruktúr. ○ Odkladanie riešenia problémov na hraničných priechodoch medzi Slovenskom a Ukrajinou. ○ Ukrajina je najnebezpečnejšou z európskych krajín z pohľadu počtu ľudí, nakazených infekčnými chorobami vrátane nositeľov vírusu HIV a AIDS.

SWOT analýza cezhraničnej spolupráce SR a Ukrajiny v oblasti cestovného ruchu

SILNÉ STRÁNKY

- Počet ukrajinských turistov na Slovensku, ako aj podiel na celkovom počte turistov sa každoročne zvyšuje- kúpeľné pobyty, lyžiarske pobyty, detské tábory a nákupná turistiku.
- Stúpajúci záujem o turistiku a postupná pozitívna zmena imidžu na Zakarpatskej Ukrajine a súvisiaci záujem o východné Slovensko ako prepojenia dvoch destinácií.
- Zlepšujúca sa propagácia turizmu v oblasti kultúrnych pamiatok a prírodných zvláštností v spoločných propagačných materiáloch, vznikajúce turistické produkty zamerané na obidva susedné regióny.
- Konkrétne aktivity podporujúce cestovný ruch - napr. veľtrh cestovného ruchu na Ukrajine s účasťou SACR a Slovenskej asociácie cestovných kancelárií a agentúr, Zväzom hotelierov SR, KSK a PSK, aktivity CPK v Michalovciach a pod..

SLABÉ STRÁNKY

- Chýbajúci networking a informačný systém cestovného ruchu v pre poskytovanie programov, služieb v oboch krajinách.
- Slovensko nemá samostatné zastúpenie SACR v Kyjeve a naďalej pokračuje poskytovanie služieb cestovného ruchu pre Ukrajinu z Moskvy.
- Dosiaľ nízky počet spoločných projektov zameraných na cestovný ruch v KSK a ZOŠA.

PRÍLEŽITOSTI

- Vytvorenie siete informačných centier a kancelárií, webportálu zameraného na propagáciu susedných regiónov ako jednej destinácie a využitie podobnosti jazykov.
- Využitie záujmu o Zakarpatskú Ukrajinu na zvýšenie pracovných možností a záujmu o KSK a zvlášť Dolného Zemplína.
- Možnosť zintenzívnenia spolupráce medzi národnými agentúrami cestovného ruchu v oboch krajinách s možnosťou využitia fondov EÚ.
- Využitie finančných prostriedkov z grantu NFM a štátneho rozpočtu SR na podporu rozvoja cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou.
- Príprava spoločných projektov v rámci Spoločného operačného programu Maďarsko-Slovensko –Rumunsko - Ukrajina 2007-2013 v prioritnej osi č.1 s názvom Ekonomický a sociálny rozvoj, opatrenie č. 1.1 s názvom Harmonizovaný rozvoj cestovného ruchu.
- Vytvorenie predpokladov sezónnej práce v zariadeniach cestovného ruchu pre ukrajinských občanov.

OHROZENIA

- Nedostatok finančných prostriedkov na rozvoj cestovného ruchu – aj ako dôsledku finančnej krízy.
- Odradenie záujmu v oblasti cestovného ruchu kvôli problematickému, či nepohodlnému prechodu hranice.

SWOT analýza cezhraničnej spolupráce SR a Ukrajiny v oblasti životného prostredia

SILNÉ STRÁNKY

- Ministerstvá oboch krajín vytvorili slovensko-ukrajinskú pracovnú skupinu na ochranu prírody, a vytvorili spoločný akčný plán ako súčasť Akčného plánu EÚ - Ukrajina.
- Prehĺbenie spolupráce medzi Národným parkom Poloniny (SR), Užanským národným prírodným parkom (Ukrajina) a Bieščadským národným parkom (PR).
- Rozšírená spolupráca existujúcich pracovných skupín Slovensko – ukrajinskej komisie pre hraničné vody, spoločné skúmanie kvality hraničných vôd a havarijného znečistenia v rokoch 2006-2007.
- Pozitívne výsledky v projekte Trvalo udržateľný rozvoj povodia Tisy.
- Výrazné výsledky v oblasti ochrany prírody aj na medzinárodnej úrovni, napr. dohoda o spolupráci medzi Karpatským dohovorom, Alpským dohovorom a Dohovorom OSN o ochrane biodiverzity v roku 2008.

SLABÉ STRÁNKY

- Chýbajúce regionálne environmentálne centrum v Zakarpatskej oblasti.
- Plnenie úloh v kontexte realizácie Karpatského dohovoru je na ukrajinskej strane nepostačujúce.
- Ekologický výskum riek povodia Latorice a Uh v oblasti ochrany čistoty hraničných vôd má medzery v plnení dohodnutých meraní na ukrajinskej strane.

PRÍLEŽITOSTI

- Pomoc ukrajinskej strane zo strany MŽP pri harmonizácii právnych noriem oboch strán s právnymi normami EÚ v oblasti vodného hospodárstva.
- Vytvorenie a naplnenie trojstrannej dohody medzi MŽP PR, MŽP SR a Ministerstvom pre ekológiu Ukrajiny v rámci trilaterálnej biosférickej rezervácie „Východné Karpaty“, ktorá by zakotvila princípy spolupráce na tomto území (Užanský národný park je na území Ukrajiny).
- Spoločné ekologické výskumy riek povodia Latorice a Uh v zmysle Rámcovej smernice o vodách EÚ.
- Príprava spoločných projektov v rámci Spoločného operačného programu Maďarsko – Slovensko – Ukrajina – Rumunsko 2007 – 2013 – prioritná os č. 2 s názvom Zlepšenie kvality životného prostredia.

OHROZENIA

- Nedodržiavanie princípov trvalo udržateľného rozvoja v oblasti životného prostredia pre Ukrajinu.
- Eskalácia problémov v povodí Latorica a Uh.
- Nízky objem finančných prostriedkov v štátnom rozpočte SR na rok 2009 pre vybudovanie protipovodňových opatrení na riečnych tokoch, ktoré prestupujú hranice s Ukrajinou a MR.

SWOT analýza cezhraničnej spolupráce SR a Ukrajiny na regionálnej a lokálnej úrovni**SILNÉ STRÁNKY**

- Dohoda o spolupráci v oblasti územného rozvoja zo 7.11.2002, Rámcová dohoda o spolupráci a Vykonávací protokol č.1 k Memorandu o spolupráci medzi KSK a ZOŠA.
- Realizované projekty – napr. Projekt územného rozvoja prihraničného územia SR – Ukrajina a ich vplyv na súčasnú cezhraničnú spoluprácu prihraničných obcí.
- Existujúca stratégia rozvoja prihraničného územia Karpatského regiónu Karpaty 2004-2011.
- Vytvorenie pracovných skupín pre jednotlivé oblasti záujmu oblasti samosprávami KSKS a ZOŠA
- Realizácia viacerých spoločných projektov z fondov EÚ - znižovanie energetickej náročnosti stavieb, rozvoja turizmu - 5 informačných centier na Zemplíne a 3 na Zakarpatskej Ukrajine.
- Zriadené Slovenské kultúrne centrum a 21. Základná škola s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským v Užhorode.

SLABÉ STRÁNKY

- Kompetencie samospráv na Ukrajine sú rozptýlené medzi rôzne orgány centrálnej vlády, miestna štátna správa na Ukrajine nie je integrovaná, pričom kopíruje samosprávne orgány.
- Nedostatočné finančné možnosti, nedôsledná informovanosť o smerovaní financií a vysoká miera centralizácie a závislosti miest a regiónov Ukrajiny - oblastné orgány nemajú možnosť získať úver, pôžičky iba pre mestá nad 800 000 obyvateľov, samosprávy nedisponujú vlastným majetkom.
- Obidva kraje nedisponujú dostatočnými zdrojmi na rozvojové programy, vrátane cezhraničných - kompetencie bez zdrojov.
- Dohoda medzi KÚ v Košiciach a ZOŠA v Užhorode, ako aj KÚ v Prešove a ZOŠA v Užhorode o poskytovaní vzájomnej informovanosti pri mimoriadnych udalostiach je podmienená zmenou ukrajinskej legislatívy.

PRÍLEŽITOSTI

- Zapojenie orgánov miestnych samospráv z oboch strán pri výstavbe infobodov a Centra medzinárodnej spolupráce v Užhorode.
- Pripravované projekty a súvisiace informačné kampane cielené na starostov a primátorov slovensko-ukrajinského pohraničia z prostriedkov z blokového grantu Nórskeho mechanizmu.
- Príprava spoločných projektov v rámci Spoločného operačného programu Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina 2007 – 2013 – prioritná os č. 4 s názvom Podpora spolupráce Ľudia ľuďom.
- Aktivizácia samospráv na Ukrajine do procesu tvorby cezhraničnej regionálnej politiky.

OHROZENIA

- Defragmentácia aktivít, nízka miera koordinácie programov cezhraničnej spolupráce
- Nízky záujem o spoluprácu s Ukrajinou na rôznych úrovniach

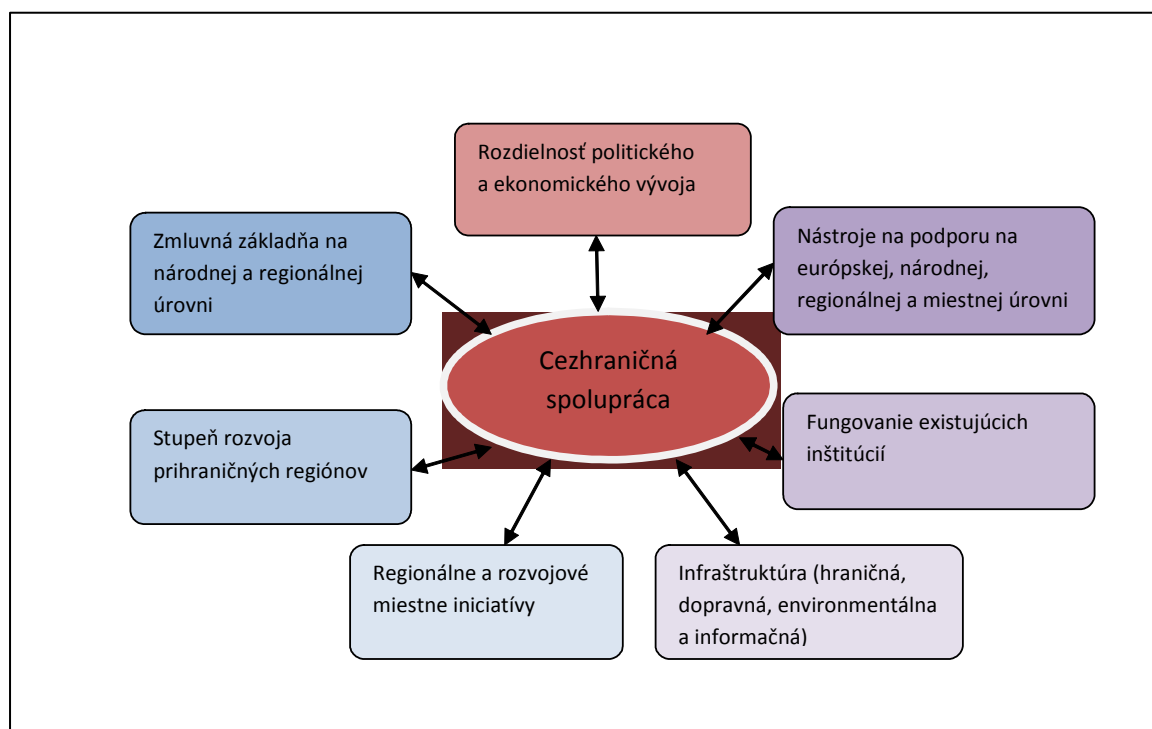
III. Analýza problémov slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce

Analýza problémov slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce sa opiera o niekoľko zdrojov:

1. Dotazníkový prieskum: v období október - november 2008 bol uskutočnený rozsiahly prieskum spolupráce medzi Košickým samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblasťou na Ukrajine. Dotazníkový prieskum bol uskutočnený v organizáciách územnej samosprávy, zvlášť prihraničných obcí KSK, vo vybratých organizáciách súkromného sektora s predpokladom spolupráce s Ukrajinou, podporných a sprostredkovateľských inštitúciách ako SOPK, CPK, RRA, RPIC, BIC, na univerzitách a výskumných pracoviskách.
2. Analýzu existujúcich strategických dokumentov a ich priorít, posúdenie porovnateľnosti vývoja oboch susedných regiónov, hodnotenie spolupráce regionálnych a miestnych subjektov verejného a súkromného sektora doplnené o odborné konzultácie s regionálnymi aktérmi cezhraničnej spolupráce vrátane predstaviteľov Úradu Košického samosprávneho kraja.
3. Analytickú časť štúdie opierajúca sa o existujúce známe zdroje v slovenskom, ukrajinskom a anglickom jazyku, v kombinácii s teoretickými zdrojmi regionálneho ekonomického, sociálneho a trvaloudržateľného rozvoja, cezhraničnej spolupráce a jej manažmentu.

Na obr. č. 20 sú zobrazené faktory, ktoré výrazne ovplyvňujú cezhraničnú spoluprácu Slovenska a Ukrajiny.

Obr. č. 20 Faktory ovplyvňujúce úroveň cezhraničnej spolupráce medzi Slovenskom a Ukrajinou

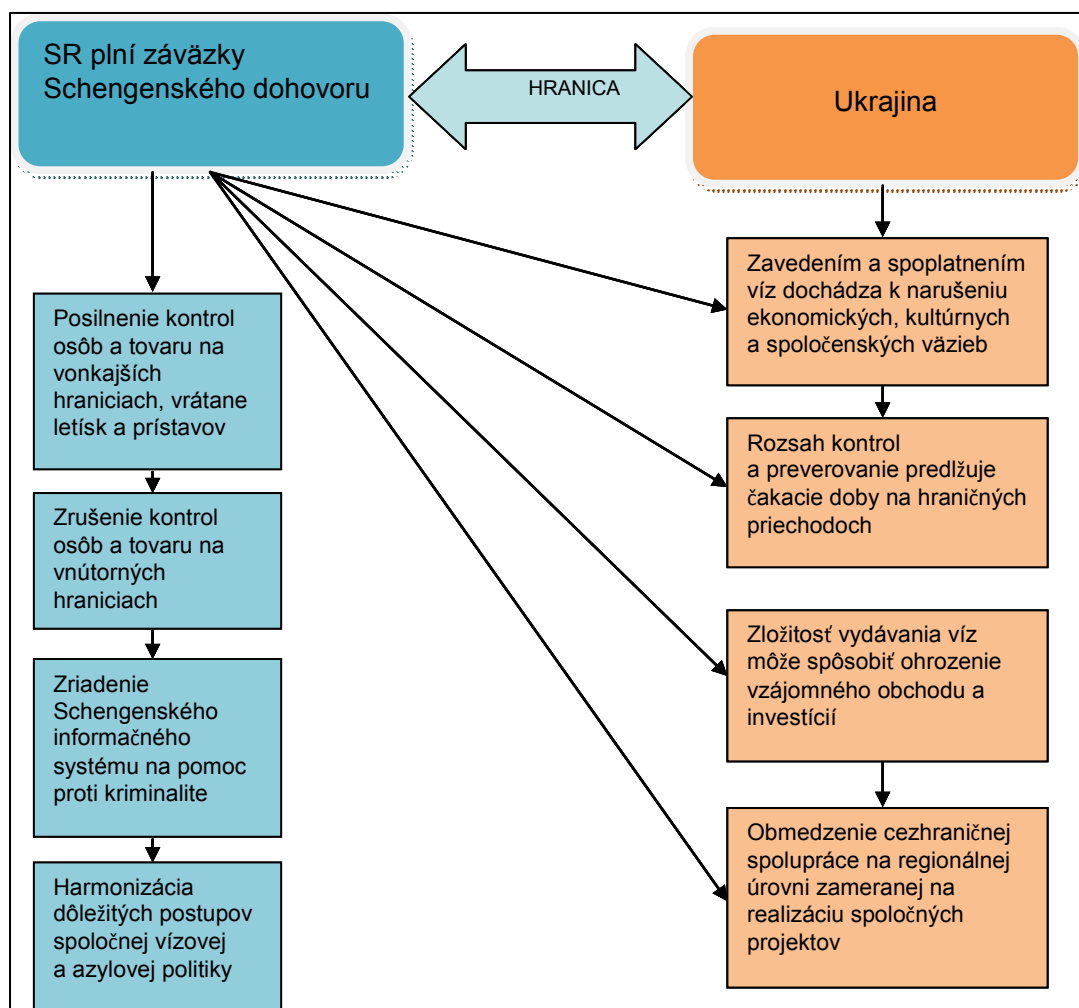
Existujúce problémy:

- v oblasti vízovej politiky, prekračovania štátnych hraníc a priechodnosti hranice,
- v oblasti miestneho rozvoja,
- v oblasti hospodárskeho rozvoja a cestovného ruchu,
- v oblasti verejnej správy.

1. Vízová politika, prekračovanie štátnych hraníc a priechodnosť hranice

Medzi rozhodujúce faktory cezhraničnej spolupráce patrí ekonomická a sociálna situácia prihraničných oblastí, ktorá súvisí s udržiavaním kontaktov a spomalením rozvoja cezhraničnej spolupráce. Vízová politika medzi SR a Ukrajinou túto skutočnosť ešte umocňuje - asymetrický vízový režim je považovaný za najväčšiu prekážku cezhraničnej spolupráce na ukrajinskej strane. Vydávanie víz pre ukrajinských občanov je nedostatočne flexibilné, núti žiadateľa okrem podania žiadosti aj viackrát vycestovať do Užhorodu. SR dodržiava Koncepčnú migračnú politiku na zabezpečenie ochranných záujmov SR a realizáciu priorít v oblasti migračnej politiky, boli harmonizované právne predpisy SR s právom EÚ v oblasti migrácie. Od 21.12.2007 Schengenská hranica medzi SR a Ukrajinou spôsobila zníženie priechodnosti, oslabenie spoločenských, kultúrnych, ekonomických a rodinných väzieb. To má následne vplyv na miestny rozvoj, cezhraničnú spoluprácu, ohrozuje vzájomný obchod a investície (obr. č. 21).

Obr. č. 21 Problémové miesta späté so Schengenským systémom hranice SR s Ukrajinou

Riešenie problému víz súvisí so smerovaním Ukrajiny do EÚ, NATO a WTO. Vízová politika SR po vstupe do Schengenského priestoru sa zameriava na zlepšenie manažmentu hraníc, vydávania víz pre Ukrajincov a lepšiu infraštruktúru hraničných priechodov a ich technického vybavenia (obr. č. 22). V krátkodobom horizonte by bolo vhodné zvážiť možnosť vydávania elektronických víz, používania elektronických ciel, zjednodušovania procedúr, prehodnocovania výšky poplatkov a osobnej účasti pri vybavovaní víz. Významný dosah pre cezhraničnú spoluprácu by malo vydávanie víz na hranici.

Obr.č. 22 Problémy vo vízovej politike SR a priechodnosti hraníc s Ukrajinou

2. Miestny rozvoj

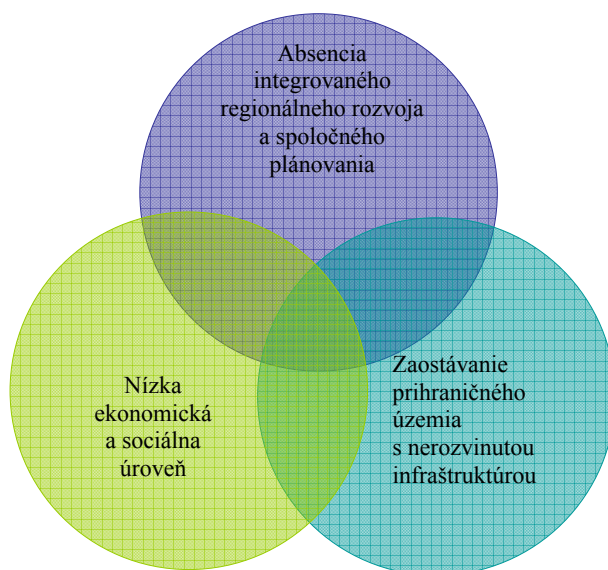
Miestny rozvoj v KSK a PSK je podmienený rozvojom ekonomiky svojich krajov. Ekonomická výkonnosť Košického a Prešovského kraja patrí podľa hodnotenia Eurostatu medzi zaostalejšie regióny v EÚ. HDP regiónu NUTS2 - Slovensko Východ je 42,3% z priemeru 27 členských krajín EÚ a zaraďuje ho medzi 20 najzaostalejších regiónov EÚ v roku 2004. Odvtedy je predpoklad konvergenzie a zlepšenia ekonomickej situácie. Východné Slovensko má najvyššiu nezamestnanosť v SR, ktorá je výrazne vnútroregionálne diferencovaná. Deliacia čiara ekonomických a sociálnych rozdielov existuje medzi mestskými a vidieckymi oblasťami. Slovensko-ukrajinská hranica spája menej rozvinuté regióny Slovenska, ktoré sa nachádzajú na východnej hranici so znevýhodnenými regiónmi Ukrajiny ležiacimi na západnej hranici. Preto ukrajinské regióny je dôležitým začiatkom strategického plánovania na štátnej, regionálnej a lokálnej úrovni „Štátna stratégia regionálneho rozvoja Ukrajiny do roku 2015“.

Rozvoj slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce v prihraničných obciach výrazne ovplyvňuje absencia stratégie integrovaného regionálneho rozvoja prihraničného územia (KSK, PSK a ZOŠA) s plánovaním, nízka úroveň sociálno-ekonomického rozvoja a nerozvinutá infraštruktúra. Následkom je postupné vyľudňovanie prihraničných obcí, odchod mladej generácie a kvalifikovanej pracovnej sily za lepšími pracovnými podmienkami (obr. č. 23).

Kľúčovým problémom rozvoja miestnej slovensko-ukrajinskej spolupráce sú chýbajúce finančné zdroje na úrovni regionálnej resp. miestnej samosprávy. Európska politika susedstva (EPS) je nosným programom podpory Ukrajine zo strany EÚ, ktorá vyčlenila 68,6 mil. eur. Tento program by sa mal stať najdôležitejším nástrojom slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce pre obdobie 2007-2013. Medzi územia, na ktoré sa vzťahuje uvedený program patria v SR Košický samosprávny kraj a Prešovský samosprávny kraj, na Ukrajine Zakarpatská, Ivano-Frankivská, a Černivetská oblasť, v Maďarsku Szabolcs-Szatmár-Bereg a Borsod-Abaúj-Zemplén, v Rumunsku regióny Maramures, Satu Mare a Suceava. Niektoré

slovensko-ukrajinské projekty budú financované z Nórskeho finančného mechanizmu a zo Švajčiarskeho finančného mechanizmu.

Obr. č. 23 Problémy malých prihraničných obcí v prihraničných regiónoch KSK a ZOŠA

3. Hospodársky rozvoj a cestovný ruch

3.1 Hospodársky rozvoj malých prihraničných obcí

V roku 2006 bol dokončený projekt územného rozvoja prihraničného územia SR a Ukrajiny v zmysle Dohody o spolupráci v oblasti územného rozvoja medzi Štátnym výborom Ukrajiny pre výstavbu a architektúru a MVRR SR. Práce na projekte sa uskutočňovali iba na úrovni spolupráce s ukrajinskými sprostredkovateľmi v dôsledku problémov vzťahujúcich sa na politickú situáciu. Prihraničný priestor je vymedzený z pohľadu cezhraničných súvislostí slovensko-ukrajinských územných priestorových väzieb nasledovne:

- Košický kraj – okresy Trebišov, Michalovce a Sobrance,
- Prešovský kraj – okres Snina.

V prihraničnom území existujú prirodzené sídelné partnerské lokality s potenciálom cezhraničnej spolupráce:

- Kráľovský Chlmec – Čierna nad Tisou,
- Veľké Kapušany – Mat'ovce – Užhorod,
- Sobrance – Vyšné Nemecké – Užhorod,
- Snina – Ubl'a.

Vidiecky charakter krajiny v kombinácii s blízkosťou hranice spôsobuje, že oblasť možno charakterizovať ako problémovú, s vyludňujúcimi sa okresmi a dedinami, pričom aj poľnohospodárstvo je výrazne poznamenané infraštruktúrnymi a environmentálnymi problémami. Rozvoj týchto vidieckych oblastí je možný iba v zázemí rozvíjajúcich sa blízkych

miest, založenom na vzájomnej výhodnosti pre mesto aj vidiek. Aj v koncepcii rozvoja územia Slovenska 2001 sa konštatujú základné možnosti rozvoja vidieka v uplatnení:

- reštrukturalizácie poľnohospodárstva a diverzifikácie ekonomiky,
- zhodnotenia prírodných a kultúrnych daností,
- rozvoja ekonomiky malých a stredných miest, podpory malých a stredných podnikateľov na vidieku.

Spôsoby naplnenia všeobecne uznávaných princípov závisí od synergických zásahov na národnej a regionálnej úrovni s účinnou pomocou zdrojov EÚ a na iniciatívach zdola.

3.2 Ekonomická spolupráca KSK a ZOŠA

Ekonomická spolupráca medzi KSK a ZOŠA na Ukrajine dostala nový podnet podpisom dohody o vzájomnej spolupráci a Memoranda o spolupráci medzi KSK a ZOŠA na obdobie máj 2008-máj 2009. Táto spolupráca je v súlade so schválenými strategickými dokumentmi oboch regiónov.

KSK má vypracovaný Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja na obdobie 2007-2013, v ktorom sú definované aj špecifické priority, špecifické ciele a aktivity s prepojením na cezhraničnú spoluprácu s Ukrajinou:

- dostavba diaľnice D1 po slovensko-ukrajinskú hranicu,
- skvalitnenie územno-protipovodňového plánovania na obmedzenie hospodárskych škôd z titulu záplav na území povodia Hornádu,
- spracovanie projektu vybudovania jednotného regionálneho turistického informačného systému,
- spracovanie stratégie využitia potenciálu voľných segmentov odberateľského trhu vo vnútri aj mimo územia samosprávneho kraja,
- spracovanie stratégie prispôsobovania obsahovej náplne vzdelávania potrebám podnikateľského sektora technologicky vyspelých pobočiek multinacionálnych spoločností a malých a stredných podnikov v domácom vlastníctve,
- zlepšovanie efektívnosti a súdržnosti politík, vedy a výskumu na európskej, národnej a regionálnej úrovni.

Na druhej strane, ZOŠA v roku 2006 formulovala návrh vízie rozvoja Zakarpatskej oblasti v rámci Regionálnej stratégie ZOŠA do roku 2015. Vízia Zakarpatskej oblasti spočíva v tom, aby sa stala ekonomicky sebestačnou a silnou, s unikátnou prírodou, kultúrnymi a historickými tradíciami, vysokou vzdelanosťou obyvateľov a oblasťou s trvalým rozvojom pre rovnaké príležitosti svojich občanov.

Stratégia ZOŠA má stanovené nasledujúce priority:

- Podpora konkurencieschopnosti a životaschopnosti ekonomiky.
- Rozvoj ľudských zdrojov a zabezpečenie sociálnych štandardov života.
- Rozvoj hraničných a euroregionálnej spolupráce.
- Priestorová harmónia a ochrana životného prostredia.
- Rozvoj turizmu, kúpeľníctva a rekreácie.

Medzi stratégiami a víziami je možné nájsť prienik a bázu pre stanovenie spoločných cezhraničných zámerom. Existuje aj inštitucionálna podpora na tieto ciele - spolupráca medzi KSK a ZOŠA sa realizuje v ekonomickej oblasti za účinnej pomoci inštitúcií:

- SARIO regionálne pracovisko Košice (podporených 10 projektov medzinárodnej spolupráce),
- SOPK pracovisko Košice (projekt e-PLATON Slovakia, Ukraine and Flanders, projekt Hospodársko-ekonomické fórum Slovensko-Ukrajina),
- CPK Michalovce (projekt Podpora podnikania naprieč hranicami Slovensko-Ukrajina , Interreg III.A),
- Región Karpaty (projekty Využitie prírodného potenciálu slovensko-ukrajinského prihraničia pre rozvoj cestovného ruchu, projekt Euroregióny pre regióny)
- ARR Košice, n. o. (projekt IKAROS, projekt Shining mountains)

3.3 Cestovný ruch v KSK a ZOŠA

Koncepcia cestovného ruchu KSK zadefinovala vzájomné postavenie KSK, miestnych samospráv, združení CR a štátnych orgánov s cieľom zvýšiť podiel cestovného ruchu na ekonomickom raste KSK a zavedením systémového prístupu. Cieľom cezhraničnej spolupráce v oblasti cestovného ruchu bude podporovať miestne a subregionálne aktivity v cestovnom ruchu v susediacich regiónoch formou budovania partnerstiev, prípravou spoločných projektov regionálneho a miestneho charakteru, ako aj tvorbou nových produktov.

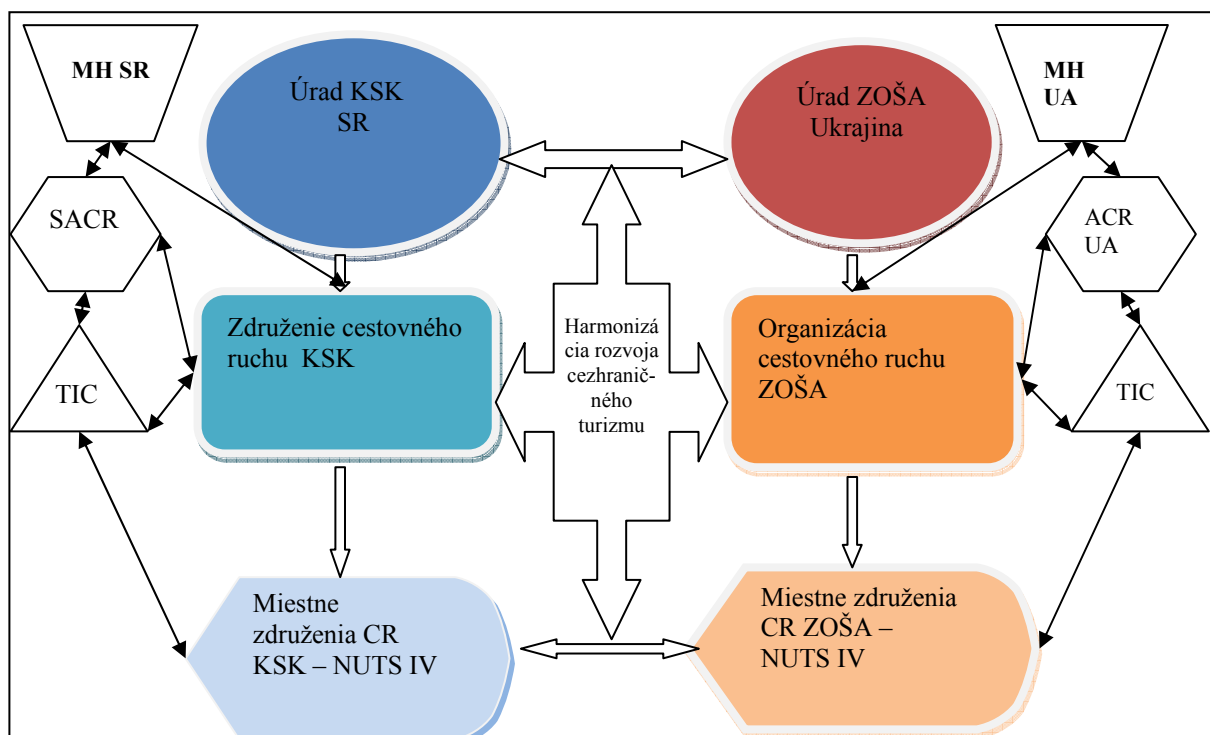
Pri budovaní cezhraničnej spolupráce v oblasti cestovného je potrebné predpokladať prepojenie relevantných organizácií cestovného ruchu v ZOŠA (obr. č. 24).

Existujúce problémy v cestovnom ruchu indikované inštitúciami cestovného ruchu a vyplývajúce z prieskumu je možné zhrnúť do nasledujúcich bodov:

- chýbajúci jednotný informačný systém CR a nedobudovaná sieť informačných kancelárií,
- nedostatočná profesionalita miestnych združení CR.
- nepostačujúce manažérske schopnosti hotelierov, majiteľov reštaurácií a správcov kultúrnych pamiatok,
- nepostačujúca kvalita ubytovacích zariadení a kvalita služieb v reštauráciách.
- slabá pomoc podnikateľom pri projektoch v CR a na druhej strane nedôsledné ekonomické vyhodnotenie rentability investícií.
- nedostatočná ponuka turistických produktov a programov, resp. chýbajúce inovácie a konkurencieschopné nápady prispôbené meniacim sa požiadavkám turistov (orientácia na outdoorovú a zážitkovú turistiku a pod.).
- krátka priemerná dĺžka pobytu turistov v zariadeniach CR a pomalý rozvoj ubytovania na súkromí.
- nízka miera zhodnocovania kultúrneho a prírodného dedičstva a jeho premietnutia do ponuky produktov v CR.

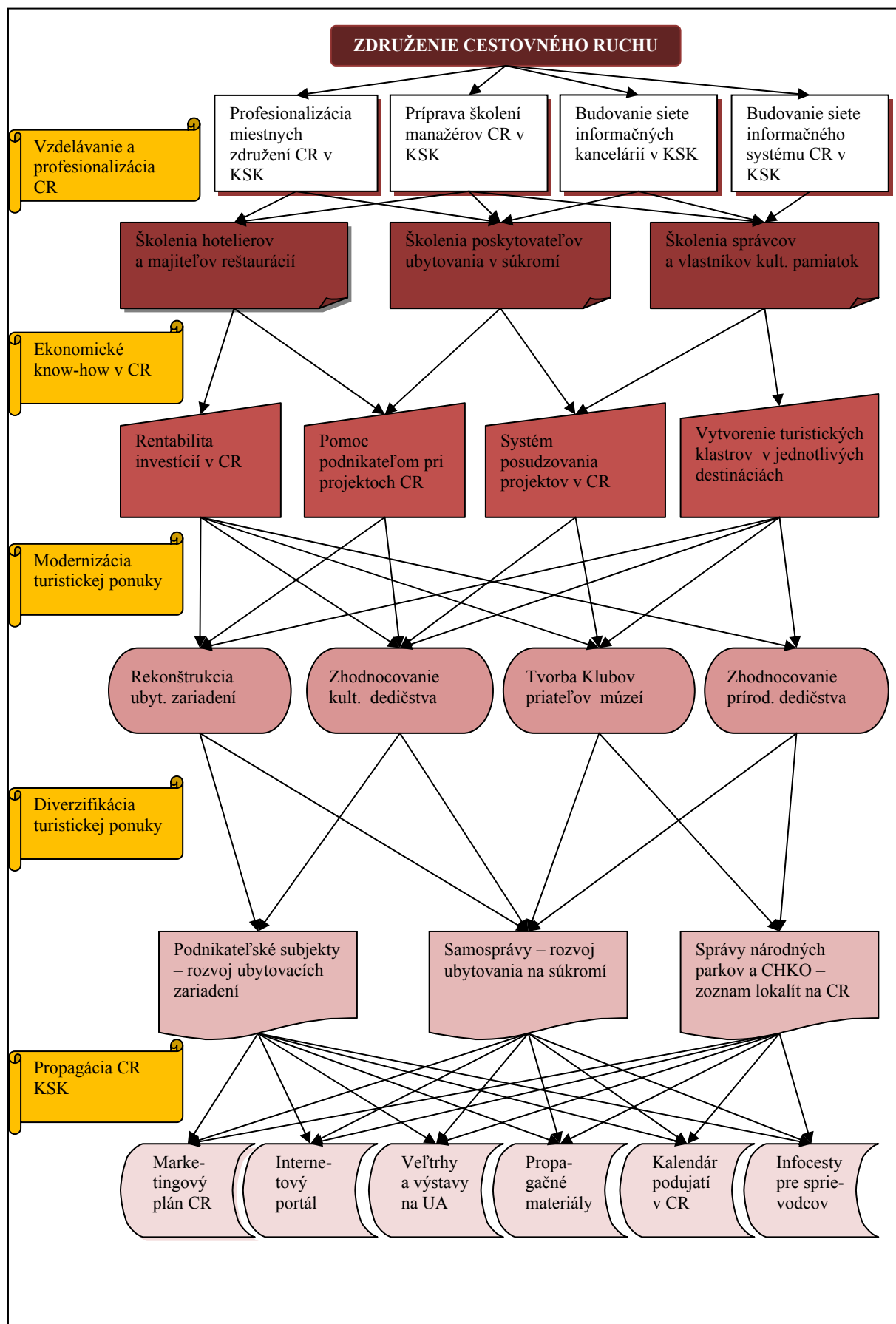
- nepostačujúca propagácia širšieho regiónu východného Slovenska v spojení so Zakarpatskou Ukrajinou (marketingový plán, kalendár podujatí, propagačné materiály, internetový portál).

Obr. č. 24 Inštitucionálna spolupráca Združenia cestovného ruchu KSK a Organizácie cestovného ruchu ZOŠA a partnerov na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

Na základe koncepcie je na obr. 25 navrhnutý spôsob riešenia problémov v cestovnom ruchu v podobe schémy.

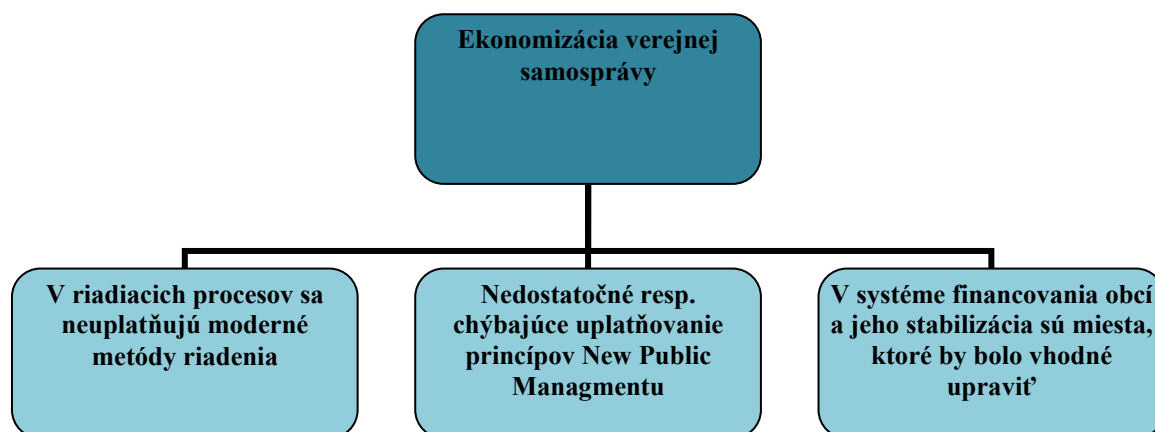
Obr. č. 25 Spôsob riešenia problémov v cestovnom ruchu

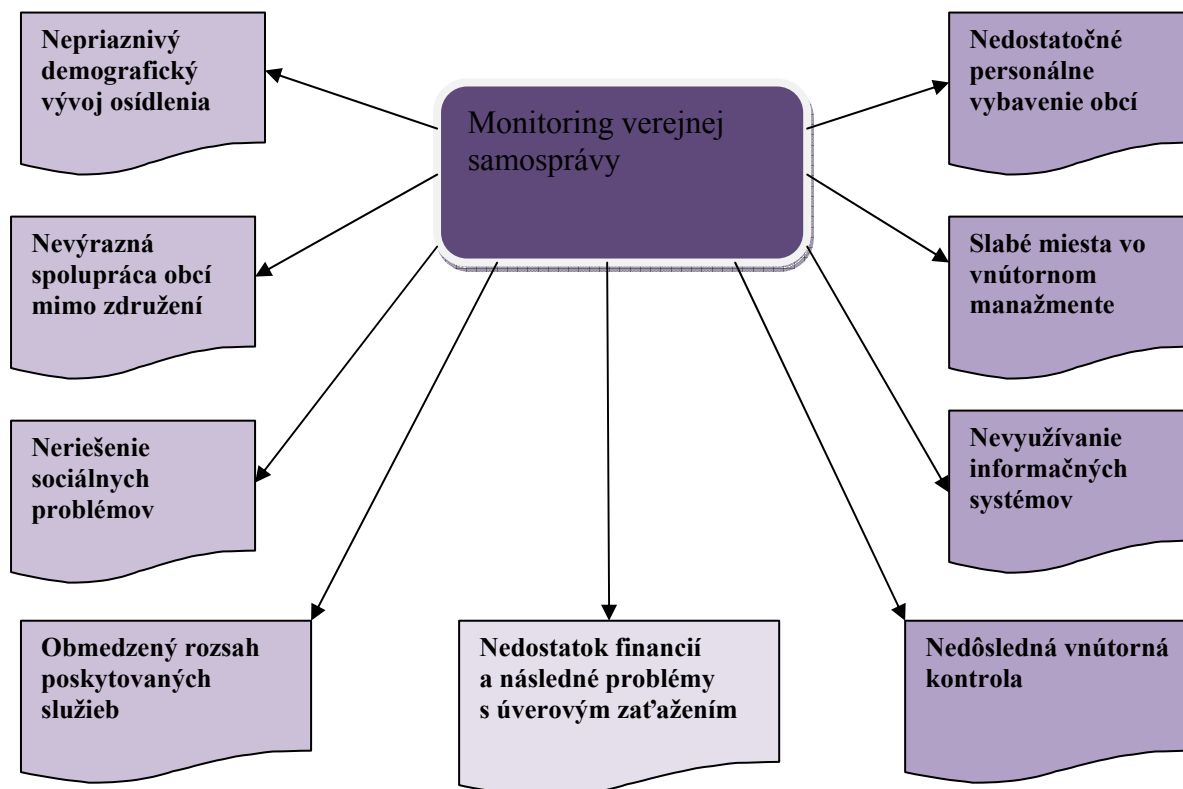
4. Verejná správa

V uplynulom desaťročí verejná samospráva Slovenska prekonala kompetenčnú a fiškálnu decentralizáciu. Tieto systémové zmeny vyvolali potrebu stabilizácie s cieľom zvýšiť kvalitu a efektívnosť v práci verejnej samosprávy v poskytovaní verejných služieb. Modernizácia verejnej samosprávy sa zameriava na riešenie problémov v oblastiach: ekonomizácia verejnej samosprávy, informatizácie verejnej samosprávy, rozvoja ľudských zdrojov, monitoringu verejnej samosprávy, a centier efektívneho administratívneho výkonu kompetencií a agend.

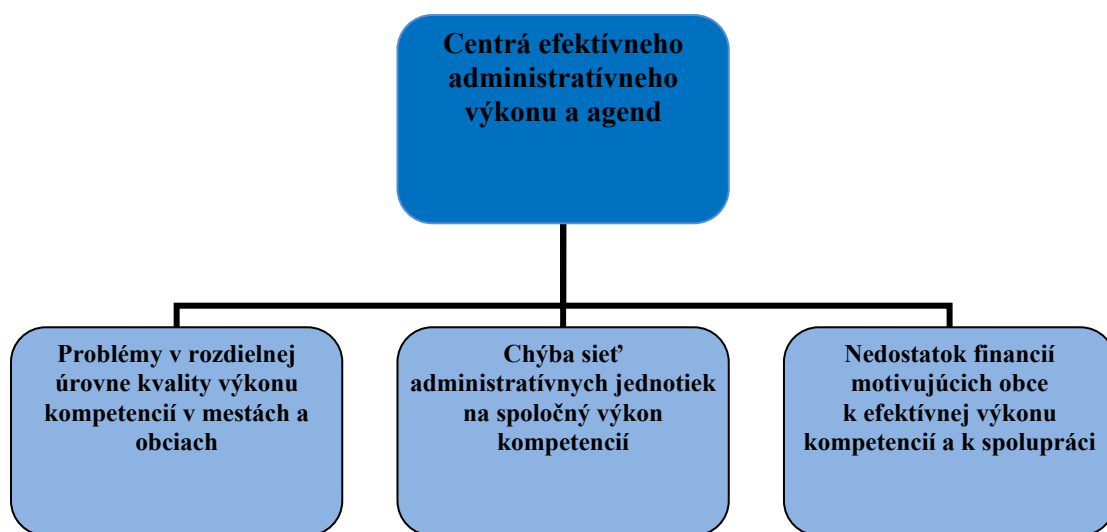
Obr. č. 26 Ekonomizácia verejnej samosprávy

Obr. č. 27 Monitoring územnej samosprávy

Obr. č. 28: Centrá efektívneho administratívneho výkonu kompetencií a agend

Pri bilaterálnych slovensko-ukrajinských vzťahoch sa zatiaľ nedostatočne nevyužíva národný a regionálny potenciál pre cezhraničnú spoluprácu. Na riešenie čaká problém prekrývania sa kompetencií jednotlivých inštitúcií, slabá koordinácia aktivít a asymetria kompetencií medzi slovenskými a ukrajinskými inštitúciami – iba koordináciou aktivít a spoločným smerovaním je možné dosiahnuť synergický efekt. Ďalším dôležitým momentom je slabá informovanosť o realizovaných projektoch a programoch cezhraničnej spolupráce na regionálnej úrovni, ktorých nositeľmi sú obce, mikroregióny, regionálne rozvojové agentúry, firmy a neziskové organizácie v KSK.

Územná samospráva na Slovensku majú väčšie kompetencie ako územná verejná správa na Ukrajine. Preto by úlohu lídra cezhraničnej spolupráce mala zohrávať regionálna samospráva KSK, v koordinácii s národnými a miestnymi aktivitami, tak aby sa vytvoril transparentný manažment cezhraničnej spolupráce. Navyše, cezhraničné aktivity by mali byť integrované aj v smere na maďarský prihraničný región a susedné slovenské regióny – prešovský a banskobystrický.

Príloha č.1: Zoznam subjektov orientujúcich sa na spoluprácu so Zakarpatskou oblasťou

	Obchodné meno	Adresa sídla prevádzkovej činnosti	Kontakt web stránka,tel, fax, mail
• Ministerstvá			
1.	Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja, Odbor cezhraničnej spolupráce	Oddelenie spoločného technického sekretariátu, Prievozská 2/B, 82525 Bratislava 26	Tel:+421/2/5831 7183, Fax:+421/2/5831 7584, Mail: ivana.rajecova@build.gov.sk
2.	Ministerstvo zahraničných vecí SR, 3TEO - Odbor štátov východnej Európy, južného Kaukazu, strednej Ázie	Hlboká cesta 2, 833 36 Bratislava	Telefón: 00421-2 / 5978 3431, 3teo@mzv.sk
3.	Ministerstvo vnútra SR, Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR	Račianska 45, 812 72 Bratislava	09610 50701 09610 59074
4.	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Odbor medzinárodného obchodu	Mierová 19, 827 15 Bratislava 212	T:02/4854 2421 T:02/4854 2422 F:02/4854 3420, trebula@economy.gov.sk steinerova@economy
• Podporné inštitúcie k podnikaniu na Slovensku			
5.	Košický samosprávny kraj	Námestie Maratónu mieru 1, 042 66 Košice	+421 55 7268229 eva.bruzenakova@vucke.sk
6.	Košická obchodná komora	Floriánska 19, 040 01 Košice	+421 55 3101151 Fax: +421 55 3101156 tomkova@sopk.sk, sopkrkke@sopk.sk www.ke.sopk.sk
7.	SARIO	Martinčeková 17 821 01 Bratislava	+421 2 58 260 100, 101 Fax: +421 2 58 260 109 sario@sario.sk www.sario.sk
8.	Generálny konzulát Ukrajiny v Slovenskej republike	Plzenská 11, 080 01 Prešov	Tel.: 051/771 0619, 771 0620, Fax: 051/771 0621, e-mail: asman@stonline.sk
• Podporné inštitúcie k podnikaniu na Ukrajine			
9.	Ľvovská oblastná štátna administrácia, sekcia zahraničných vzťahov zahraničných investícií	ulica Vinničenska 18, 79008 Ľvov	tel. +380 322 72-40-90, E-mail: tec@loda.gov.ua, http://www.loda.gov.ua
10.	Ľvovská obchodná a priemyselná komora	Strijský park 14, 79011 Ľvov	mobil: 0038050 317 23 67, tel. +380 322 76-46-12, tel./fax +380 32 297-07-49, E-mail: lcci@cci.lviv.ua,

			http://www.lcci.com.ua
11.	Embassy of the Slovak Republic Trade and Economic Department	ul. Jaroslavov Val 34, 010 34 Kyjev, Ukrajina	T: 0038 044 272 0985, F: 0038 044 272 0908, Mobil: 0038 067 2470013 (P. Zengo) e-mail: OBEO.Kyjev@economy.gov.sk slovaktrade@obeo.kiev.ua Mobil: 0038 0973958578(J. Kalman) T: 0038 044 2342656, e-mail: slovaktrade2@tetracom.net.ua
12.	Generálne konsultstvo Slovenskej republiky torgovno-ekonomičnyj viddil	ul. Ticha 2 88000 Užhorod, Ukrajina	t: 0038 0312 617660, f: 0038 0312 617659, m: 0038 050 372 08 68, e-mail: OBEO.Uzhorod@economy.gov.sk, torgskuzh@utel.net.ua
13.	Generálny konzulát SR v Užhorode - Ukrajina	Lokoty 4, 880 17, Užhorod, Ukrajina	00380/ 312/ 613 495, gkuzhorod@utel.net.ua, www.cguzhhorod.mfa.sk
14.	Slovenko-ukrajinská obchodná a priemyselná komora	Bulvár Rybalko 10/8, 021 05 Kyjev, Ukrajina	Tel: 00380 444 556400, Fax: 00380 444 561136, suopk@suopk.sk
15.	Zakarpatská obchodná a priemyselná komora	62, Hrushevskogo Str., Užhorod 88015, Ukrajina	Tel: +380 312 662214, 669450, Fax: +380 312 664477, 669499, E-mail: tpp@tpp.uzhgorod.ua, www.tpp.uzhgorod.ua
16.	Transcarpathian Enterprise Support (Zakarpatská podpora podnikania)	46,8-go Bereznaya str., app.101, Užhorod, Ukrajina	Tel: +380 312 619601, Fax: +380 312 619624, E-mail: eugene@tes.org.ua
17.	Regionálna rozvojová agentúra a podpora cezhraničnej spolupráce "Zakarpattya"	46,8-go Bereznaya str., app.228, Užhorod, Ukrajina	Tel: +380 312 619629, Fax: +380 312 619629
18.	Špeciálna ekonomická zóna "Zakarpattya"	8, Hoydy, Užhorod, Ukrajina	Tel: +380 312612769, Fax: +380 312612475, E-mail: sez@ogrsez.uzhgorod.ua
19.	"Nádej Ukrajiny" – agentúra na podporu malého podnikania	1, Kirril i Mefodiy square, app. 22, Užhorod, Ukrajina	Tel: 00380 312 235417
20.	Business Center Užhorodskej Univerzity	3, Narodnaya square, Užhorod, Ukrajina	Tel: 00380 312 233179
21.	Asociácia podnikateľov "Užhorod – XXI. Storočia"	186, Voloshin str., Užhorod, Ukrajina	Tel: 00380 312 617589
22.	Poradenská spoločnosť "UCCOM"	17, Koryatovich square, app. 65, Užhorod, Ukrajina	Tel: 00380 312 615470, Fax: 00380 312 615470

• Poradenské a informačné centrá v Košickom kraji			
23.	RPIC KOŠICE	Trieda SNP 48/A, 042 11 Košice 1	tel./fax: +421-55-644 68 63 www.rpicke.sk
24.	RPIC ROŽŇAVA	Zakarpatská 19, 048 01 Rožňava	tel.: +421-58-788 06 0, fax: +421-58-788 06 021 rpicrv@rpicrv.sk, www.rpicrv.sk, www.rpic.tv
25.	RPIC TREBIŠOV	M.R. Štefánika, komplex Berehovo, 075 01 Trebišov 1	tel/fax: +421-56-672 57 11, +421-56-676 34 13, tel/fax: +421-56-668 13 60, e-mail: rpic@rpic.tv, www.rpic.tv
26.	BIC KOŠICE	Florianska 19, 040 01 Košice 12	tel.: +421-55-7279 101, +421-55-7279 106, fax: +421-55-72 79 131, e-mail: bicke@bicke.sk, www.bicke.sk
27.	BIC SPIŠSKÁ NOVÁ VES	Zimná 72, 052 01 Spišská Nová Ves 1	tel./fax: +421-53- 417 38 11, +421-53-417 38 16, bicsnv@bicsnv.sk, www.bicsnv.sk
28.	Centrum prvého kontaktu Michalovce	Námestie Osloboditeľov 30, 071 01 Michalovce, kancelária: Nám.slobody 1	tel.: +421-56-688 58 01, fax: +421-56-688 58 02, cpkmi@stonline.sk, www.cpk.sk/michalovce
29.	Regionálna rozvojová agentúra Širava	Štefánikova 4, 071 01 Michalovce	mobil: 0907022077, e-mail: rra@sirava.sk, jurkova@infozemplin.sk, www.rra.sirava.sk
30.	Regionálna rozvojová agentúra Borolo	Kúpeľská 66, 073 01 Sobrance	Telefón: 056/ 628 1693 Fax: 056/ 628 1693, E-mail: borolo@borolo.sk, stolarik@borolo.sk, www.borolo.sk
31.	Regionálna rozvojová agentúra pre rozvoj Dolného Zemplína	Kukučínova 184/1, 075 01 Trebišov	Telefón: 056/6688100-1 Fax: 056/6688102, rradz@slovanet.sk, Web: www.rradz.sk
32.	Regionálna rozvojová agentúra v Kráľovskom Chlmci	L. Kossútha 101, 077 01 Kráľovský Chlmec	Telefón: 056/6281210 Fax: 056/6281211, rra@rarakch.sk, www.rarakch.sk
33.	Regionálna rozvojová agentúra v Moldave nad Bodvou	Rožnavská 10, 045 01 Moldava nad Bodvou	Telefón: 0915 921439, 0915 833888, Fax: 0915851931, petrik.e@stonline.sk, rra@rramoldava.sk, www.rramoldava.sk
34.	Regionálna rozvojová agentúra Rožňava	Zakarpatská 19, 048 01 Rožňava	Telefón: 058/7331384 Fax: 058/7882340, regag@stonline.sk, www.regag.sk
35.	Spišská regionálna rozvojová	Štefánikovo nám.	Telefóny: +421 53 4298 270,

	agentúra	5, 052 01 Spišská Nová Ves	+421 53 4411 429, Fax: +421 53 4411 429, srradp@sinet.sk, sprag@sinet.sk, srraek@sinet.sk, www.srra.sk, www.sinet.sk/sprag
36.	Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice n.o.	Strojárska 3, 040 01 Košice	Tel. 055 7289 317-8, Fax.055 7289 316, arr@arr.sk, http://www.arr.sk
37.	PODNIKATEĽSKÝ INKUBÁTOR GELNICA	Hlavná 146, 056 01 Gelnica	tel.: +421-918-896 566, tel./fax: +421-53-482 25 77, inkubator.mihalik@zoznam.sk
38.	KOŠICKÝ VEDECKO-TECHNICKÝ INKUBÁTOR	Floriánska 19, 040 01 Košice 12	tel.: +421-55-727 91 00, tel./fax: +421-55-72 791 30, kvti@kvti.sk, www.kvti.sk
39.	PODNIKATEĽSKÝ INKUBÁTOR MOLDAVA NAD BODVOU	Školská 10, 045 01 Moldava nad Bodvou	tel.: +421-55-488 02 20, fax: +421-55-460 32 21
• Euroregióny			
40.	Karpatský euroregión Slovensko (Karpatský Euroregión)	Hlavná 68, 040 01 Košice	Telefón: 0915901699, 0903958969, Telefón: 0915901699, 0903958969, Fax: 055/6254249, Web: www.euroregion-karpaty.sk, Web: www.euroregion-karpaty.sk, E-mail: euroregion.karpaty@mail.t-com.sk, erika.svedova@post.sk
41.	Ung-Tisza-Túr Euroregión	Obecný úrad Vojany, 076 72 Vojany č. 72	Telefón: 056/6395234, Fax: 056/6395234, Web: www.fehergyarmat.hu, E-mail: utteuroregion@centrum.sk
• Mikroregióny			
42.	Mikroregión Laborecká Niva	Obecný úrad Budkovce, Budkovce 125, 072 15	056/ 64 93 396, 056/688 67 92, 0903 – 614 212; uhrina@centrum.sk; ocu.budkovce@stonline.sk
43.	Záujmové združenie spoločenstva obcí mikroregiónu Juh Šíravy	Obecný úrad Zalužice, Zalužice 122, 072 34	056/ 6471287; hazin@lekosonline.sk
44.	Združenie obcí cestovného ruchu Zemplínska šírava	Obecný úrad Kaluža, Kaluža 4, 072 36	056/6492117, 0905/ 875765; ou.kaluza@stonline.sk; jan.cuchran@kaluza.sk
45.	Združenie obcí časti Použia	Obecný úrad Drahnov, Drahnov 1, 076 74	056/ 6396110, 056/ 6395388; obec.drahnov@pobox.sk; www.drahnov.sk
46.	Mikroregión Čierna voda - Uh	Obecný úrad Senné, Športová 230, Palín, 072 13	Saboslai, 0905/ 440186, Mgr. Timko 0911/ 649723; obecsenne@stonline.sk;

			www.senne.sk
47.	Združenie obcí mikroregiónu Poondavie	Obecný úrad Tušická Nová Ves, Tušická Nová Ves 167, 072 02	056/ 6495711; outusicka@stonline.sk
48.	Mikroregión Použie	Obecný úrad Oborín, Oborín 125, 076 75	056/6281860, 056/6281861; oborin@minet.sk
49.	Sobrancecké regionálne združenie obcí	Obecný úrad Tibava, Tibava 131, 073 01	056/652 2271; ocu.tibava@lekosonline.sk
50.	Združenie obcí mikroregiónu Borolo	Obecný úrad Inovce, Inovce 28, 072 64	056/ 6982960; ouinovce@stonline.sk
51.	Mikroregión Koromľa	Obecný úrad Koromľa, Koromľa 152, 072 62	056/ 6983060, 0905/ 819111; koromla@lekosonline.sk
52.	Mikroregión Dobrá voda	Obecný úrad Porostov, Porostov 86, 072 55	056/652 28 22, 0910941930; porostov@lekosonline.sk
53.	Mikroregión Okna	Obecný úrad Vyšné Remety, Vyšné Remety 112, Remetské Hámre, 072 41	056/ 6595239, 0905/ 944570; mikrookna@szm.sk; vysneremety@lelkosonline.sk www.mikrookna.szm.sk
54.	Mikroregión Uh - Olšava	Obecný úrad Jenkovce, Jenkovce 210, 072 52	056/6598409, 0918/ 519972; obecjenkovce@lekosonline.sk
55.	Mikroregión Tarbucka, združenie obcí	Obecný úrad Veľký Kamenec, Veľký Kamenec 255, 076 36	056/ 6283216, 0907/ 952674; kamenec@post.sk
56.	Regionálne združenie CR v okrese Trebišov	Mestský úrad Trebišov, M.R.Štefánika 862, 075 25	056/713392; region@trebišov.sk
57.	Trojhraničie združenie obcí	Obecný úrad Veľké Trakany, Rákocziho 419, 076 42	056/ 6355129; ou.vel.tr@sdtonline.sk; www.velketrakany.sk
58.	Burod – Združenie obcí	Obecný úrad Veľký Horeš, Družstevná 333, 076 52	056/ 6397212; tarr@zoznam.sk; www.velkyhores.sk
59.	Združenie miest a obcí Medzibodrožia	Obecný úrad Somotor, Obchodná 39/ 7, 076 35	056/ 63 96 110; somotor@stonline.sk; www.somotor.sk
60.	Rovina - združenie obcí	Obecný úrad Zemplínske Jastrabie, Hlavná 27, 076 05	056/ 6681991; ocujastr@stonline.sk; ocujastr@mail.t-com.sk
61.	Združenie miest a obcí	Mestský úrad	056/ 6782437;

	Sečovce a okolie	Sečovce, Námestie sv. Cyrila a Metoda 43/27, 078 01	secovce@stonline.sk; mesto@secovce.sk
62.	Združenie prihraničných obcí VK ČOV	Obecný úrad Lastovce, Hlavná 306, 076 14	056/ 6702242, 0907/ 956083; obec_lastovce@stonline.sk
63.	Združenie obcí Tokajského mikroregiónu	Obecný úrad Malá Trňa, Malá Trňa č. 25, 076 82	056/ 67932 22, 0905/ 836027; starosta@cerhov.sk; obec.cerhov@zoznam.sk, www.cerhov.sk
64.	Mikroregión Ticce, združenie obcí	Obecný úrad Zatin, Hlavná 241/45, 076 53	0908/ 607537; stav.urad@kralovskychlmec.sk
65.	Rozvojové partnerstvo Medzibodrožia	Obecný úrad Viničky, Tokajská 191/5, 076 31	056/ 6373181, 056/ 6373452, 0905/ 691721; obec.vinicky@stonline.sk
66.	Združenie miest a obcí okresu Košice-okolie (ZMOKO)	Mestský úrad Moldava nad Bodvou, Školská 2, 045 01	055/ 4880211, 055/ 4899242; zacharias.istvan@moldava.sk zmoub@dodo.sk
67.	Združenie obcí údolia Kaňapy (ZOÚK)	Obecný úrad Komárovce, Komárovce 22,	055/ 5660201, zouk@komarovce.sk, www.zouk.sk
68.	Mikroregión Hornád	Obecný úrad Valaliky, Poľná 8, 044 13	055/ 699 98 04, ocuvalaliky@stonline.sk; m.soltes@zoznam.sk, http://abov.host.sk/
69.	Združenie obcí Olšavského mikroregiónu	Obecný úrad Nižná Kamenica, Nižná Kamenica 60, 044 45	055/ 6965523, obecsvinica@stonline.sk
• Mestá a obce v prihraničnej oblasti			
70.	Michalovce	Námestie Osloboditeľov 30; 071 01	056 / 6443 528; www.michalovce.sk
71.	Nacina Ves	Nacina Ves 229; 072 21	056 / 6498 224; ou.nacinaves@stonline.sk
72.	Rakovec nad Ondavou	Rakovec nad Ondavou 209; 072 03	056 / 6885 811; www.rakovecnadondavou.ocu.sk
73.	Strážske	Nám. Alexandra Dubčeka 300; 072 22	056 / 6491 431; www.strazske.sk
74.	Trhovište	Trhovište 121; 072 04	056 / 6495 223; obectrhoviste@stonline.sk
75.	Vinné	Vinné 508; 072 31	056 / 6492 224; www.vinne.sk
76.	Vojany	Vojany 72; 076 72	056 / 6395 234; ouv@naex.sk
77.	Zalužice	Zalužice 207; 072 34	056 / 6886 531
78.	Bežovce	Bežovce 184; 072 53	056 / 6590 219; www.bezovce.sk
79.	Lekárovce	Lekárovce 505;	056 / 6590 608;

		072 54	www.obeclekarovce.szm.sk
80.	Úbrež	Úbrež 169; 072 42	056 / 6596 252; obecubrez@stonline.sk
81.	Borša	Borša; 076 32	056 / 6792 213
82.	Cejkov	Cejkov 334; 076 05	056 / 6795 026
83.	Čerhov	Dlhá 100; 076 81	056 / 6793 222; obeccerhov@zoznam.sk
84.	Kuzmice	Kuzmice; 076 12	056 / 6685 490
85.	Michalany	Hlavná 108; 076 14	056 / 6702 328; obecnichalany@stonline.sk
86.	Sečovce	Sečovce; 078 01	056 / 6782 525; www.secovse.sk
87.	Somotor	Somotor; 076 35	056 / 6396 110; www.somotor.sk
88.	Streda nad Bodrogom	Hlavná 176; 076 31	056 / 6283 990; obecstredanb@stonline.sk
89.	Trebišov	M.R. Štefánika 862; 075 01	056 / 6722 665; www.trebisov.sk
90.	Veľký Kamenec	Veľký Kamenec 255; 076 076 3136	056 / 6377 211
91.	Viničky	Tokajská 191/5;	056 / 6373 281; obec.vinicky@stonline.sk
92.	Vojčice	P.O. Hviezdoslava 408; 076 22	056 / 6761 138; vojice@stonline.sk
93.	Obecný úrad Veľké Trakany	Rákoczi 419, 076 42 Veľké Trakany	056 6355129, ocu.vel.tr.@stonline.sk, www.velketrakany.ocu.sk/
94.	Obecný úrad Malé Trakany	K Tise 325, 076 42 Veľké Trakany	056 6355408, obec.maletrakany@post.sk
95.	Mestský úrad Čierna nad Tisou	Nám. Pionierov 1, 076 43 Čierna nad Tisou	Tel.: 056 6350200, Fax.: 056 6350754, mestsky urad_ciernanadtisou@stonline.sk
96.	Obecný úrad Biel	Hlavná 48, 076 41 Biel	0566351732
97.	Obecný úrad Dobrá	Hlavná 9/151 Dobrá, 076 41	0566321349
98.	Obecný úrad Pribeník	S. Petöfiho 276, 076 51	056 6322430, obecpribenik@stonline.sk, www.pribenik.sk
99.	Obecný úrad Bačka	Hlavná 130 Bačka, 076 84	056 6321559, obecbacka@stonline.sk, www.backa.ocu.sk
100.	Obecný úrad Leles	Leles č. 62, 076 84	Tel.: 056 6362311, mobil: 0903 830 440, Leles62@hotmail.com
101.	Mestský úrad Kráľovský Chlmec	L. Kossutha 99. 07713 Kráľovský Chlmec	Tel.: 056 6321238, fax: 056 6322140, mesto@kralovskychlmec.sk, www.kralovskychlmec.sk
102.	Obecný úrad Boťany	Kvetná 243/1, Boťany, 076 43	056 635056, obecbotany@gmail.com
103.	Obecný úrad Čierna	Hlavná 24/17, 076	056 6350107,

		43 Čierna nad Tisou	jambor.l@zoznam.sk
104.	Obecný úrad Ptrukša	č. 170 Ptrukša, 076 77	0566380041
105.	Obecný úrad Veľké Slemence	č. 106, Veľké Slemence, 076 77	Tel.: 056 6380001, fax:056 6390081, nagyszelmenc@stonline.sk
106.	Obecný úrad Ruská	č. 61 Ruská, 076 77	056 6380038, obec.ruska@centrum.sk
107.	Obecný úrad Kapušianske Kľačany	č. 27 Kapušianske Kľačany, 079 01	056 6382752, obeckapklacany@stonline.sk
108.	Obecný úrad Budince	č. 25 Budince, 076 77	056 6380136, obecbudince@centrum.sk
109.	Obecný úrad Maťovské Vojkovce	č. 155 Maťovské Vojkovce, 079 01	0566389011
110.	Obecný úrad Čierne Pole	Č. 16 čierne Pole, 079 01	06383222, ciernepole@centrum.sk
111.	Mestský úrad Veľké Kapušany	Sídliisko L. N. Tolstého 1, 079 01 Veľké Kapušany	Tel.: 056 6382562, Fax.: 056 6382334, msu.kapusany@stonline.sk, www.vkapusany.sk
112.	Obecný úrad Čičarovce	č. 90 Čičarovce, 076 71	Tel.: 056 6383170, fax: 056 6281830, cicarovce@sivinet.sk, www.cicarovce.sk
113.	Obecný úrad Bajany	Č. 161 Bajany, 072 54	056 6494231, ou.bajany@zoznam.sk, www.bajany.sk
114.	Obecný úrad Krišovská Liesková	č. 154 Krišovská Liesková	056 6388025, ocu-krll@sivinet.sk
115.	Obecný úrad Pavlovce nad Uhom	č. 17 Pavlovce nad Uhom, 072 14	Tel.: 056 6494202, fax: 056 6494536, pavlovce@pavlovce.sk
116.	Obecný úrad Vysoká nad Uhom	č. 313 Vysoká nad Uhom, 072 14	056 6494303, obec vysokanaduhom@stonline.sk
117.	Obecný úrad Bežovce	Č. 184 Bežovce, 072 53	056 6590219, oubezovce@lekosonline.sk, www.bežovce.sk
118.	Obecný úrad Pinkovce	Č. 29 Pinkovce, 072 54	0566590223
119.	Obecný úrad Záhor	Č. 121 Záhor, 072 53	Tel.: 056 6590210, fax.: 056 6982680
120.	Obecný úrad Jenkovce	Č. 200 Jenkovce, 072 52	056 6598409, www.obecjenkovce.host.sk
121.	Obecný úrad Tašul'a	č. 42 Tašul'a, 072 52	056 6598260, ocutasula@centrum.sk
122.	Obecný úrad Nižné Nemecké	č. 100 Nižné Nemecké, 072 52	056 6598513, nizne.nemecke@stonline.sk
123.	Obecný úrad Vyšné Nemecké	č. 55 Vyšné Nemecké, 072 51	056 6599259, ocu-vn@lekosonline.sk
124.	Obecný úrad Husák	č. 25 Husák, 072 51	05693272
125.	Obecný úrad Krčava	č. 17 Krčava, 072 51	0566599222

126.	Obecný úrad Kristy	č. 83, Kristy, 072 55	056 6598415, kristy@lekosonline.sk
127.	Obecný úrad Sejkov	č. 80 Sejkov, 072 51	056 6599421, sejkov@lekosonline.sk
128.	Obecný úrad Svätuš	č. 72 Svätuš, 072 55	0566597202
129.	Obecný úrad Orechová	č. 57 Orechová, 072 51	0566522396
130.	Obecný úrad Porostov	č. 86 Porostov, 072 55	056 6522822, porostov@lekosonline.sk
131.	Obecný úrad Ostrov	č. 106 Ostrov, 072 55	056 6522291, fmarcin@zoznam.sk
132.	Obecný úrad Petrovce	č. 2 Petrovce, 072 62	056 6593275, ocuhuta@stonline.sk
133.	Obecný úrad Koromľa	č. 172 Koromľa, 072 62	0566593271
134.	Obecný úrad Kolibarovce	č. 49 Kolibarovce, 072 61	0566593273
135.	Obecný úrad Porúbka	č. 151 Porúbka, 072 61	056 6593254, www.porubka.sk
136.	Obecný úrad Vojnatina	č. 124 Vojnatina, 072 61	056 6522353
137.	Obecný úrad Priekopa	č. 100 Priekopa, 072 61	056 6522283, ocupriekopa@lekosonline.sk
138.	Obecný úrad Nižná Rybnica	č. 125, Nižná Rybnica, 073 01	056 6522347, oun.rybnica@stonline.sk, www.niznarybnica.sk
139.	Obecný úrad Bunkovce	č. 103 Bunkovce, 072 44	Tel.: 056 6597345, fax.: 056 6982460, oubunkovce@stonline.sk
140.	Obecný úrad Tibava	č. 131 Tibava, 07301	056 6522271, ocu.tibava@stonline.sk, www.tibava.ocu.sk
141.	Obecný úrad Blatné Remety	č. 26 Blatné Remety, 072 44	0566597235
142.	Mestský úrad Sobrance	Štefánikova 23, 073 01 Sobrance	Tel.: 056 6523510, fax.: 056 6522410, sekretariat@sobrance.sk, www.sobrance.sk
143.	Obecný úrad Jasenov	č. 47 Jasenov, 072 42,	0566596258
144.	Obecný úrad Inovce	č. 28 Inovce, 072 64	Tel.: 056 6982960, fax.: 056 6982962, ouinovce@stonline.sk
145.	Obecný úrad Ruskovce	č. 47 Ruskovce, 072 42	0566522351
146.	Obecný úrad Koňuš	č. 39 Koňuš, 072 63	056 6523315, konus@lekosonline.sk
147.	Obecný úrad Choňkovce	Č. 180 Choňkovce, 072 63	056 6522510, ouchonkovce@stonline.sk
148.	Obecný úrad Baškovce	č. 29 Baškovce, 073 01	056 6522337, baskovce@stonline.sk
149.	Obecný úrad Hlivištia	Č. 73 Hlivištia,	056 6522317,

		073 01	hlivistia@lekosonline.sk
150.	Obecný úrad Vyšná Rybnica	č. 119 Vyšná Rybnica, 072 41	056 6595238, vysnarybica@lekosonline.sk, www.zsvr.szm.sk
151.	Obecný úrad Vyšné Remety	č. 112 Vyšné Remety, 072 41	056 6595239, ocuvremety@stonline.sk
152.	Obecný úrad Remetské Hámre	č. 82 Remetské Hámre, 072 41	056 6595236, remetskehamre@stonline.sk
153.	Obecný úrad Beňatina	č. 10 Beňatina, 072 64	056 6582506, benatina@lekosonline.sk
154.	Obecný úrad Podhorod'	Č. 112 Podhorod', 072 64	056 6584077, podhorod@lekosonline.sk
155.	Obecný úrad Ruský Hrabovec	č. 51 Ruský Hrabovec, 072 64	0566584086
156.	Obecný úrad Ruská Bystrá	č. 19 Ruská Bystrá, 072 64	0566584071
• Univerzity			
157.	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	Šrobárova 2, 041 80 Košice, SR	Telefón: (+421 55) 622 26 08, Fax: (+421 55) 678 69 59, 622 81 09, adriana.sabolova@upjs.sk
158.	Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach	Komenského 73, 041 81 Košice	00421 905 561 509, rolfova@uvm.sk
159.	Technická univerzita Košice	Letná 9 042 00 Košice	Tel.: (+421 55) 602 2002, Fax.: (+421 55) 633 2748 maria.mrazova@tuke.sk
160.	Ekonomická univerzita v Bratislave, Podnikovohospodárska fakulta v Košiciach	Tajovského 13, 041 30 Košice	055/602 23 243 dekan@euke.sk
161.	Prešovská univerzita v Prešove	Námestie legionárov 3, 080 01 Prešov	+421 905 702274 vatascin@unipo.sk +421 915 415506 snincakova@unipo.sk www.unipo.sk
162.	Ekonomická univerzita Bratislava	Dolnozemska cesta 1/b, 83552 Bratislava	+421 02 67952681, spfhi@googlegroups.com
• Televízie			
163.	TV Mistrál	Námestie Osloboditeľov 35, 071 01 Michalovce	+421 56 6888051 mistrál@stonline.sk
164.	TV Zemplín	P.O.Box 119 07101 Michalovce	+421 915 840176 tvzemplin@tvzemplin.sk www.tvzemplin.sk
• Firmy			
165.	U. S. Steel Košice, s.r.o.	Vstupný areál U. S. Steel, Košice 044 54	tel.: +421 55 673 4476, fax: +421 55 675 3511, mobil: +421 903 640 680, e-mail: jbaka@sk.uss.com
166.	Embraco Slovakia s.r.o.	Odorínska cesta 2, Spišská Nová Ves 052 80	tel. 0903 615 793, 053/ 41 721 81, fax: 053/ 41 722 55,

			e-mail: k.drzikova@embraco.sk, nezistené
167.	GETRAG FORD Transmissions Slovakia, s.r.o.	Perínska cesta 282, Kechnec 044 58	
168.	Unomedical s.r.o.	Priemyselný park 3, Michalovce 071 01	Tel 421 56 6881071, 6881072, 6442470, Fax: +421 56 6881073
169.	Panasonic AVC Networks Slovakia s.r.o.	Hornádska 80, Krompachy 053 42	Tel.: + 421 2 206 22 211, Fax (obchodné oddelenie) 421 2 206 22 311, Fax (servisné oddelenie) 421 2 206 22 313, panasonic.bratislava@eu.pan asonic.com
170.	Yazaki Wiring Technologies Slovakia s.r.o.	Užhorodská 6080/35A, Michalovce 071 01	Tel.: 056/6417537, E-mail: hrdepartment.ywts@yazaki- europe.com
171.	Východoslovenská energetika a.s.	Mlynská 31	0850 123 333, info@vse.sk
172.	Molex Slovakia, a.s.	265, Kechnec 044 58	Tel.: +421-55-72 73 111, Fax: +421-55-72 73 100, E-mail: mxslovakia@molex.com
173.	VALEO SLOVAKIA, s.r.o.	Južná trieda 125, Košice 040 01	E-mail: vss-kosice-jobs@valeo.com, Web: http://www.valeo.com
174.	BSH Drives and Pumps s.r.o.	Továrenská 2, Michalovce 071 01	Tel +421 (56) 6417 404, Fax +421 (56) 6417 264, martina.moskalova@bshg.com
175.	SEZ Krompachy a.s.	Hornádska 1, Krompachy 053 42	tel.: +421– 53 – 4189 111, fax: +421– 53 – 4189 317, www.sez-krompachy.sk, e-mail: sez@sez- krompachy.sk
176.	KOVOHUTY Krompachy, akciová spoločnosť	ul. 29. augusta 586, Krompachy 053 42	tel.: +421 (0) 53 4161 104, office@kovohuty.sk
177.	SCA Hygiene Products Slovakia, s.r.o.	400, Gemerská Hôrka 049 12	Telefón: 0587860205, Telefón:4210587860212, E-mail:info@libresse.cz, Web: libresse.sk, E-mail: personalne@sca.com
178.	Slovenský plynárenský priemysel, a.s.	Moldavská 12, Košice 11, 040 11	0850 111 363, +421-(2)-5869 9090, Fax: 02/58 69 90 00, zakaznickalinka@spp.sk,
179.	Slovenské elektrárne, a.s.	Hraničná 12, 827 36 Bratislava 212, Slovenská republika	Tel +421 2 5866 1111, Fax: +421 2 5341 7525, E-mail: info@hq.seas.sk
180.	E-Zetka	Iliašovská 18,	+421 915 922 130

		053 11 Smižany	
181.	Z&H Ján Habas	Iliašovská 18, 053 11 Smižany	+421 53 451 0368 +421 915 922 130 habas@zah.sk www.zah.sk
182.	Hotel Širava	Zemplínska Širava 072 36 Kaluža	+421 56 6492556-9 +421 56 6492562 hotelsirava@ke.telecom.sk www.hotelsirava.sk
183.	Holiday Tours - Tavel agency	Zemplínska Širava 072 36 Kaluža 25	+421 56 6492492
184.	Hotel Euro penzión Salas	Zemplínska Širava - Medvedia Hora	+421 56 6492120, +421 905 262 212, salas@sirava.sk, www.salas.sirava.sk
185.	CK Tatra, Trebišov	Paričovská 1130/21 075 01 Trebišov	+421 56 6723330 karoljasek@slovanet.sk www.cktatra.sk www.letenky.sk
186.	Relax, a.s.	Hornádska 1 053 42 Krompachy	+421 53 447 0046 +421 905 348 460 relaxkrompachy@stonline.sk www.relax-chatovaosada.sk
187.	Penzión Rybárik	Hôrka, 072 31 Vinné	+421 915 902283 +421 56 6492317 www.sirava.sk
188.	Hotel Kohal	Trieda SNP 61, 040 11 Košice	+421 55 6426501-3 fax:+421 55 6426504, repcia@hotelkohal.sk, www.hotelkohal.sk
189.	Penzión Slniečko	Kamenec 606, 072 36 Kaluža,	+421 56 6420004, +421 905 453 255, rovnakova@cymedica.sk, www.slniecko.sk
190.	Sempro	Jasenov 128	+421 918 539346
191.	Autoškola Perfekt Dlugoš	Okružná 5, 071 01 Michalovce	+421 56 6420111, www.autoskolaperfekt.sk, pdlugos@post.sk
192.	Mikado	Hroncova 5, 040 11 Košice	+421 55 6325 002 +421 55 6325 003 +421 905 902 326 mikado@kbc.sk
193.	Nábytok Dante	Sama Chalútku 5909 Michalovce 071 01	+421 56 688 96 11, +421 905 967 035, nabytokdante@stonline.sk
194.	Mária Kollárová - Nábytok	Južná Trieda 123, 040 01 Košice	+421 905 216 100 nabytok@kollarova- nabytok.sk
195.	ĎURKA SK, s.r.o.	Tajovského 4, 071 01 Michalovce	+421 905 459817, +421 56 6442541, durkova@durka.sk www.durka.sk
196.	DOZA, v.d.	Michalovská 73, 073 01 Sobrance	+421 56 6521108, +421 905 135493

			doza@szm.sk
197.	Maxima Broker a.s.	Gemerská 3, 040 01 Košice	+421 55 7899972 +421 903 903543 fax:+421 55 7899971 sedlacek@maximabrokeras.sk www.maximabrokeras.sk
198.	Peroutka&Fedoríšin s.r.o.	Stavbárov 1 071 01 Michalovce	+421 56 6888 702 +421 56 6442 466 riaditel@peroutka.sk www.peroutka.sk
199.	Sandra s.r.o.	Cukrovarská 2 075 01 Trebišov	Tel + Fax: +421 56 6797150
200.	Cypron studios, s.r.o. Michalovce	Okružná 114, 071 01 Michalovce	+421 907 161732 pavelka@cypron-studios.com www.sector.sk
201.	Infozemplín s.r.o.	Jána Husa 1723/3, 075 01 Trebišov	+421 915 951 096 milan@umelec.sk www.sirava.sk www.infozemplin.sk www.umelec.sk
202.	Singularity, s.r.o.	Námestie slobody 13, 071 01 Michalovce	+421 56 6441 225 +421 905 644368 +421 905 231334 info@singularity.sk www.singularity.sk
203.	Agentúra Uhal	Obchodná 2, 071 01 Michalovce	+421 56 6881501, fax:+421 56 6881502, uhalf@stonline.sk, www.uhal.sk
204.	IZO 4, s.r.o.	Priemyselná 5 071 01 Michalovce	+421 905 750 902 izo4@stonline.sk www.izo4.sk
205.	SLOVECO, s.r.o.	Popradská 66 040 11 Košice	+421 55 6405 301-3 sloveco@sloveco.sk www.sloveco.sk
206.	SCORP spol. s r.o. Michalovce	Jaroslawska 7, 07101 Michalovce	+421 56 6431125, +421 56 6442045, scorp@scorpmi.sk, www.scorpmi.sk
207.	AQUA - SENZOR s.r.o.	Opatovska cesta 81 Košice 040 01	+421 55 6740229 +421 905 408437 aqua-senzor@aqua-senzor.sk www.aqua-senzor.sk
208.	EKV - Montáže	Kasarenska 2 Stražske 072 22	+421 56 6491345 ekv@pobox.sk www.ekv.szm.sk
209.	MARCK s.r.o.	Magnezitárska 11 Košice 042 76	+421 55 7994083 +421 911 944225 matis@stonline.sk
210.	Najtex Slovakia	Konečná 3 Michalovce 071 01	+421 56 6420256 +421 915 063347 najtexslovakia@stonline.sk
211.	INGEMA, s.r.o.	Močarianska 1 071 01 Michalovce	+421 905 454959 +421 907 666130 ingema@ingema.sk

			www.ingema.sk
212.	Kerss, s.r.o.	Námestie Osloboditeľov 940/1 071 01 Michalovce	+421 905 904 666 kerss@kerss.sk www.kerss.sk
213.	Atlas F. Weyhausen AG & Co. KG Mschinenfabrik Wildeshausen	Slovenská 54, 052 01 Spišská Nová Ves	+421 903 634 778 atobi@zoznam.sk www.radlader.com
214.	Jankovyč Ladislav	Fialkova 3, 071 01 Michalovce	+421 905 439771 jankovyv@wmx.sk
215.	Centrum jazykov MM Star	Masarykova 9, 071 01 Michalovce	+421 905 336758
216.	Meridian Bros, s.r.o.	Repná 21, 040 13 Košice	+421 55 6369488 anna@meridian.sk
217.	Ing. Ľuboslav Závacký - ZyLoink	Kuzmányho 1891/10 071 01 Michalovce	+421 905 681 880 zylo64@inmail.sk
218.	Horiák Štefan Ing.	Leninská 9, 071 01 Michalovce	+421 904 604681, hornak1@post.sk
219.	J.K. Invest Terbišov	Paričovská 1130/21 075 01 Trebišov	+421 905 550456
220.	Ľubomír Jurko	Pozdišovce 309, 072 01 Pozdišovce	+421 905 384606
221.	Miplastik, s.r.o.	Hviezdoslavova 1364/21, 071 01 Michalovce	+421 56 6420701 balint@miplastik.sk
222.	RC - Tip, s.r.o.	Mierová 12, 048 01 Rožňava	+421 903 449644, info@okbyvanie.sk
223.	S&K Managment Systems, s.r.o.	Letná 45, 040 01 Košice	+421 902 900869, mala@skms.sk, www.skms.sk
224.	Slovres, a.s.	Ratislavova 100, 04001 Košice	Tel:+421 55 72 62 111, Fax: +421 55 72 62 100, E-mail: slovres@slovres.sk
225.	Ing. Emília Hašíková PROIKER	Zámočnícka 166, 07222 Strážske	Tel:+421 56 64 77 666, Fax: +421 56 64 77 666, E-mail: proiker@stonline.sk, www.proiker.sk, www.haspro.sk
226.	Plynroz, a.s.	Kúpeľská 66, Sobrance 073 01	Tel:+421 56 65 22 446, Fax: +421 56 65 222 84
227.	PEREHANEC s.r.o.	Olšovany č.149, 044 19 Olšovany	Tel:+421 55 696 5663, Fax: +421 55 696 5663, E-mail: perehanec@stonline.sk
228.	Trading Slovakia PP s.r.o.	Južná Trieda 78, 040 01 Košice	Tel: +421 905 787 937, +421 905 270 093 E-mail: tradingslovakia@tradingslovak

			ia.sk, peter.papcun@tradingslovakia.sk, www.tradingslovakia.sk
229.	MKM - STRED spol. s r.o.	Prešovská 73, 044 31 Družstevná pri Hornáde	Tel:+421 903 722 502, Fax: +421 55 698 1464, E-mail: ivan-tirpak@mkm- stred.sk
230.	SI TRADE s.r.o.	M.R.Štefánika 2393/25, 075 01 Trebišov	Tel.: +421 56 672 7464, Fax: +421 56 672 7761, E-mail: sitrade@sitrade.sk
231.	AGRITECH SLOVAKIA s.r.o.	Dobranská, 2197, 07701 Kráľovský Chlmec	Tel.: +421 908 983 775, Fax: +421 56 63 23 884, E-mail: agritech@dornet.sk
232.	QATRO s.r.o.	Letecká 37, 052 01 Spišská Nová Ves	Tel.: +421 53 442 27 19, Fax: +421 53 442 27 19, E-mail: qatro@stonline.sk, www.qatro.sk
233.	DataInterComp spol. s r.o. stredisko drevovýroby EUROWOODING	Moyzesová 18, 042 39 Košice	Tel.: +421 55 62 268 05, Fax: +421 55 62 268 05, E-mail: eurowooding@eurowooding.sk dataintercomp@dataintercomp. sk
234.	Slovosivex, a.s.	Štúrová 33, Košice	Tel.: +421 903 625 163 Fax: +421 55 68 55 305, E-mail: kosicebarca@slovosivex.sk
235.	WAHU s.r.o.	Turgenevova 12, Košice	Tel.: +421 903 620 174 Fax: +421 55 678 75 50, E-mail: wahu@atom.sk
236.	RUSSA s.r.o.	Pollova 1, Košice- Krásna 040 18	Tel.: +421 918 629 867, E-mail: russask@gmail.com, www.russa.sk
237.	SPIŠPACK s.r.o.	Sadová č.12, 052 01 Spišská Nová Ves	Tel.: +421 53 446 16 03 Fax: +421 53 446 16 03, E-mail: spispack@alovanet.sk
238.	P & R slovensko-ukrajinský spoločný podnik a.s.	Tajovského 9, Košice	nezistené
239.	CEZDRA, s.r.o.	Jenisejská 59, Košice 040 12	nezistené
240.	LANTIP spoločnosť s ručením obmedzeným Ukrajinsko-československá obchodno-stavebná spoločnosť, pobočka Michalovce	Š. Kukuru 12, Michalovce 071 01	nezistené
241.	SEKO s.r.o., Ukrajina, organizačná zložka Košice	Magnezitárska 9, Košice 040 01	nezistené
242.	SIRIUS 8 s.r.o. Slovensko- Ukrajinská spoločnosť s ručením obmedzeným	Svätoplukova 18, Košice	nezistené
243.	SLOVMAD - UKRAJINA, LTD., Nikolajev, Ukrajina, zastupiteľstvo Košice	Hraničná 2, Košice 042 63	nezistené

244.	Spil'ne ukrajinsko - slovacke pidpriemstvo "Smel" Ltd., výrobná prevádzka Trebišov v slovenčine: Spoločný ukrajinsko - slovenský podnik "SMEL" s.r.o výrobná prevádzka Trebišov	Družstevná 6, Trebišov 075 01	nezistené
245.	Súkromný malý podnik VADITA, Ukrajina	Roosweltova 9	nezistené
246.	Ukrajinsko - slovenský spoločný podnik "AMIKO" s.r.o. pobočka Michalovce	Špitálska 18, Michalovce 071 01	nezistené
247.	Ukrajinsko-český spoločný podnik "IVEGO" organizačná zložka	Vihorlatská 8, Michalovce 071 01	nezistené
248.	PLODOOVOČ - CONTEXO s.r.o.	Močarianska 16, Michalovce 071 01	nezistené
• Neziskové organizácie			
249.	Regionálne združenie turizmu Zemplín, Michalovce, n.o.	Námestie Osloboditeľov 30, 071 01 Michalovce	+421 56 6281440
250.	ROCHUS - Rozvoj Spiša, n.o.	Námestie Pajdušáka 6, 053 11 Smižany	+421 53 4193103, +421 53 4193108, projekty@solitera.sk
251.	Združenie turizmu Krompachy, n.o.	Námestie slobody 1 053 42 Krompachy	+421 53 447 0186 +421 908 346 021 info@krompachy.sk www.krompachy.sk
252.	Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku	Hlavná 11, 080 01 Prešov	tel./fax: +421 51 7721018 mob.: +421 907 939905, benc@sfpa.sk www.sfpa.sk
253.	DOSOS, n.o.	Michalovská 73, 073 01 Sobrance	+421 56 6521108 +421 905 135 493
254.	OZ človek a jeho práva, n.o.	Sama Czabanu 5, 048 01 Rožňava	nezistené
255.	OZ pre poskytnutie soc. služieb a sociálnej pomoci, n.o.	Mierová 12, 048 01 Rožňava	+421 903 449 644, info@okbyvanie.sk

Zoznam tabuliek

Tab.č.1	Základné charakteristiky Ukrajiny a Zakarpatskej oblasti v porovnaní so Slovenskom a Košickým krajom (2005)
Tab.č.2	Ukrajina v číslach
Tab.č.3	Prehľad oblastí Ukrajiny (rok 2007)
Tab.č.4	Štruktúra sídiel podľa počtu obyvateľov – porovnanie Zakarpatskej oblasti a Košického kraja (2005)
Tab.č.5	Porovnanie úrovne jednotlivých oblastí na Ukrajine podľa vybraných ukazovateľov
Tab.č.6	Porovnanie úrovne jednotlivých oblastí na Ukrajine podľa vybraných ukazovateľov
Tab.č.7	Hlavné makroekonomické indikátory v rokoch 2003-2010 v %
Tab.č.8	Podiel odvetví na tvorbe HDP Ukrajiny
Tab.č.9	Zahraničný obchodný obrat tovaru a služieb medzi SR a Ukrajinou. Porovnanie rokov 2006 a 2007
Tab.č.10	Malé a stredné podniky (2005)
Tab.č.11	Priame zahraničné investície na Ukrajine k 01.07.2008 v miliónoch USD.
Tab.č.12	Krajiny, odkiaľ pochádzajú najväčší PZI, ktorí investovali na Ukrajinu
Tab.č.13	Zahraničný obchod v oblasti tovarov v rokoch v roku 2007 podľa zoskupení
Tab.č.14	Zahraničný obchod v oblasti služieb v roku 2007 a v januári až júni roku 2008
Tab.č.15	Zahraničný obchod v oblasti tovarov v rokoch 2005, 2006, 2007, 2008
Tab.č.16	Súčasný stav Akčného plánu ESP pre Ukrajinu
Tab.č.17	Výdavky na aplikovanú vedecko-technickú prácu a počet osôb, ktoré ju vykonávajú
Tab.č.18	Počet turistov, ktorí navštívili Ukrajinu a dôvod ich návštevy
Tab.č.19	Porovnanie cestovného ruchu na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti s cestovným ruchom na Slovensku a v Košickom kraji (2005)
Tab.č.20	Mzda pracovníkov v odvetviach ekonomiky vyhodnotená podľa regiónov Ukrajiny
Tab.č.21	Migračný pohyb osídlenia Ukrajiny v období január – september 2008
Tab.č.22	Výška minimálneho platu a dôchodku, finančnej pomoci na dieťa a podpory v nezamestnanosti na Ukrajine v roku 2008
Tab.č.23	Zmeny v štruktúre ukrajinského poľnohospodárstva vyjadrené podielom v %
Tab.č.24	Zoznam podporených regionálnych projektov v KSK a PSK
Tab.č.25	Zoznam podporených nadregionálnych projektov v KSK
Tab.č.26	Prioritné osi a opatrenia Spoločného operačného programu HU – SK – RO – UA
Tab.č.27	Aktivity realizované pomocou cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou v KSK
Tab.č.28	Aktivity realizované pomocou cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou v PSK
Tab.č.29	Zoznam prihraničných obcí podporených pre vypracovanie strategických rozvojových dokumentov z ERDF
Tab.č.30	Zadelenie prihraničných obcí Košického a Prešovského kraja do inovačných pólov rastu podľa okresov
Tab.č.31	Zoznam prihraničných obcí podporených pre vypracovanie územno-plánovacej dokumentácie z ERDF

Zoznam obrázkov

Obr.č.1	Oblasti (regióny) Ukrajiny
Obr.č.2	Výsledky parlamentných volieb na Ukrajine z 30.09. 2007
Obr.č.3	Zakarpatská oblasť a s ňou susediace oblasti Košického a Prešovského kraja
Obr.č.4	Štruktúra spoločností a podnikov pôsobiacich v Zakarpatskej oblasti
Obr.č.5	Podiel jednotlivých odvetví na tvorbe HDP v %
Obr.č.6	Miera rastu (poklesu) priemyselnej produkcie na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2005 – 12/2007
Obr.č.7	Miera rastu (poklesu) poľnohospodárskej produkcie na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2007 – 08/2008
Obr.č.8	Priame zahraničné investície na Ukrajine
Obr.č.9	Import v oblasti tovarov na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2006-06/2008
Obr.č.10	Export v oblasti tovarov na Ukrajine a v Zakarpatskej oblasti v rokoch 01/2006-06/2008
Obr.č.11	Dopravná infraštruktúra na Ukrajine
Obr.č.12	Výdavky na vedu na Ukrajine v mil. USD
Obr.č.13	Počet ľudí pracujúcich vo vede na Ukrajine
Obr.č.14	Celkový počet turistov, ktorí navštívili Ukrajinu a počet obyvateľov Ukrajiny, ktorí cestovali do zahraničia
Obr.č.15	Nárast reálnych miezd obyvateľov, čistých miezd a spotrebného cenového indexu (celkom) vyjadrený v % v sledovanom období rokov 2005-2007
Obr. č.16	Spoločný operačný program HU – SK – RO – UA
Obr. č.17	Prieniky aktivít realizované pomocou cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou v KSK a PSK.
Obr. č.18	Stav územnoplánovacej dokumentácie v Košickom kraji
Obr. č.19	Mikroregióny v KSK
Obr. č.20	Faktory ovplyvňujúce úroveň cezhraničnej spolupráce medzi Slovenskom a Ukrajinou
Obr. č.21	Problémové miesta späté so Schengenským systémom hranice SR s Ukrajinou
Obr.č. 22	Problémy vo vízovej politike SR a priechodnosti hraníc s Ukrajinou
Obr. č.23	Problémy malých prihraničných obcí v prihraničných regiónoch KSK a ZOŠA
Obr. č.24	Inštitucionálna spolupráca Združenia cestovného ruchu KSK a Organizácie cestovného ruchu ZOŠA a partnerov na národnej, regionálnej a miestnej úrovni
Obr. č.25	Spôsob riešenia problémov v cestovnom ruchu
Obr. č.26	Ekonomizácia verejnej samosprávy
Obr. č.27	Monitoring územnej samosprávy
Obr. č.28	Centrá efektívneho administratívneho výkonu kompetencií a agend

Zoznam použitých zdrojov

- [1] Antušová, A., Bilčík, V., Duleba, A., ed.: Vzťahy EÚ s Ukrajinou. Agenda pre Slovensku republiku, Výskumné centrum pre zahraničnú politiku n. o., Bratislava, 2005, 95 s.
- [2] Benč, V. a kol. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA) n.o. Slovensko – ukrajinská cezhraničná spolupráca: analýza problémov a stratégia rozvoja. Prešov. 2006. ISBN 80-89244-15-7. 52 s.
- [3] Benč, V., Buzalka, J.: Nezávislý monitoring slovensko – ukrajinskej hranice. 2007. www.eaq.sk
- [4] Centrum prvého kontaktu Michalovce. Analýza ukrajinského prostredia. Michalovce. 2007. <http://www.cpkprojekt.ukrajina.sk>. 78 s.
- [5] Daňové a účtovné aspekty podnikania na Ukrajine. Accace.eu. 11.9.2008 Bratislava, www.stavebne-forum.sk.
- [6] Endorsing the Transatlantic Debate, Promoting, Transatlantic Values, and Strengthening Euro-Atlantic Vector in Ukraine. www.ivo.sk.
- [7] Fiškálna decentralizácia na Ukrajine. www.mesa10.sk
- [8] Huszová, D., Kaźmierkiewicz, P., Mišina, J. a kol.: Vyšehradské krajiny na ceste do Schengenu. Spolupráca v konzulárnej a vízovej oblasti medzi vyšehradskými krajinami pre obyvateľov Ukrajiny a Moldavska. Zistenia a odporúčania. Štúdie k medzinárodným otázkam D02. Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. ISBN 80-89041-92-2, 105 s.
- [9] Informácia o priebehu a výsledkoch Prvého zasadnutia Konferencie zmluvných strán Rámcového dohovoru o ochrane a trvaloudržateľnom rozvoji Karpát (Karpatský dohovor), Ukrajina, Kyjev, 11.-13.12.2006. MŽP SR.
- [10] Kopčík, Ľ.: Ukrajina - úskalia developérskeho trhu. Slovensko-ukrajinská obchodná a priemyselná komora. 11.9.2008 Bratislava, www.stavebne-forum.sk.
- [11] Nič, M., Ťapák, P., Burger P.: Rozvoj Košického samosprávneho kraja in Almanach znalca. - Roč. IV, č. 3 (2006), s. 4-14. Bratislava. 2006. ISSN 1336-3174. 11 s.
- [12] Nižňanský, V., Bodo, S., R.: Miestna demokracia na Ukrajine. Publikácia bola vydaná vďaka podpore slovenského vládneho programu SlovakAid, 2007, ISBN: 978-80-89177-09-7, 120 s.
- [13] Panáková, A. a kol. VVMZ, s.r.o. Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja - Analýza subjektov regionálneho rozvoja v Košickom samosprávnom kraji. Bratislava. 2007. 37 s.
- [14] Plnenie úloh prijatých na zasadnutiach Slovensko-ukrajinskej pracovnej skupiny a medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu Huta, Ivano-Frankivská oblasť, Ukrajina 1.-2.12.2005.
- [15] Podpora budovania miestnej demokracie na Ukrajine. www.mesa10.sk
- [16] Podpora konkurencieschopnosti ukrajinských regiónov. www.mesa10.sk
- [17] Pomoc Ukrajine pri zvyšovaní informovanosti verejnosti o NATO: skúsenosti Slovenska. Pomoc Ukrajine pri zvyšovaní informovanosti verejnosti o NATO: skúsenosti Slovenska II. www.ivo.sk

[18] Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovacom období 2007 – 2013. Košice. 2007. <http://www.kosice.regionet.sk/KSKWeb/Cinnosti/UzemnePlanovanie/20084915435766.htm>. 440 s.

[19] Rámcová dohoda o spolupráci medzi Košickým samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblastnou štátnou administratívou. Košice. 2006.

www.kosice.regionet.sk/KSKWeb/KosickyKraj/Zastupitelstvo/Materialy/2006220216157.htm. 14 s.

[20] Shengenský akčný plan Slovenskej republiky na roky 2008-2009. MV SR.

[21] Slovenská obchodná a priemyselná komora – Košická regionálna komora. Slovensko – Ukrajina – Sprievodca regiónmi a podnikateľským prostredím. Košice. 2006. 141 s.

[22] Spoločný operačný program - Nástroj európskeho susedstva a partnerstva - Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina - 2007 – 2013.

<http://www.edotacie.sk/1/2582/50313/clanok/spolocny-operacny-program-hu---sk---ro---ua>. 101 s.

[23] Sushko, I., Oleksiy, V., Expansion and Modernization of the Schengen: Consequences and Perspectives for Ukraine. Center for Peace, Conversion and Foreign Policy of Ukraine. Supported by European Program of the International Renaissance Foundation Kyiv 2008. ISBN 978-966-8875-36-6, 48 s.

[24] Súčasný politické pomery – Ukrajinské parlamentné voľby, 2007 [Ukrainian parliamentary election, 2007]. <http://sk.wikipedia.org/wiki/Ukrajina>

[25] Svetová banka - Správa č.: OCR0000787. Prvá rozvojová politika úver. www.worldbank.org.ua.

[26] Szentivány, M.: Hodnotenie poľnohospodárskej politiky Ukrajiny. Spracovanie podľa správ: Poľnohospodársky potenciál Ukrajiny – podpora rastu a zlešenie kvality života na vidieku, Hlavné faktory ovplyvňujúce rozvoj Ukrajinského poľnohospodárstva a obchodu.

[27] Štátny štatistický výbor Ukrajiny [State Statistics Committee of Ukraine] <http://www.ukrstat.gov.ua>

[28] Ukraine Economic update july 2008. Key Macroeconomic Indicators. World bank. www.worldbank.org.ua.

[29] Vasil', R. Generálny konzulát Slovenskej republiky v Užhorode, pracovisko MH SR v zahraničí. Exportný plán teritória pre rok 2008 – Západná Ukrajina. Užhorod. 2007. 19 s.

[30] Velvyslanectví České republiky na Ukrajině. Souhrnná teritoriální informace - Ukrajina. Kyjev. 2007. 44 s.

[31] Žiada sa zjednodušiť vydávanie víz. Verejná správa 15/16-2008. Slovensko 21.7.2008.